

**Cynulliad Cenedlaethol Cymru
(Y Cofnod Swyddogol)**

**The National Assembly for Wales
(The Official Record)**

Dydd Mercher 24 Mai 2000

Wednesday 24 May 2000

Cynnwys
Contents

- 3 Cwestiynau i'r Ysgrifennydd Addysg a Phlant
Questions to the Secretary for Education and Children
- 10 Cwestiynau i'r Ysgrifennydd Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig
Questions to the Secretary for Agriculture and Rural Development
- 18 Datganiad gan y Prif Ysgrifennydd ar ei Ymweliad â Rhône-Alpes
Statement by the First Secretary on his Visit to Rhône-Alpes
- 24 Datganiad ar BAe Systems
Statement on BAe Systems
- 39 Datganiad ar Is-ddeddfwriaeth
Statement on Subordinate Legislation
- 50 Rhyddhau Organebau a Addaswyd yn Enetig yng Nghymru
The Release of Genetically Modified Organisms in Wales
- 82 Pwynt o Drefn
Point of Order
- 83 Dadl Fer: Is-swyddfeydd Post
Short Debate: Sub-post Offices

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy ynndi yn y Siambr.
Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad o'r areithiau hynny.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation of those speeches has been included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 2 p.m. gyda'r Llywydd yn y Gadair.
The Assembly met at 2 p.m. with the Presiding Officer in the Chair.*

Cwestiynau i'r Ysgrifennydd Addysg a Phlant Questions to the Secretary for Education and Children

The Presiding Officer: Jonathan Morgan has withdrawn question 1 due to illness and I am sure that we wish him well and a speedy recovery.

Y Llywydd: Mae Jonathan Morgan wedi tynnu cwestiwn 1 yn ôl oherwydd salwch. Yr wyf yn sicr ein bod yn dymuno'n dda iddo gan obeithio y caiff wellhad buan.

Denu Graddedigion o'r Safon Uchaf at Ddysgu Attracting High Calibre Graduates to Teaching

C2 Gareth Jones: Beth fydd Rosemary Butler yn ei wneud i sicrhau bod safonau'n cael eu cynnal yn yr ystafelloedd dosbarth trwy ddenu graddedigion o'r safon uchaf i'r proffesiwn? (OAQ5306)

Q2 Gareth Jones: What will Rosemary Butler do to ensure that standards in our classrooms are maintained by attracting graduates of the highest calibre into the profession? (OAQ5306)

The Secretary for Education and Children (Rosemary Butler): As part of a range of measures to boost teacher recruitment, on 12 April I announced details of training and teaching grants to be introduced in Wales for those following secondary level postgraduate certificate in education courses.

Yr Ysgrifennydd Addysg a Phlant (Rosemary Butler): Fel rhan o ystod o fesurau i roi hwb i'r broses recriwtio athrawon, ar 12 Ebrill cyhoeddais fanylion grantiau addysgu a hyfforddi a fydd yn cael eu cyflwyno yng Nghymru ar gyfer y rheini sydd yn dilyn cyrsiau tystysgrif addysg i raddedigion ar gyfer lefel uwchradd.

Gareth Jones: Yn sgîl y trefniadau hynny, mae posibilrwydd y bydd nifer o raddedigion yn cael eu denu i golegau yn Lloegr oherwydd atyniadau cyflogau ffafriol a gynigir yno. Mae hynny yn wir am y sector cynradd. Byddwn hefyd yn colli graddedigion a fyddai, fel arall, yn ymgymryd â hyfforddiant cyfrwng Cymraeg a bydd hynny'n dwysáu'r broblem recriwtio yng Nghymru. Cyn i'r sefyllfa hon droi'n argyfyngus, pryd ydych chi'n rhagweld y byddwch yn adolygu'r sefyllfa? A wnewch chi hynny cyn yr hydref neu yn ystod yr hydref, fan bellaf, fel y gall ein colegau gynllunio'n hyderus ar gyfer y flwyddyn academaidd nesaf?

Gareth Jones: In the wake of those arrangements, there is a possibility that many graduates will be attracted to colleges in England because of favourable salary incentives offered there. That is true of the primary sector. We will also lose graduates who would, otherwise, undertake Welsh-medium training and that will intensify the recruitment problem in Wales. Before this situation reaches crisis point, when do you foresee that you will review the situation? Will you do so before the autumn or during the autumn, at the latest, so that our colleges can plan confidently for the next academic year?

Rosemary Butler: We should welcome the money that was made available, which the Assembly decided to put into secondary education. As you know, there are major teaching shortages in many subjects in secondary schools. Primary schools do not have the same problem because all primary school colleges in Wales are currently

Rosemary Butler: Dylem groesawu'r arian sydd bellach ar gael, y penderfynodd y Cynulliad ei roi i addysg uwchradd. Fel y gwyddoch, ceir prinder difrifol yn y sector addysgu mewn llawer o bynciau mewn ysgolion uwchradd. Nid oes gan ysgolion cynradd yr un broblem oherwydd y ceir mwy o geisiadau am fynediad i holl golegau

oversubscribed. However, your point on monitoring the recruitment situation is valid and the Pre-16 Education Committee has agreed to review that situation. Hopefully, as soon as we receive information in November about the number of graduates, we will ensure that we take a fresh look at it so that the money invested in those areas is spent wisely. Hopefully, that information will be ready for our next decision next year.

William Graham: Would you support a scheme to offer additional incentives to tempt students with first-class honours degrees into teaching in Wales?

Rosemary Butler: Initially, we need to consider this first scheme. We are looking to pave the way to encourage people to train, and more importantly, to continue teaching. We do not want to train people who then do not go into teaching. We will consider many ways of encouraging high-calibre graduates into teaching. Perhaps as part of our review next year, we can consider innovative ideas such as yours. However, in the first instance, I want to be assured that the money is making a difference to graduates who are coming into teaching and staying in teaching.

ysgolion cynradd Cymru na sydd o leoedd ar gael. Fodd bynnag, mae eich pwynt am fonitro'r sefyllfa recriwtio yn ddilys ac mae'r Pwyllgor Addysg Cyn-16 wedi cytuno i adolygu'r sefyllfa honno. Gobeithio, cyn gynted ag y cawn wybodaeth ym mis Tachwedd am nifer y graddedigion, y byddwn yn sicrhau ein bod yn edrych o'r newydd ar y sefyllfa er mwyn i'r arian a fuddsoddir yn y meysydd hynny gael ei wario'n ddoeth. Y gobaith yw y bydd yr wybodaeth hon yn barod ar gyfer ein penderfyniad nesaf y flwyddyn nesaf.

William Graham: A fydddech yn cefnogi cynllun i gynnig cymhellion ychwanegol i ddenu myfyrwyr gyda graddau anrhydedd dosbarth cyntaf i sector addysgu yng Nghymru?

Rosemary Butler: I ddechrau, rhaid inni ystyried y cynllun cyntaf hwn. Yr ydym yn gobeithio paratoi'r ffordd i annog pobl i ddilyn hyfforddiant ac, yn bwysicach, i barhau i addysgu. Nid ydym eisiau hyfforddi pobl nad ydynt, wedyn, yn mynd i addysgu. Byddwn yn ystyried nifer o ffyrdd o annog graddedigion o safon uchel i'r sector addysgu. Fel rhan o'n hadolygiad y flwyddyn nesaf, efallai y gallwn ystyried syniadau arloesol fel eich rhai chi. Fodd bynnag, yn y lle cyntaf, yr wyf eisiau cael fy sicrhau bod yr arian yn gwneud gwahaniaeth i'r graddedigion sydd yn mynd i addysgu ac yn aros yn y sector.

Materion sydd yn Berthnasol ar draws Ffiniau Issues with Cross-border Relevance

Q3 Phil Williams: To what extent does Rosemary Butler maintain discussions with the Department for Education and Employment regarding issues with cross-border relevance? (OAQ5312)

Rosemary Butler: I have regular contact with DfEE Ministers on a range of issues.

Phil Williams: We are concerned because, in the past, decisions by the Secretary of State for Wales and the Secretary of State for Education could be co-ordinated in Cabinet and announced on the same day. We now have the opportunity of planning and

C3 Phil Williams: I ba raddau y mae Rosemary Butler yn cynnal trafodaethau gyda'r Adran Addysg a Chyflogaeth ynghylch materion sydd yn berthnasol ar draws ffiniau? (OAQ5312)

Rosemary Butler: Caf gysylltiad yn rheolaidd â Gweinidogion yr Adran Addysg a Chyflogaeth ynghylch ystod o faterion.

Phil Williams: Yr ydym yn bryderus oherwydd, yn y gorffennol, gellid cydlynu penderfyniadau Ysgrifennydd Gwladol Cymru a'r Ysgrifennydd Gwladol dros Addysg yn y Cabinet a'u cyhoeddi ar yr un diwrnod. Yn awr mae gennym gyfle i

implementing separate policies. However, we get the impression that the programme for graduate teacher's training was announced by DfEE before we could prepare a simultaneous announcement of the scheme in Wales. It has an impact on graduate teachers' training in Wales. What machinery could be implemented to ensure that when important announcements such as that, which impact on Wales, are to be made, the Assembly is given a full opportunity to present alternative policies simultaneously rather than give the impression of lagging behind?

Rosemary Butler: If anybody offers us money, we will not tell them to hang about while we make up our mind what to do with it. We will take it. Edwina Hart is establishing systems to ensure that money coming to Wales comes through the Welsh block so that we can decide how to spend it. It is important to remember that we have a responsibility as individual Assembly Members that when announcements are made for England they are not seen to be for England and Wales. We must have the strength of our convictions and decide what to do and what is right for Wales. That might be the same as for England but we still must say that that is what we will do. If it is different, then we must stick together and say that it is a decision that we have made as an Assembly.

Devolution and how it will work has posed a learning curve for people in Westminster and Cardiff. We have all survived the first year incredibly well but whenever anything happens at the moment, it sets a precedent. I listen to what the Presiding Officer says. It is important that we learn from every experience. If anyone offers me money, I will just thank them very much. You are right that we need alternative strategies to decide how the money is spent in Wales.

David Davies: Does Rosemary Butler agree that if teachers in England have access to more facilities than teachers in Wales, then that is an issue of cross-border relevance?

gynllunio a gweithredu polisïau ar wahân. Fodd bynnag, cawn yr argraff y cyhoeddwyd y rhaglen ar gyfer hyfforddiant athrawon i raddedigion gan yr Adran Addysg a Chyflogaeth cyn y gallasem baratoi cyhoeddiad cydamserol ar gyfer y cynllun yng Nghymru. Mae'n cael effaith ar hyfforddiant athrawon i raddedigion yng Nghymru. Pa beirianwaith y gellid ei weithredu i sicrhau, pan wneir cyhoeddiadau pwysig fel hynny sydd yn effeithio ar Gymru, y rhoddir cyfle llawn i'r Cynulliad gyflwyno polisïau gwahanol ar yr un pryd yn hytrach na rhoi'r argraff ei fod yn llusgo ar ôl?

Rosemary Butler: Os bydd rhywun yn cynnig arian inni, ni ddywedwn wrthynt am aros tra ein bod yn penderfynu beth i'w wneud gydag ef. Byddwn yn ei gymryd. Mae Edwina Hart wrthi'n sefydlu systemau i sicrhau bod unrhyw arian a ddaw i Gymru yn dod drwy'r bloc Cymreig fel y gallwn benderfynu sut i'w wario. Mae'n bwysig cofio bod gennym gyfrifoldeb fel Aelodau unigol o'r Cynulliad sicrhau nad yw cyhoeddiadau ar gyfer Lloegr yn cael eu hystyried fel cyhoeddiadau ar gyfer Cymru a Lloegr. Rhaid inni ddefnyddio cryfder ein hargyhoeddiadau a phenderfynu beth i'w wneud a beth sydd yn iawn ar gyfer Cymru. Efallai bod hynny yr un fath ag ar gyfer Lloegr ond rhaid inni barhau i ddweud dyna'r hyn a wnawn. Os yw'n wahanol, rhaid inni lynnau at ein gilydd a dweud mai penderfyniad a wnaethpwyd gennym fel Cynulliad yw.

Gosododd ddatganoli a'r modd y bydd gweithio yn gromlin dysg i bobl yn San Steffan a Chaerdydd. Yr ydym oll wedi goroesi'r flwyddyn gyntaf yn rhyfeddol o dda ond pryd bynnag y digwydd rhywbeth ar hyn o bryd, mae'n gosod cysail. Yr wyf yn gwranddo ar yr hyn a ddywed y Llywydd. Mae'n bwysig ein bod yn dysgu o bob profiad. Os oes rhywun yn cynnig arian imi, yr oll a wnaif yw diolch yn fawr iddynt. Yr ydych yn iawn bod arnom angen strategaethau gwahanol i benderfynu sut y gwarir yr arian yng Nghymru.

David Davies: A yw Rosemary Butler yn cytuno os oes gan athrawon yn Lloegr fynediad i fwy o gyfleusterau nag athrawon yng Nghymru, yna mae hynny'n fater sydd

Does she agree that the fact that teachers in England can access all kinds of favourable grants to buy information technology equipment such as laptops and other computers, which teachers in Wales are not able to access, puts Welsh teachers at a disadvantage? Does she agree that the idea of devolution was not to put teachers at a disadvantage but to ensure that, if anything, professionals in Wales were at an advantage? How will she address this problem?

Rosemary Butler: There were three or four questions there. I agree that teachers in Wales must be given the best possible opportunities to teach. The issue that you raised about IT equipment follows on from the point I made in answer to Phil. We made a distinctive Welsh decision on how to deliver IT throughout Wales. We are looking at ensuring that the whole community benefits and we are looking at training, particularly post-16 education. In the last announcement, we agreed for 200 comprehensive schools to have a suite of IT equipment that will be available not just to the school, but to the whole community. We are considering individual rural schools and libraries having computers so that the general public can have access to IT. It is important that we make Welsh decisions for the Welsh situation. Hopefully, teachers in Wales will not be at a disadvantage when compared to teachers in England. That is not the case at the moment. We deliver for our teachers in a way that is appropriate for Wales.

yn berthnasol ar draws ffiniau? A yw yn cytuno bod y ffaith y gall athrawon yn Lloegr fanteisio ar bob math o grantiau ffafriol i brynu cyfarpar technoleg gwybodaeth megis cyfrifiaduron arffed a chyfrifiaduron eraill, pethau na all athrawon yng Nghymru fanteisio arnynt, yn rhoi athrawon Cymru dan anfantais? A yw yn cytuno mai syniad datganoli oedd, nid rhoi athrawon dan anfantais ond sicrhau, os rhywbeth, fod pobl broffesiynol yng Nghymru yn ennill mantais? Sut y bydd hi yn rhoi sylw i'r broblem hon?

Rosemary Butler: Yr oedd tri neu bedwar o gwestiynau yn y fan hon. Cytunaf fod yn rhaid rhoi i athrawon yng Nghymru y cyfleoedd gorau posibl i addysgu. Mae'r pwynt a godasoch am gyfarpar TG yn arwain ymlaen o'r pwynt a wneuthum wrth ateb Phil. Gwnaethom benderfyniad arbennig Cymreig ar sut i gyflwyno TG ledled Cymru. Yr ydym yn ymdrechu i sicrhau bod y gymuned gyfan yn elwa, ac yr ydym yn edrych ar hyfforddiant, yn arbennig addysg ôl-16. Yn y cyhoeddiad diwethaf, cytunasom i 200 o ysgolion cyfun gael uned â chyfarpar TG a fydd ar gael nid yn unig i'r ysgol, ond i'r gymuned gyfan. Yr ydym yn ystyried sicrhau bod gan lyfrgelloedd ac ysgolion gwledig unigol gyfrifiaduron er mwyn i'r cyhoedd allu cael mynediad i TG. Mae'n bwysig ein bod yn gwneud penderfyniadau yng Nghymru ar gyfer y sefyllfa yng Nghymru. Ni fydd athrawon yng Nghymru, gobeithio, dan anfantais o'u cymharu ag athrawon yn Lloegr. Nid yw hynny'n wir ar hyn o bryd. Yr ydym yn darparu ar gyfer ein hathrawon mewn ffordd sydd yn addas i Gymru.

Denu Pobl o Leiafrifoedd Ethnig i'r Proffesiwn Addysgu Attracting People from Ethnic Minorities to the Teaching Profession

Q4 Owen John Thomas: What steps has **Rosemary Butler** taken to attract more people from ethnic minorities to the teaching profession? (OAQ5295)

Rosemary Butler: That is an important question. I am supporting several initiatives to encourage people from a range of backgrounds to consider careers in teaching, including people from ethnic minority groups.

Owen John Thomas: How does **Rosemary**

C4 Owen John Thomas: Pa gamau y mae **Rosemary Butler** wedi eu cymryd i ddenu mwy o bobl o leiafrifoedd ethnig i'r proffesiwn addysgu? (OAQ5295)

Rosemary Butler: Mae hwnnw yn gwestiwn pwysig. Yr wyf yn cefnogi sawl cynllun i annog pobl o amrywiol gefndiroedd i ystyried gyrfaedd yn y byd addysgu, gan gynnwys pobl o grwpiau ethnig lleiafrifol.

Owen John Thomas: Sut y mae **Rosemary**

Butler plan to target the thousands of pupils from ethnic backgrounds in areas such as Cardiff and Newport, particularly those from Asian backgrounds, with a view to attracting them to the teaching profession, to become teachers of pupils with English as an alternative language, as there is a dearth of knowledge of common ethnic minority languages such as Urdu, Punjabi and Bengali in that sector?

Rosemary Butler: The teaching of English as a second language is interesting. I attended a launch in Swansea on Friday where we looked at how to deliver English as a second language in a better way. Much good work is being done. As regards attracting people into the teaching profession, the Assembly has an agreement with the Teacher Training Agency to promote teaching as a career in Wales and England. Careers fairs are run as part of the TTA campaign, which are targeted to attract people from minority ethnic groups. There are information brochures and booklets in a range of languages. We will soon be appointing a teacher recruitment adviser in Wales whose brief will be to look specifically at this area. There is also a grant available from the Windsor Fellowship for ethnic minority students who wish to train as teachers. This is an important question. However, it is not just a matter of teachers. We also need ethnic minority parents and business people to come forward as governors.

David Melding: Does the Assembly Secretary agree that such people would be encouraged to come forward and become teachers if they were then responsible for teaching topics that were of concern to people from ethnic minorities? At the moment, that is not necessarily the case. We need to implement the Lawrence Report's requirements immediately in the education sector.

2:11 p.m.

Rosemary Butler: The new national curriculum for Wales was debated in this Chamber some months ago. It was felt that it

Butler yn bwriadu targedu'r miloedd o ddisgyblion o gefndiroedd ethnig a geir mewn ardaloedd megis Caerdydd a Chasnewydd, yn enwedig y rheini o gefndiroedd Asiaidd, gyda'r bwriad o'u denu i'r proffesiwn addysgu, ac i fod yn athrawon ar ddisgyblion y mae'r Saesneg yn iaith arall iddynt, gan fod prinder gwybodaeth am ieithoedd lleiafrifoedd ethnig cyffredin megis Wrđw, Pwnjabeg a Bengaleg yn y sector hwnnw?

Rosemary Butler: Mae addysgu'r Saesneg fel ail iaith yn ddiddorol. Bŷm mewn lansiad yn Abertawe ddydd Gwener ble buom yn edrych ar sut i gyflwyno'r Saesneg fel ail iaith mewn ffordd well. Mae llawer o waith da yn cael ei wneud. O ran denu pobl i'r proffesiwn addysgu, mae gan y Cynulliad gytundeb gyda'r Asiantaeth Hyfforddi Athrawon i hybu addysgu fel gyrfa yng Nghymru a Lloegr. Cynhelir ffeiriau gyrfaoedd fel rhan o ymgyrch yr Asiantaeth Hyfforddi Athrawon ac fe'u bwriedir i ddenu pobl o grwpiau ethnig lleiafrifol. Ceir pamffledi a llyfrynau gwybodaeth mewn amrywiol ieithoedd. Yn fuan, byddwn yn penodi cynghorydd recriwtio athrawon yng Nghymru, a'i gyfarwyddyd fydd edrych yn benodol ar y maes hwn. Mae grant ar gael hefyd oddi wrth Gymdeithas Windsor ar gyfer myfyrwyr o leiafrifoedd ethnig sydd eisiau dilyn hyfforddiant i fod yn athrawon. Mae hwn yn gwestiwn pwysig. Fodd bynnag, nid yw'n fater o athrawon yn unig. Mae hefyd arnom angen rhieni a phobl fusnes lleiafrifol ethnig i ddod ymlaen i fod yn llywodraethwyr.

David Melding: A yw'r Ysgrifennydd Cynulliad yn cytuno y byddai'r cyfryw bobl yn cael eu hannog i ddod ymlaen a bod yn athrawon pe byddent yna'n gyfrifol am destunau addysgu a fyddai o bwys i bobl o leiafrifoedd ethnig? Ar hyn o bryd, nid felly y mae pethau o anghenraid. Rhaid inni weithredu gofynion Adroddiad Lawrence ar unwaith yn y sector addysg.

Rosemary Butler: Trafodwyd y cwricwlwm cenedlaethol newydd i Gymru yn y Siambr hon rai misoedd yn ôl. Teimlwyd ei fod yn

was a good curriculum with a distinctive Welsh flavour. If, when we have the next review, you have any suggestions, David, as to how this can be amended, we will listen to your views. However, the curriculum that is being taught in Welsh schools is appropriate. I know that you have some interest in history. Perhaps you could provide us with information and papers on how the history syllabus should be amended.

gwrwclwm da gyda blas neilltuol Gymreig arno. Os, pan gynhelir yr adolygiad nesaf, y bydd gennych unrhyw awgrymiadau, David, o ran sut y gellir ei ddiwygio, gwnawn wrando ar eich safbwyntiau. Fodd bynnag, mae'r cwricwlwm a addysgir yn ysgolion Cymru yn addas. Gwn eich bod yn ymddiddori rhyw gymaint mewn hanes. Efallai y gallech roi inni wybodaeth a phapurau ar sut y dylid diwygio'r maes llafur hanes.

System Sifft Cae Chwarae (Ysgol Gymraeg Bryn y Môr) Playground Shift System (Ysgol Gymraeg Bryn y Môr)

Q5 Alun Cairns: Will Rosemary Butler make a statement on the playground shift system introduced at Ysgol Gymraeg Bryn y Môr as a result of lack of space in the school yard? (OAQ5357)

C5 Alun Cairns: A wnaiff Rosemary Butler ddatganiad ar system sifft y cae chwarae a gyflwynwyd yn Ysgol Gymraeg Bryn y Môr oherwydd diffyg lle ar iard yr ysgol? (OAQ5357)

Rosemary Butler: This is a matter for the headteacher and governors of Ysgol Gymraeg Bryn y Môr.

Rosemary Butler: Mater i brifathro a llywodraethwyr Ysgol Gymraeg Bryn y Môr yw hwn.

Alun Cairns: Do you agree that it is unacceptable that children at Ysgol Gymraeg Bryn y Môr are instructed not to run or kick a ball in the playground, because of lack of space? Furthermore, do you accept that you and the local education authority are failing in the provision of the children's education? The school must resort to parental contribution to transport the children to the local university playing fields in order to meet the obligations of the national curriculum. Will you use your powers to instruct the local education authority to take the necessary action and build a new school in the area?

Alun Cairns: A ydych yn cytuno ei bod yn annerbyniol fod plant Ysgol Gymraeg Bryn y Môr yn cael cyfarwyddyd i beidio â rhedeg na chicio pêl ar y cae chwarae, oherwydd diffyg lle? At hynny, a ydych yn derbyn eich bod chi a'r awdurdod addysg lleol yn methu o safbwynt darparu addysg y plant? Mae'r ysgol yn gorfod troi at gyfraniadau gan rieni i gludo'r plant i gaeau'r brifysgol leol gerllaw er mwyn bodloni rhwymedigaethau'r cwricwlwm cenedlaethol. A wnewch ddefnyddio eich pwerau i roi cyfarwyddyd i'r awdurdod addysg lleol gymryd y camau angenrheidiol ac adeiladu ysgol newydd yn yr ardal?

Rosemary Butler: Thank you for those, I think, five questions. It is important to make the point that there is no internal overcrowding in the school. There are surplus places in the school. That is important. On the issue of when children should use a playground, it strikes me as good management on the school's part to ensure that the children can enjoy playing safely. Additional school playing fields is a major issue and one that should have been addressed during the last 20 years. It has been addressed in the last three years and we are ensuring that children have the opportunity of

Rosemary Butler: Diolch ichi am, yr wyf yn meddwl, pum cwestiwn hwnnw. Mae'n bwysig gwneud y pwynt nad oes gordyrru y tu mewn i'r ysgol. Mae lleoedd dros ben yn yr ysgol. Mae hynny'n bwysig. O safbwynt pryd y dylai'r plant ddefnyddio'r cae chwarae, mae yn fy nharo fel rheolaeth dda ar ran yr ysgol i sicrhau y gall y plant fwynhau chwarae'n ddiogel. Mae caeau chwarae ychwanegol i'r ysgol yn fater pwysigac yn fater y dylid bod wedi ei ystyried yn ystod yr 20 mlynedd diwethaf. Rhoddwyd sylw iddo yn ystod y tair blynedd diwethaf ac yr ydym yn sicrhau bod gan blant y cyfle i gael

fulfilling play. This is important, but it is difficult when a school is located in a densely built-up area with no playing facilities. In Wales, we do not have to contend with the issue that they have to in England of people selling playing fields. That is not an issue in Wales. However, not many playing fields are located close to schools in Wales.

I visited several schools, as you did, which do not have these facilities in close proximity. Governors and local education authorities are considering the issue laterally to ensure that children have access to these facilities. However, we are taking positive action. I reported to the Pre-16 Education Committee this week that I have set up a working group, which will complement the working group that has been set up Jane Hutt and Tom Middlehurst. My group will consider how physical education and sport is delivered within the curriculum and I hope that we will get some positive feedback from that. We can then move forward, as an Assembly, to see how we can deliver on this issue. It is important that children receive a well-rounded education and have healthy bodies as well as healthy minds.

David Lloyd: Datganaf fuddiant yn y mater hwn, oherwydd fy mod yn rhiant i ddau o blant sydd yn mynd i Ysgol Gymraeg Bryn y Môr. Mae'r ysgol wedi bod yn orlawn ers o leiaf 10 mlynedd, ers i'm plentyn cyntaf ddechrau ysgol. Mae system sifft ar gyfer yr amser chwarae oherwydd bod 320 o blant a dim ond lle i 120 chwarae. Mae'r lle yn orlawn. Mae'r sir ar fai oherwydd y diffyg strategaeth dymor hir i ateb y galw cynyddol am addysg Gymraeg. A ydych yn cefnogi'r syniad y dylai'r Cynulliad arwain Dinas a Sir Abertawe sydd yn gyndyn ynghylch datblygu strategaeth dymor hir ar gyfer addysg Gymraeg? A ydych yn fodlon arwain y sir a chael rôl gadarnhaol yn hyn i sicrhau bod strategaeth dymor hir yn cael ei datblygu i ateb y galw cynyddol am addysg Gymraeg yn Abertawe?

Rosemary Butler: It might be useful if you were to obtain a copy of the City and County of Swansea's school organisational plan for 2000-05. It states that the authority will consider providing up to two new Welsh

chwarae boddhaus. Mae hyn yn bwysig, ond mae'n anodd pan leolir ysgol mewn ardal adeiledig iawn heb unrhyw gyfleusterau chwarae. Yng Nghymru, nid oes yn rhaid inni ymgodymu â'r mater y mae'n rhaid iddynt yn Lloegr, o bobl yn gwerthu caeau chwarae. Nid yw hwn yn fater yng Nghymru. Ychydig o gaeau chwarae a leolir gerllaw ysgolion yng Nghymru.

Fel y chi, ymwelais â nifer o ysgolion nad oes ganddynt y cyfleusterau hyn gerllaw. Mae llywodraethwyr ac awdurdodau addysg lleol yn ystyried y mater mewn modd ochrol i sicrhau y gall blant fanteisio ar y cyfleusterau hyn. Fodd bynnag, yr ydym yn gweithredu'n gadarnhaol. Adroddais wrth y Pwyllgor Addysg Cyn-16 yr wythnos hon fy mod wedi sefydlu gweithgor, a fydd yn ategu'r gweithgor a sefydlwyd gan Jane Hutt a Tom Middlehurst. Bydd fy ngweithgor i yn edrych ar sut y cyflwynir addysg gorfforol a chwaraeon oddi mewn i'r cwricwlwm a gobeithiaf y cawn beth atborth cadarnhaol o hynny. Yna gallwn symud ymlaen, fel Cynulliad, i weld sut y gallwn ddarparu ar gyfer y mater hwn. Mae'n bwysig fod plant yn cael addysg gymesur a bod ganddynt gyrff iach yn ogystal â meddyliau iach.

David Lloyd: I declare an interest in this matter, because I am a parent of two children who attend Ysgol Gymraeg Bryn y Môr. The school has been overcrowded for at least 10 years, since my first child started school. There is a shift system for playtime because there are 320 children and only space for 120 to play. The place is overcrowded. The county is at fault because of the lack of a long-term strategy to meet the increasing demand for Welsh education. Do you support the idea that the Assembly should lead the City and County of Swansea, which is stubborn about developing a long-term strategy for Welsh education? Are you willing to lead the county and have a positive role in this to ensure that a long-term strategy is developed to meet the increasing demand for Welsh education in Swansea?

Rosemary Butler: Efallai y byddai'n ddefnyddiol pe baech yn cael copi o gynllun trefniadol ysgolion Dinas a Sir Abertawe ar gyfer 2000-05. Dynoda y bydd yr awdurdod yn ystyried darparu hyd at ddwy ysgol

medium primary schools and expanding the existing Welsh-medium schools where possible. The council is addressing the issue and it is aware of the increased demand for Welsh-medium education.

gynradd cyfrwng Cymraeg ac ehangu'r ysgolion cyfrwng Cymraeg presennol pryd bynnag y bydd hynny'n bosibl. Mae'r cyngor yn rhoi sylw i'r mater ac y mae'n ymwybodol o'r galw cynyddol am addysg cyfrwng Cymraeg.

Denu Athrawon o Ansawdd Da Attracting Good Quality Teachers

Q6 Ieuan Wyn Jones: Has Rosemary Butler had regular discussions with the Secretary of State for Education and Employment regarding the need to attract good quality teachers into classrooms? (OAQ5309)

C6 Ieuan Wyn Jones: A yw Rosemary Butler wedi cael trafodaethau rheolaidd gyda'r Ysgrifennydd Gwladol dros Addysg a Chyflogaeth ynghylch yr angen i ddenu athrawon o ansawdd da i'r ystafell ddosbarth? (OAQ5309)

Rosemary Butler: We and the Department for Education and Employment agree on the need to attract good quality teachers into the classroom.

Rosemary Butler: Yr ydym ni a'r Adran Addysg a Chyflogaeth yn cytuno ar yr angen i ddenu athrawon o ansawdd da i'r ystafell ddosbarth?

Ieuan Wyn Jones: Why do you feel justified in saying that we must have the same system of rewards for teachers in England and Wales, but a different system of rewards for trainees? Is that not hypocritical?

Ieuan Wyn Jones: Pam y teimlwch y gellwch gyfiawnhau dweud fod yn rhaid inni gael yr un system o ddyfarniadau ar gyfer athrawon yng Nghymru a Lloegr, ond system wahanol o ddyfarniadau ar gyfer athrawon dan hyfforddiant? Onid yw hynny'n rhagrithiol?

Rosemary Butler: I thought that the First Secretary answered this point well yesterday. We are talking about two different systems. One is about pay and conditions for teachers, which should be an England and Wales matter. The other is an incentive to encourage teachers to train to become teachers. I do not think that the two systems are the same.

Rosemary Butler: Teimlais fod y Prif Ysgrifennydd wedi ateb y pwynt hwn yn dda ddoe. Yr ydym yn siarad am ddwy system wahanol. Mae un yn ymdrin â chyflogau ac amodau ar gyfer athrawon, a ddylai fod yn fater i Gymru a Lloegr. Cymhelliant yw'r llall i annog athrawon i ddilyn hyfforddiant i fod yn athrawon. Ni chredaf fod y ddwy system yr un peth.

The Presiding Officer: As you said that you listen to me, I congratulate you on the sharpness of your answers today.

Y Llywydd: Gan y dywedasoich eich bod yn gwranddo arnaf, hoffwn eich llongyfarch am ffraethineb eich atebion heddiw.

Rosemary Butler: Sharpness?

Rosemary Butler: Ffraethineb?

The Presiding Officer: Brevity. We have managed to reach question 6, which is a rare occurrence.

Y Llywydd: Byrder. Yr ydym wedi llwyddo i gyrraedd cwestiwn 6, sydd yn ddigwyddiad prin.

Cwestiynau i'r Ysgrifennydd Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig Questions to the Secretary for Agriculture and Rural Development

Ymchwiliad Burns The Burns Inquiry

Q1 Lorraine Barrett: Will the Secretary for Agriculture and Rural Development make a statement on whether she has received any representations in relation to the Burns inquiry? (OAQ5285)

The Secretary for Agriculture and Rural Development (Christine Gwyther): Apart from the letter issued by the Burns committee on 19 January inviting written evidence from the National Assembly for Wales on the inquiry's terms of reference, I have not received any representations on the Burns inquiry. I understand that the subject of hunting continues to generate a certain amount of correspondence. I also understand that the Burns committee has nearly completed its inquiry and expects to submit its report to the Home Secretary by the end of May.

Lorraine Barrett: I welcomed the inquiry because it gave an opportunity to look in a reasoned manner at the issue of hunting with dogs. Even though I was concerned about the membership of the inquiry team, I thought it important that we resolve this issue. With that in mind, can you tell us when you expect the findings of the inquiry to be made available in Wales and when you expect the Assembly to be able to debate the issue?

Christine Gwyther: I also welcome this approach to this issue. I think that all parties feel the same. We need to cut through the heat and emotion that has been generated to reach the facts about hunting with dogs. We also need to look at the benefits—economic and social—and the disbenefits to people who live in rural communities.

How we proceed to debate this subject in the Assembly is a matter for the Business Committee. The Business Secretary is not here at the moment. However, I am sure that it will be debated at the earliest possible

C1 Lorraine Barrett: A wnaiff yr Ysgrifennydd Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig ddatganiad ynghylch a yw wedi derbyn unrhyw gyflwyniadau mewn perthynas ag ymchwiliad Burns? (OAQ5285)

Yr Ysgrifennydd Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig (Christine Gwyther): Ar wahân i'r llythyr a gyflwynwyd gan bwyllgor Burns ar 19 Ionawr yn gwahodd tystiolaeth ysgrifenedig oddi wrth Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar gylch gorchwyl yr ymchwiliad, nid wyf wedi cael unrhyw sylwadau am ymchwiliad Burns. Deallaf fod hela yn destun sydd yn dal i ennyn peth gohebiaeth. Deallaf hefyd fod Pwyllgor Burns bron â chwblhau ei ymchwiliad ac y disgwylia gyflwyno ei adroddiad i'r Ysgrifennydd Cartref erbyn diwedd Mai.

Lorraine Barrett: Croesewais yr ymchwiliad gan y rhoddai gyfle i edrych mewn modd rhesymedig ar y mater o hela gyda chŵn. Er yr oeddwn yn bryderus ynghylch aelodaeth y tîm ymchwilio, yr oeddwn yn meddwl bod hi'n bwysig ein bod yn datrys y mater hwn. Gyda hyn mewn golwg, a allwch ddweud wrthym pryd y disgwyliwch i ganfyddiadau'r ymchwiliad fod ar gael yng Nghymru a phryd y disgwyliwch y gall y Cynulliad drafod y mater?

Christine Gwyther: Croesawaf innau y dull hwn o ddelio gyda'r mater hwn. Credaf fod pob plaid yn teimlo'r un fath. Rhaid inni dorri drwy'r gwres a'r emosiwn a grëwyd er mwyn cyrraedd y ffeithiau am hela gyda chŵn. Rhaid inni hefyd edrych ar y manteision—yn economaidd a chymdeithasol—a'r anfantaision i bobl sydd yn byw mewn cymunedau gwledig.

Mater i'r Pwyllgor Busnes yw sut y bwriwn ymlaen i drafod y pwnc hwn yn y Cynulliad. Nid yw'r Trefnydd yma ar hyn o bryd. Fodd bynnag, yr wyf yn sicr y cawn ddadl yn ei gylch cyn gynted â phosibl ar ôl i'r

opportunity after the Home Secretary makes the report available to the public. I am sure that the report will come before the Assembly and it is right that that should happen.

Rhodri Glyn Thomas: Yr wyf innau hefyd yn croesawu ymchwiliad Burns. Cefais y cyfle i gyflwyno tystiolaeth gerbron yr Arglwydd Burns yn Llanelwedd ychydig o wythnosau yn ôl.

I ddychwelyd at yr ohebiaeth ar y pwnc hwn, a yw Christine yn cofio iddi dderbyn llythyrau oddi wrth baciau cŵn hela Cymreig, a dau lythyr oddi wrth Undeb Cenedlaethol Ffermwyr Cymru, yn mynegi pryder ynglŷn â beth sydd yn digwydd i loi gwryw a beth a allai ddigwydd iddynt yn y dyfodol? Ar hyn o bryd, yr helpa sydd yn gofalu bod y lloi yn cael eu casglu a'u difa. A yw Christine Gwyther yn ymwybodol bod y Comisiwn Cig a Da Byw yn amcangyfrif y byddai'n costio £36 miliwn i wneud y gwaith hwnnw pe na bai'r helpa yn gwneud y gwaith ar ein rhan? Ym mha le yng nghyllideb y Cynulliad y gellid cael hyd i'r arian hwnnw?

Christine Gwyther: I have received the letters that you spoke about. They were about hunting in general, not just the Burns inquiry. There are economic aspects, such as the disposal of calves, which must form part of the picture. I was not present at last year's Assembly debate on hunting. Rhodri Glyn Thomas and I were at the Royal Welsh Agricultural Show on that day. I know that such aspects were considered in the Chamber and I am sure that they will be considered again in any future debate. We have to look at this picture in the round.

2:21 p.m.

Glyn Davies: I was greatly impressed to read your forthright comments about the failure of the civil servants in Whitehall, under a Labour Government, to engage with devolution. I wonder whether your forthrightness will extend as far as demanding that the debate about hunting with dogs should take place in the Assembly where we might secure a more favourable and sensible result than we would at Westminster.

Ysgrifennydd Cartref gyhoeddi bod yr adroddiad ar gael i'r cyhoedd. Yr wyf yn sicr y daw'r adroddiad gerbron y Cynulliad ac y mae'n iawn i hynny ddigwydd.

Rhodri Glyn Thomas: I also welcome the Burns inquiry. I had the opportunity to present evidence before Lord Burns in Llanelwedd a few weeks ago.

To return to the correspondence on this subject, does Christine recall that she has received letters from Welsh hunting dog packs, and two letters from the National Farmers' Union of Wales, expressing concern about what is happening to male calves and what could happen to them in future? At the moment, the hunt ensures that these calves are collected and culled. Is Christine Gwyther aware that the Meat and Livestock Commission estimates that it would cost £36 million to carry out this work if the hunt did not do it on our behalf? Where in the Assembly's budget could that money be found?

Christine Gwyther: Cefais y llythyrau y cyfeiriasoch atynt. Yr oeddent yn ymwneud â hela yn gyffredinol, nid gydag ymchwiliad Burns yn unig. Ceir agweddau economaidd, megis gwaredu lloi, y mae'n rhaid iddynt ffurfio rhan o'r darlun. Nid oeddwn yn bresennol yn nadl y Cynulliad y llynedd ar hela. Yr oedd Rhodri Glyn Thomas a minnau yn Sioe Amaethyddol Frenhinol Cymru ar y diwrnod hwnnw. Gwn bod materion o'r fath wedi eu hystyried yn y Siambr ac yr wyf yn sicr y byddant yn cael eu hystyried eto mewn unrhyw ddadl yn y dyfodol. Rhaid inni edrych ar y darlun hwn yn ei holl agweddau.

Glyn Davies: Yr oeddwn yn falch iawn o ddarllen eich sylwadau di-flewyn-ar-dafod am fethiant y gweision sifil yn Whitehall, dan Lywodraeth Lafur, i ymgysylltu â datganoli. Tybed a fydd eich siarad plaen yn ymestyn cyn belled â mynnu y dylid cynnal y dadl am hela gyda chŵn yn y Cynulliad, lle gallem sicrhau canlyniad mwy ffafriol a synhwyrol nag y caem yn San Steffan.

Christine Gwyther: That sounded to me like an indictment of your Conservative colleagues in Westminster and that you think they are unable to present a reasonable case. The matter will be considered fully by all Westminster politicians. All four parties represented here—I am sorry Rod, not yours—are represented at Westminster and will consider the matter fully. It is not a devolved issue.

Christine Gwyther: Yr oedd hynny'n swnio fel cyhuddiad yn erbyn eich cydweithwyr Ceidwadol yn San Steffan, ac y credwch na allant gyflwyno achos rhesymol. Bydd holl wleidyddion San Steffan. Mae'r pedair plaid a gynrychiolir yma—mae'n ddrwg gennyf Rod, nid eich un chi—a gynrychiolir yn San Steffan ac y byddent yn ystyried y mater yn llawn. Nid yw'n fater datganoledig.

Pwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru The South Wales Sea Fisheries Committee

Q2 Richard Edwards: Will Christine Gwyther make a statement on the funding of the South Wales Sea Fisheries Committee? (OAQ5247)

C2 Richard Edwards: A wnaiff Christine Gwyther ddatganiad ar gyllido Pwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru? (OAQ5247)

Christine Gwyther: The South Wales Sea Fisheries Committee is a local government committee and its funding is a matter for the constituent member authorities it represents. Membership of a sea fisheries committee by a local authority is voluntary. Committees are financed by an agreed levy charged to the constituent council.

Christine Gwyther: Pwyllgor llywodraeth leol yw Pwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru a mater i'r aelod awdurdodau y mae yn eu cynrychioli yw ei gyllido. O'u gwirfodd y mae awdurdodau lleol yn mynd yn aelodau ar bwyllgor pysgodfeydd môr. Cyllidir y pwyllgorau drwy ardoll, y cytunir arni, ac a godir ar y cyngor sydd yn aelod ohono.

Richard Edwards: The South Wales Sea Fisheries Committee undertakes a range of important functions to protect and develop sustainable long-term fisheries and to conserve the marine environment. There is a huge funding problem, which stems from local government re-organisation and a lack of agreement between the constituent local authorities about the funding formula. Four years later the problem remains unresolved. The Committee does not have the resources to discharge its duties properly. Its members are demoralised and frustrated and some are on the verge of resignation. I notice that there is a fishing review underway and I think that this is a strategic matter. Sea fisheries committees provide a service for the whole of Wales, not only coastal areas. They should be centrally funded by the Assembly. I ask you to address this serious issue as a matter of urgency.

Richard Edwards: Mae Pwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru yn cyflawni amrywiaeth o swyddogaethau pwysig i amddiffyn a datblygu pysgodfeydd tymor hir cynaliadwy a gwarchod amgylchedd y môr. Ceir problem cyllido anferth a ddeillia o ad-drefnu'r llywodraeth leol a diffyg cytundeb rhwng yr awdurdodau lleol sydd yn aelodau am y fformwla cyllido. Bedair blynedd yn ddiweddarach erys y broblem heb ei datrys. Nid oes gan y Pwyllgor yr adnoddau i gyflawni ei ddyletswyddau yn briodol. Mae ei aelodau wedi digalonni ac yn rhwystredig ac mae rhai ar fin ymddiswyddo. Sylwaf fod arolwg pysgota ar y gweill a chredaf mai mater strategol yw hwn. Mae'r pwyllgorau pysgodfeydd môr yn darparu gwasanaeth i Gymru gyfan, nid i ardaloedd yr arfordir yn unig. Dylent gael eu cyllido yn ganolog gan y Cynulliad. Gofynnaf ichi roi sylw i'r mater difrifol hwn fel mater o frys.

Christine Gwyther: The agreement between the constituent local authorities is voluntary. The Assembly cannot compel a local authority to join a sea fisheries committee,

Christine Gwyther: Mae'r cytundeb rhwng yr awdurdodau lleol sydd yn aelodau yn wirfoddol. Ni all y Cynulliad orfodi awdurdod lleol i ymuno â phwyllgor

either in south or north Wales. I agree that the work that they do is of immense value and that they do it on a shoestring. That is a matter for the local authorities concerned to consider seriously. It is not for me to decry the way that they go about their business.

The review of fishing and fisheries will look in the round at funding, at how we go forward, how we will cope with Objective 1 and the opportunities that gives us. I take on board your spirited approach.

Pauline Jarman: I declare an interest as a member of an authority which is a member of the South Wales Sea Fisheries Committee. You know that Rhondda Cynon Taff is in the unenviable position, being an authority without coastline, of having a levy of almost £50,000 set against it for service from the South Wales Sea Fisheries Committee. I have repeatedly questioned you on this situation and received assurances that statutory instrument No. 618 could be varied to exclude Rhondda Cynon Taff from membership. I am somewhat puzzled by the voluntary approach to membership of the committee of which you seem to be trying to convince us today. Can you give me an assurance that you will act as soon as possible to release Rhondda Cynon Taff from membership of the committee? It is in your gift and we are relying heavily on your exercising those powers.

Christine Gwyther: I will come back to you on that, Pauline. Membership is voluntary and it was my understanding that Rhondda Cynon Taff had requested to end its membership of the South Wales Sea Fisheries Committee. Maybe there has been a lack of communication between our two offices—perhaps we can sort that out afterwards.

Peter Rogers: How do you propose to ensure that non-Welsh fishing bodies are not allowed to stifle projects in Wales, such as the proposed Beaumaris marina in Ynys Môn?

The Presiding Officer: Order. The question is about the South Wales Sea Fisheries Committee. I cannot accept your question as

pysgodfeydd môr, boed hynny yn ne neu yng ngogledd Cymru. Cytunaf fod y gwaith a wnânt yn werthfawr dros ben a'u bod yn gwneud hynny am y nesaf peth i ddim. Mae hynny'n fater i'r awdurdodau lleol dan sylw ei ystyried yn ddifrifol. Nid fy lle i yw bychanu'r modd y maent yn cyflawni eu busnes.

Bydd yr arolwg o bysgota a physgodfeydd yn edrych ar gyllido yn ei holl agweddau, ar y ffordd ymlaen inni, sut y byddwn yn ymdopi gydag Amcan 1 a'r cyfle a rydd hynny inni. Nodaf eich agwedd frwdfrydig.

Pauline Jarman: Yr wyf yn datgan buddiant fel aelod o awdurdod sydd yn aelod o Bwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru. Gwyddoch fod Rhondda Cynon Taf yn y sefyllfa annymunol, fel awdurdod heb arfordir, o fod gydag ardoll o bron i £50,000 wedi ei chodi arno am wasanaeth gan Bwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru. Yr wyf wedi eich holi dro ar ôl tro am y sefyllfa hon ac wedi cael sicrwydd y gellid amrywio'r offeryn statudol Rhif 618 i eithrio Rhondda Cynon Taf rhag bod yn aelod. Mae natur wirfoddol aelodaeth o'r pwyllgor yr ymddengys eich bod yn ceisio ein hargyhoeddi ohoni heddiw yn peri dryswch imi braidd. A allwch roi sicrwydd imi y byddwch yn gweithredu cyn gynted â phosibl i ryddhau Rhondda Cynon Taf o aelodaeth y pwyllgor? Y mae'n rhan o'ch gallu ac yr ydym yn dibynnu'n helaeth arnoch i ymarfer y pwerau hynny.

Christine Gwyther: Dof yn ôl atoch ynghylch hyn, Pauline. Mae aelodaeth yn wirfoddol, ac yr oeddwn i'n deall fod Rhondda Cynon Taf wedi gofyn am derfynu ei aelodaeth o Bwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru. Efallai y bu diffyg cyfathrebu rhwng ein dwy swyddfa—efallai y gallwn ddatrys y mater wedyn.

Peter Rogers: Sut yr ydych yn bwriadu sicrhau na chaniateir i gyrff pysgota y tu allan i Gymru atal prosiectau yng Nghymru, megis y marina arfaethedig ym Miwmares ar Ynys Môn?

Y Llywydd: Trefn. Mae'r cwestiwn yn ymdrin â Phwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru. Ni allaf dderbyn eich cwestiwn fel

a supplementary question. Beaumaris is not in south Wales, as I am well aware.

Gwenda Thomas: The sea fisheries committees have existed for over 100 years, managing mainly inshore waters and shellfish stocks. Despite the well-publicised decline in offshore, mainly fin fish, stocks, the inshore shell fisheries remain buoyant, despite environmental and developmental pressures. Can you provide an assurance that the committees will be around for the next 100 years to continue their good work?

Christine Gwyther: I cannot give you my personal assurance that they will be around for the next 100 years. However, I believe that the shellfish industry is the unsung hero of the fishing industry. That is true in my area as well as further east along the South Wales Sea Fisheries Committee's remit. There is much work to be done with shellfish. That should be taken seriously in any review undertaken by the Assembly. There are also possibilities for added value for shellfish. We do not process enough of the shellfish that come from our own waters. I support you on that.

Peter Black: Will you comment on the views of members of the South Wales Sea Fisheries Committee that the loss of sand from the Helwick Bank is threatening fish stocks in that area? Will you take up this matter with your Cabinet colleagues who are considering future dredging proposals for that area?

Christine Gwyther: Could you write to me on that issue? I am happy to take that back. Whenever we consider any development, we must consider the benefits and the potential threats. I would like more information on the subject.

cwestiwn atodol. Nid yw Biwmares yn ne Cymru, fel y gwn yn iawn.

Gwenda Thomas: Sefydlwyd y pwyllgorau pysgodfeydd môr dros 100 mlynedd yn ôl a buont yn rheoli dyfroedd y glannau a stociau pysgod cregyn yn bennaf. Er gwaethaf y dirywiad hysbys mewn stociau pysgod asgellog yn bennaf, allan yn y môr, mae pysgodfeydd cregyn y glannau yn dal i ffynnu, er gwaethaf pwysau amgylcheddol a datblygiadol. A allwch roi sicrwydd y bydd y pwyllgorau yma am y 100 mlynedd nesaf i barhau â'u gwaith da?

Christine Gwyther: Ni allaf roi fy sicrwydd personol ichi y byddant yma am y 100 mlynedd nesaf. Fodd bynnag, credaf fod y diwydiant pysgod cregyn yn haeddu mwy o glod fel rhan bwysig o'r diwydiant pysgota. Mae hyn yn wir am fy ardal i yn ogystal ag ymhellach i'r dwyrain ar hyd gylch gwaith Pwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru. Mae llawer o waith i'w wneud gyda physgod cregyn. Y dylai hynny cael ei cymryd o ddifrif mewn unrhyw arolwg a gynhelir gan y Cynulliad. Ceir posibiladau hefyd o werth ychwanegol ar gyfer pysgod cregyn. Nid ydym yn prosesu digon o'r pysgod cregyn a ddaw o'n dyfroedd ein hunain. Fe'ch cefnogaf ar hynny.

Peter Black: A wnewch chi roi sylwadau ar safbwyntiau aelodau Pwyllgor Pysgodfeydd Môr De Cymru bod y tywod a gollir o Fanc Helwick yn bygwth y stociau pysgod yn yr ardal honno? A wnewch chi godi'r mater hwn gyda'ch cyd-Aelodau yn y Cabinet sydd yn ystyried cynigion carthu'r dyfodol ar gyfer yr ardal hon?

Christine Gwyther: A allech ysgrifennu ataf ynghylch y mater hwn? Yr wyf yn fodlon mynd â'r mater yn ôl gyda mi. Pryd bynnag y byddwn yn ystyried unrhyw ddatblygiad, rhaid inni ystyried y manteision a'r bygythiadau posibl. Hoffwn gael rhagor o wybodaeth am y pwnc.

Polisïau Datblygu Gwledig Rural Development Policies

C3 Gareth Jones: Sut mae Christine Gwyther yn integreiddio, cydlynu a monitro'r gwahanol bolisïau sydd ynghlwm â datblygu

Q3 Gareth Jones: How is Christine Gwyther integrating, co-ordinating and monitoring the different policies involved in rural

gwledig? (OAQ5330)

Christine Gwyther: Policies impacting on rural Wales are being developed across a range of European and domestic programmes. Overall management of European programmes and the domestic local regeneration fund is the responsibility of the Welsh European Funding Office. This new Assembly agency will enable a consistent and co-ordinated approach to be adopted for monitoring the funding mechanisms and programmes relevant to rural Wales. The funding office will be working closely with relevant Assembly divisions and taking policy advice as appropriate.

Gareth Jones: Cynnwys eich teitl, Christine, gyfeiriad at ddatblygu gwledig. Awgryma hynny'n glir fod gennych gyfrifoldeb am nifer o agweddau cymdeithasol ac economaidd cefn gwlad. Meddylid o'r teitl eich bod yn gyfrifol am les economaidd, diweithdra, dyfodol ein hysgolion cynradd bychain a gwasanaeth iechyd cefn gwlad. Mewn gwirionedd, fodd bynnag, nid oes gennych gyfrifoldeb dros y pynciau hynny. Byddai allan o drefn i mi ofyn, er enghraifft, gwestiwn mor hanfodol i ddatblygu gwledig â sut y bwriadwch leihau tlodi gwledig. O gofio'r cyfyngiadau hyn, sut mae'r Ysgrifenyddiaeth Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig yn gweithredu ei rôl datblygu gwledig?

Christine Gwyther: Thank you very much, Gareth. I am happy to answer that question whether it was out of order or not.

The Presiding Officer: Order. I was considering ruling it out of order until he reached the final question, which is in order.

Gareth Jones: Mae'r holl gwestiwn mewn trefn.

Y Llywydd: Trefn.

Christine Gwyther: On economic development in rural areas, we have at our disposal European programmes, some of which have already been agreed and some

development? (OAQ5330)

Christine Gwyther: Mae polisiau sydd yn effeithio ar y Gymru wledig yn cael eu datblygu ar draws amrywiaeth o raglenni Ewropeaidd a domestig. Cyfrifoldeb Swyddfa Nawdd Ewropeaidd Cymru yw rheolaeth gyffredinol o'r rhaglenni Ewropeaidd a'r gronfa adfywio lleol ddomestig. Bydd yr asiantaeth Cynulliad newydd hon i'r Cynulliad yn ein galluogi i fabwysiadu dull gweithredu cydlynol a chyson ar gyfer monitro'r rhaglenni a'r peirianweithiau cyllido sydd yn berthnasol i'r Gymru wledig. Bydd y swyddfa nawdd yn gweithio'n glôs gydag adrannau perthnasol y Cynulliad ac yn cymryd cyngor am bolisiau fel y bo'n briodol.

Gareth Jones: Your title, Christine, includes a reference to rural development. That suggests clearly that you have responsibility for several social and economic aspects of rural areas. One would think from that title that you are responsible for economic welfare, unemployment, the future of our small primary schools and the health service in rural areas. In reality, however, you do not have responsibility for those matters. It would be out of order for me, for example, to ask a question as essential to rural development as how you intend to decrease rural poverty. Bearing in mind these constraints, how does the Agriculture and Rural Development Secretariat implement its rural development role?

Christine Gwyther: Diolch yn fawr iawn Gareth. Yr wyf yn fodlon ateb y cwestiwn hwnnw pa un ai a oedd allan o drefn ai peidio.

Y Llywydd: Trefn. Yr oeddwn yn ystyried dyfarnu ei fod allan o drefn nes iddo gyrraedd y cwestiwn olaf, sydd mewn trefn.

Gareth Jones: The whole question is in order.

The Presiding Officer: Order.

Christine Gwyther: O ran datblygu economaidd mewn ardaloedd gwledig, mae gennym raglenni Ewropeaidd y gallwn eu defnyddio; cytunwyd ar rai ohonynt eisoes ac

which we are in the process of agreeing with the European Commission. That will enable us to spread prosperity to the rural areas of Wales and is probably the most important part of my job. The work that the Agriculture and Rural Development Committee and myself have been doing—on diversification and considering our position on the knowledge economy in rural Wales—will become increasingly important during the next year and throughout the lifetime of these European programmes.

2:31 p.m.

Nick Bourne: In co-ordinating these policies on rural development, what are you doing to raise the income of hill farmers in Wales? Do you not agree that an important aspect of considering income in rural development areas is facilitating projects such as Beaumaris marina? Will you emphasise its importance to Cabinet colleagues?

Christine Gwyther: It is always important to look at every aspect of a project, whether it be marine or land based. If it is rural it comes within my portfolio. I will consider the problems that Peter mentioned. I am happy, Nick, to discuss—in a letter or in a further Assembly question—the specifics of the frameworks of our service delivery in terms of the Welsh Development Agency and its rural unit.

Karen Sinclair: What action does Christine propose to take in the light of the European Commission's decision to turn down the UK proposal to use stock numbers as part of the calculations of the new geographical arrangements?

Christine Gwyther: This refers to our rural development plan and to Tir Mynydd, our reformed hill livestock compensatory allowance mechanism by which we compensate farmers in less favoured areas. It is always disappointing when you receive a rejection from the European Commission. They rejected our reformed HLCA and the reformed HLCAs of other UK territories. We need to address this at the UK level. On the home front, I had a meeting with all four

yr ydym wrthi'n cytuno ar rai ohonynt gyda'r Comisiwn Ewropeaidd. Bydd hynny yn ein galluogi i daenu ffyniant i ardaloedd gwledig Cymru a hynny, mae'n debygol, yw rhan bwysicaf fy ngwaith. Bydd y gwaith y bu'r Pwyllgor Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig a minnau yn ei wneud—ar arallgyfeirio ac ystyried ein safiad ar yr economi gwybodaeth yn y Gymru wledig—yn dod yn gynyddol bwysig yn ystod y flwyddyn nesaf a thra pery'r rhaglenni Ewropeaidd hyn.

Nick Bourne: Wrth gydlynu'r polisiau hyn ar ddatblygu gwledig, beth yr ydych yn ei wneud i gynyddu incwm ffermwyr mynydd yng Nghymru? Onid ydych yn cytuno mai agwedd bwysig o ystyried incwm mewn ardaloedd datblygu gwledig yw hyrwyddo prosiectau megis marina Biwmares? A wnewch bwysleisio ei bwysigrwydd ymhlith eich cyd-Aelodau yn y Cabinet?

Christine Gwyther: Mae bob amser yn bwysig edrych ar bob agwedd o brosiect, boed ar y môr neu ar y tir. Os yw'n brosiect gwledig fe'i cynhwysir yn fy mhortffolio i. Byddaf yn ystyried y problemau a grybwyllodd Peter. Yr wyf yn barod, Nick, i drafod—mewn llythyr neu mewn cwestiwn pellach gerbron y Cynulliad—fanylion fframweithiau ein dull o gyflwyno gwasanaethau o safbwynt Awdurdod Datblygu Cymru a'i uned wledig.

Karen Sinclair: Pa gamau y mae Christine Gwyther yn bwriadu eu cymryd yng ngoleuni penderfyniad y Comisiwn Ewropeaidd i wrthod cynnig y DU i ddefnyddio niferoedd anifeiliaid fel rhan o gyfrifiadau'r trefniadau daearyddol newydd?

Christine Gwyther: Cyfeiria hyn at ein cynllun datblygu gwledig ac at Tir Mynydd, ein peirianwaith lwfans iawndal da byw tir uchel diwygiedig a ddefnyddir i ddigolledu ffermwyr mewn ardaloedd llai ffafriol. Mae bob amser yn siom pan fydd y Comisiwn Ewropeaidd yn eich gwrthod. Gwrthodasant ein cynllun lwfans iawndal da byw tir uchel ni a chynlluniau diwygiedig tiriogaethau eraill y DU. Rhaid inni roi sylw i hyn ar lefel y DU. Gartref, cyfarfûm â'r pedwar undeb,

unions and the Wales Young Farmers Clubs last week, in which we looked at this issue. Hopefully, we will have their responses by the end of this month and can take this forward together. We will not let this issue lie as far as the European Commission is concerned. There is a lot of horse-trading to do during the next few weeks. As soon as we have further information I will probably bring it back to the Agriculture and Rural Development Committee. As I reported last week, that is probably the best place to discuss this issue.

Mick Bates: I would like to know more about monitoring rural development. In response to Karen, what are you going to do about it? Many farmers have already signed up to the new Tir Mynydd scheme. Christine has just said that part of that proposal has been rejected by Europe. These new proposals mean that up to 3,000 farmers will lose money. When is Christine planning to go to Brussels to monitor what they are doing and defend the interests of Welsh farmers?

Christine Gwyther: I will explain the framework of how we put proposals to Brussels. Brussels has not put a proposal before us, we have put a proposal before Brussels, to which it has not agreed. The ball is now back in our court to prepare a further proposal. We will not do that in isolation. I explained at the last meeting of the Agriculture and Rural Development Committee that we are discussing it with the unions, as we did the last proposal. Hopefully, we will be more successful. However, this is a UK-wide issue.

a'r Clybiau Ffermwyr Ifainc Cymru yr wythnos diwethaf, pryd yr edrychasom ar y mater. Y gobaith yw y cawn eu hymatebion erbyn diwedd y mis ac y gallwn fwrw'r mater yn ei flaen gyda'n gilydd. Ni wnawn roi llonydd i'r mater hwn o ran y Comisiwn Ewropeaidd. Mae llawer o waith bargeinio i'w wneud yn ystod yr ychydig wythnosau nesaf. Cyn gynted ag y bydd gennym ragor o wybodaeth mae'n debygol y byddaf yn ei gyflwyno gerbron y Pwyllgor Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig eto. Fel yr adroddais yr wythnos diwethaf, mae'n debygol mai hwnnw yw'r lle gorau i drafod y mater hwn.

Mick Bates: Hoffwn wybod rhagor am fonitro datblygu gwledig. Mewn ymateb i Karen, beth ydych am ei wneud am y peth? Mae llawer o ffermwyr eisoes wedi ymuno â'r cynllun newydd Tir Mynydd. Mae Christine newydd ddweud bod Ewrop wedi gwrthod rhan o'r cynnig hwnnw. Golyga'r cynnig newydd hyn y bydd hyd at 3,000 o ffermwyr yn colli arian. Pryd y mae Christine yn bwriadu mynd i Frwsel i fonitro'r hyn y maent yn ei wneud ac amddiffyn buddiannau ffermwyr Cymru?

Christine Gwyther: Esboniaf fframwaith y modd y cyflwynwn gynigion i Frwsel. Nid yw Brwsel wedi cyflwyno cynnig inni, yr ydym ni wedi cyflwyno cynnig i Frwsel ac nid yw wedi cytuno â'r cynnig hwnnw. Nyni biau'r symudiad nesaf, drwy baratoi cynnig pellach. Ni fyddwn yn gwneud hynny ar ein pen ein hunain. Esboniais yng nghyfarfod diwethaf y Pwyllgor Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig ein bod yn trafod hyn gyda'r undebau, fel ag y gwnaethom ar gyfer y cynnig diwethaf. Gobeithio y byddwn yn fwy llwyddiannus. Mae hwn, fodd bynnag, yn fater ar gyfer y DU gyfan.

Datganiad gan y Prif Ysgrifennydd ar ei Ymweliad â Rhône-Alpes Statement by the First Secretary on his Visit to Rhône-Alpes

The First Secretary (Rhodri Morgan): I wrote to the Presiding Officer explaining that I would be unable to answer oral Assembly questions to the First Secretary on 16 May as I would be participating in a Wales Week in the region of Rhône-Alpes from 14 to 17 May. I would like to provide Members with

Y Prif Ysgrifennydd (Rhodri Morgan): Ysgrifennais at y Llywydd yn esbonio na fuaswn yn gallu ateb cwestiynau llafar y Cynulliad i'r Prif Ysgrifennydd ar 16 Mai gan y buaswn yn cyfranogi yn Wythnos Cymru yn ardal Rhône-Alpes rhwng 14 a 17 Mai. Hoffwn adrodd yn ôl am yr wythnos

feedback about the week, which has done much to raise the profile of Wales in this prosperous and dynamic region of France. It has a population twice the size of that of Wales.

My visit had several combined objectives: to raise the profile of Wales in general, to develop closer political links with the chief politicians of the Rhône-Alpes region, to develop business opportunities for Welsh companies, to promote Wales as a location for inward investment and as a tourist location.

A series of events took place throughout the week. These included a Welsh Development Agency presentation and lunch for French-based companies and regional chambers of commerce on Monday 15 May, which was well attended and which I addressed. There was also a Wales Tourist Board presentation and lunch on Tuesday 16 May for tour operators and the travel press, which was also well attended and which will hopefully stimulate travel journalists to increase coverage of Wales and encourage travel agencies and tour operators in that part of France to increase holiday programmes in Wales. I also addressed that presentation. There was a Welsh film festival, running throughout the week in a cinema in Lyon. You will be glad to hear that I did not directly take part in that. Professor David Hanley of Cardiff University gave an academic lecture on 'Two Devolutions: Decentralisation in France and the UK'. That took place after I returned. There was also a promotion of Welsh lamb and cheese throughout the week, in which I certainly participated.

The centrepiece of Wales Week was a pavilion showcasing Wales, including Welsh arts, crafts and music, in the central square in Lyon. The public showed enormous enthusiasm to find out more about Wales and their comments were extremely positive: I believe that people in France like filling in questionnaires more than we in Britain. I thank the city authorities of Lyon, which decorated the main shopping street with scores of Welsh flags.

wrth yr Aelodau, gan iddi wneud llawer i wella delwedd Cymru yn yr ardal ffyniannus a deinamig hon o Ffrainc. Mae ei phoblogaeth ddwywaith cymaint ag un Cymru.

Yr oedd nifer o amcanion cyfun i'm hymweliad: gwella delwedd Cymru yn gyffredinol, meithrin cysylltiadau gwleidyddol agosach gyda phrif wleidyddion ardal Rhône-Alpes, datblygu cyfleoedd busnes ar gyfer cwmnïau yng Nghymru, hybu Cymru fel lleoliad ar gyfer buddsoddiad mewnol ac fel lleoliad i dwristiaid.

Cynhaliwyd cyfres o ddigwyddiadau drwy gydol yr wythnos. Ymhlith y rhain yr oedd cyflwyniad gan Awdurdod Datblygu Cymru a chinio i gwmnïau a leolir yn Ffrainc a siambrau masnach rhanbarthol ddydd Llun 15 Mai. Cafwyd presenoldeb da yno a bûm yn annerch y cyflwyniad. Cafwyd hefyd gyflwyniad a chinio gan Fwrdd Croeso Cymru ddydd Mawrth 16 Mai ar gyfer cwmnïau gwyliau a'r wasg deithio; gwelwyd presenoldeb da yno hefyd a, chyda lwc, bydd yn annog newyddiadurwyr teithio i roi mwy o sylw i Gymru ac annog asiantaethau teithio a chwmnïau gwyliau yn y rhan honno o Ffrainc i gynnig rhagor o raglenni gwyliau yng Nghymru. Anerchais y cyflwyniad hwnnw hefyd. Cynhaliwyd gŵyl ffilmiau Gymreig drwy gydol yr wythnos mewn sinema yn Lyon. Byddwch yn falch o glywed na chyfranogais yn uniongyrchol yn honno. Cyflwynodd yr Athro David Hanley o Brifysgol Caerdydd ddarlith academaidd ar 'Dau Ddatganoli: Datganoli yn Ffrainc a'r DU'. Cynhaliwyd honno ar ôl imi ddychwelyd. Cafodd cig oen a chaws Cymru ei hyrwyddo hefyd drwy gydol yr wythnos, a chyfranogais yn bendant yn hynny.

Canolbwynt Wythnos Cymru oedd pafiliwn, a oedd yn ffenestr siop i Gymru, yn cynnwys celf, crefft a cherddoriaeth Gymreig, ar y sgwâr yng nghanol Lyon. Yr oedd y cyhoedd yn awyddus dros ben i ddarganfod rhagor am Gymru ac yr oedd eu sylwadau yn hynod gadarnhaol: credaf fod pobl Ffrainc yn hoffi llenwi holiaduron yn fwy na ni ym Mhrydain. Diolchaf i awdurdodau dinas Lyon a addurnodd y brif stryd siopa gyda llw o faneri Cymru.

My programme included a series of meetings in Lyon with the president and the vice-president of the regional council, the deputy mayor of Lyon, the chief executive of the chamber of commerce and the regional *préfet*. I gave about half a dozen press, television and radio interviews in French, as well as the usual half-dozen interviews in Welsh and English for S4C and the BBC. I also visited Grenoble and the regional *préfet* and the chief editor of a leading regional newspaper there.

My visit to the region also included visits to companies and I believe my visit will develop a closer working relationship and will be of considerable economic benefit to Wales in the future. A trade mission was running simultaneously with the Wales Week and initial feedback from the companies involved in that mission suggests that many business opportunities will flow from it.

Wales had a high-profile presence in the region for the week. There was extensive media coverage of the events in general, and of my role to promote our relationship with the region. We need now to build on the success of this event and consider the possibility of a planned programme of activities and events for the next couple of years.

Finally, the meeting with Mme Anne-Marie Comparini, the president of the regional council—my opposite number—and her employment minister Fabienne Levy was also very useful. I took the opportunity to invite Mme Comparini to visit the Assembly. As a matter of interest, she is also the president of the council of the four motor regions.

Ieuan Wyn Jones: Derbyniaf fod budd sylweddol i Gymru o gael cynrychiolaeth mewn digwyddiadau fel hyn. Yr wyf yn sicr y gwelsoch y budd hwnnw drwy fod yn Lyon yn ystod yr ymweliad. Er hynny, byddai'n braf pe baech yn dweud wrthym a oeddech yno fel y Prif Ysgrifennydd neu fel Ysgrifennydd y Cynulliad gyda chyfrifoldeb dros Ddatblygu Economaidd. Ar faint o achlysuron yn y dyfodol ydych yn debygol o fod allan mewn digwyddiadau fel hyn? Fel y

Yr oedd fy rhaglen yn cynnwys cyfres o gyfarfodydd yn Lyon gyda llywydd ac islywydd y cyngor rhanbarthol, dirprwy faer Lyon, prif weithredwr y siambr fasnach a'r *préfet* rhanbarthol. Rhoddais tua hanner dwsin o gyfweiliadau i'r wasg, y teledu a'r radio yn Ffrangeg, yn ogystal â'r hanner dwsin arferol o gyfweiliadau yn y Gymraeg a'r Saesneg ar gyfer S4C a'r BBC. Ymwelais â Grenoble hefyd a'r *préfet* rhanbarthol a phrif olygydd un o'r prif bapurau newydd rhanbarthol yno.

Fel rhan o'm hymweliad â'r ardal ymwelais â chwmnïau hefyd a chredaf y bydd fy ymweliad yn meithrin perthynas waith glosiach ac y bydd o fudd economaidd sylweddol i Gymru i'r dyfodol. Cynhaliwyd cenhadaeth fasnach i gyd-redeg ag Wythnos Cymru ac awgryma'r atborth cyntaf oddi wrth y cwmnïau a oedd yn rhan o'r genhadaeth honno, y byddai llawer o gyfleoedd busnes yn deillio ohoni.

Yr oedd gan Gymru broffil amlwg iawn yn yr ardal am yr wythnos. Rhoddodd y cyfryngau sylw helaeth i'r digwyddiadau yn gyffredinol ac i'm swyddogaeth yn hybu ein perthynas gyda'r ardal. Rhaid inni yn awr adeiladu ar lwyddiant y digwyddiad hwn ac ystyried y posibilrwydd o sefydlu rhaglen bendant o weithgareddau a digwyddiadau ar gyfer y ddwy flynedd nesaf.

Yn olaf, bu'r cyfarfod gyda Mme Anne-Marie Comparini, llywydd y cyngor rhanbarthol—y person cyfatebol imi—a'i gweinidog cyflogaeth Fabienne Levy hefyd yn ddefnyddiol iawn. Achubais ar y cyfle i wahodd Mme Comparini i ymweld â'r Cynulliad. Fel mater o ddiddordeb, hyhi hefyd yw llywydd cyngor y pedwar rhanbarth sbardun.

Ieuan Wyn Jones: I accept that there is significant benefit to Wales from being represented at events such as this. I am sure that you saw that benefit by being in Lyon during the visit. However, it would be good if you could tell us whether you were there as the First Secretary or as the Assembly Secretary with responsibility for Economic Development. On how many occasions in the future are you likely to be away at events like this? As you know, there is criticism of the

gwyddoch, mae beirniadaeth o'r fath eich bod yn dal y ddwy swydd a byddai'n dda i'r Cynulliad wybod a ydych yn mynd i dreulio llawer o amser yn cyfuno'r ddwy swydd ac felly allan o Gymru am gyfnodau helaeth.

Pwynt arall yr hoffwn ei wneud yw ei bod yn amlwg bod ymweliadau â Lyon ac â nifer o leoedd eraill, nid yn unig o fudd i Gymru o safbwynt statws, ond, gobeithio, o fudd economaidd. Pa fath ar ddatblygiadau economaidd y disgwyliwch i ddeillio o'r ymweliad, a pha fath ar fudd economaidd tymor hir y'u cawn fel Cynulliad o ran y pedwar rhanbarth sbardun?

Y Prif Ysgrifennydd: I ateb y cwestiwn cyntaf, mae'n bwysig fy mod yn gallu mynd fel un dyn sydd yn gwisgo dwy het. Yr oeddwn yn gallu cyfarfod, felly, lygaid yn llygaid â'r person cyfatebol i mi fel y Prif Ysgrifennydd, sef Mme Anne-Marie Comparini, llywydd cyngor rhanbarthol Rhône-Alpes, ond hefyd yr oeddwn yn gallu ymwneud â'm swyddogaeth o ran hybu twristiaeth, masnach, allforio, a gobeithio, hybu mewnfario buddsoddi o gwmnïau o Ffrainc. Dyna pam y cymerais ran yn y sesiwn gydag Awdurdod Datblygu Cymru a siarodd gyda buddsoddwyr a allai ddod â'u harian a'u ffatrioedd i Gymru.

2:41 p.m.

Pe na wisgwn ddwy het ar yr un pryd byddai'n rhaid inni anfon dau Ysgrifennydd Cynulliad i gyflawni'r ddwy swyddogaeth, neu ollwng un swyddogaeth o'r ymweliad â Ffrainc. Byddai'n rhaid inni ddewis. Mae'r un peth yn wir am yr ymweliad y gobeithiaf ei wneud â De Cymru Newydd yn Awstralia ymhen pythefnos. Byddaf yn cymryd rhan, gyda'r WDA, mewn ymgais i hybu buddsoddiadau yng Nghymru gan gwmnïau o ardal Sydney a De Cymru Newydd. Byddaf hefyd yn annerch Senedd De Cymru Newydd ac yn gallu cael trafodaethau gyda Bob Carr. Bydd Ieuan a gweddill y Cynulliad yn ei gofio yn annerch ein Cynulliad fel Prif Weinidog ei dalaith.

Gobethiaf felly fod hynny yn ateb dau gwestiwn Ieuan. Credaf fod y trefniant hwn yn bwysig ac yn gyfleus ac y mae'n golygu

fact that you hold both posts and it would be good for the Assembly to know whether you will be spending much time combining the two posts and therefore will be out of Wales for extensive periods.

Another point that I would like to make is that it is obvious that visits to Lyon and a number of other locations, are not only of benefit to Wales in terms of status, but, hopefully, of economic benefit. What kinds of economic developments do you expect to result from that visit, and what kinds of long-term economic benefits could we as an Assembly gain as regards the four motor regions?

The First Secretary: To answer the first question, it is important that I can go as one person wearing two hats. I was able to meet face to face with my opposite number as First Secretary, namely Mme Anne-Marie Comparini, the president of Rhône-Alpes regional council, but I was also able to pursue my function as regards promoting tourism, trade, exports, and, hopefully, imports of investment from companies from France. That is why I took part in the session with the Welsh Development Agency and spoke to investors who could bring their money and factories to Wales.

If I did not wear two hats at the same time, then we would need to send two Assembly Secretaries to carry out both functions, or drop one function from the visit to France. We would have to choose. The same is true of the visit that I hope to make to New South Wales in Australia in a fortnight's time. I will take part, with the WDA, in an attempt to boost investments by companies from the Sydney area and New South Wales in Wales. I will also address the New South Wales Parliament and will be able to have discussions with Bob Carr. Ieuan and the rest of the Assembly will remember him addressing our Assembly as the Premier of his province.

I hope therefore that that answers both Ieuan's questions. I think that this arrangement is important and convenient and

yn lle anfon dau Ysgrifennydd, yr ydym yn gallu anfon un.

Michael German: I note the final comments in your statement about inviting the president of the regional council to the Assembly. I also note her role as the president of the council of the four motor regions. I welcome the fact that that partnership may be revitalised. However, the Assembly needs to have a view on what we are to get for Wales from such partnerships. I believe that great benefit is to be had from such partnerships, but we need objectives as to what we want from them. These need to be more than the superficial ones of politicians. Hard-nosed educational and economic benefits must result from the partnership. Is now the time for the Assembly to sit down and decide what it wants from regional partnerships in Europe, how we are to develop them and what our objectives are, to ensure that we can take this forward in a concerted manner that delivers the goods?

The First Secretary: You have raised useful issues. I would welcome a debate at some level—I am not sure in which Committee that should take place or whether it should take place in Plenary—about what our relationship with the four motor regions should be. We are not one of those regions, but we have been associated with them for some 10 years. That has worked out varyingly, depending on the region. The relationship with Baden-Württemberg was strong, because of historic links between Welsh cities and equivalent cities there. It went pretty well with Catalunya in more recent years, because of the political comparability of Wales and Catalunya; not so well with Lombardy, and not at all with Rhone-Alpes. To kick-start that relationship was one reason for participating in the Wales Week in Lyon.

It was fortunate that the morning after I met Anne-Marie Comparini, she was elected the president of the council of the four motor regions. However, until she has her feet under the table—in a month or so—it would not be right to approach her to ask how we

it means that instead of sending two Secretaries we can send one.

Michael German: Nodaf y sylwadau olaf yn eich datganiad am wahodd llywydd y cyngor rhanbarthol i'r Cynulliad. Nodaf hefyd ei swyddogaeth fel llywydd cyngor y pedwar rhanbarth sbardun. Croesawaf y ffaith y gellid adfywio'r bartneriaeth honno. Fodd bynnag, rhaid i'r Cynulliad gael safbwynt ar yr hyn y byddwn yn ei gael i Gymru o bartneriaethau o'r fath. Credaf fod manteision sylweddol i'w cael o bartneriaethau o'r fath, ond rhaid inni gael amcanion o'r hyn yr ydym ei eisiau ohonynt. Rhaid i'r rhain fod yn fwy nag amcanion arwynebol gwleidyddion. Rhaid i fanteision addysgol ac economaidd digyfaddawd ddeillio o'r bartneriaeth. Ai yn awr yw'r amser i'r Cynulliad eistedd a phenderfynu ar yr hyn y mae arno ei eisiau o bartneriaethau rhanbarthol yn Ewrop, sut yr ydym am eu datblygu a beth yw ein hamcanion, er mwyn sicrhau y gallwn fwrw ymlaen â hyn mewn modd unedig a fydd yn sicrhau canlyniadau?

Y Prif Ysgrifennydd: Yr ydych wedi codi pwyntiau defnyddiol. Buaswn yn croesawu dadl ar ryw lefel—nid wyf yn sicr ym mha Bwyllgor y dylid cynnal y ddadl ynteu a ddylid ei chynnal mewn Cyfarfod Llawn—ynghylch pa fath o berthynas y dylem ei meithrin gyda'r pedwar rhanbarth sbardun. Nid ydym yn un o'r rhanbarthau hynny, ond buom yn gysylltiedig â nhw ers rhyw 10 mlynedd. Llwyddodd hynny i raddau amrywiol, yn ddibynnol ar y rhanbarth. Yr oedd gennym berthynas gref gyda Baden-Württemberg, oherwydd cysylltiadau hanesyddol cryf rhwng trefi Cymru a threfi cyfatebol yno. Cafwyd peth llwyddiant gyda Chatalunya yn fwy diweddar, oherwydd tebygrwydd gwleidyddol Cymru a Chatalunya; ddim cystal llwyddiant gyda Lombardy, a dim o gwbl gyda Rhône-Alpes. Sbarduno'r berthynas honno oedd un o'r rhesymau dros gyfranogi yn Wythnos Cymru yn Lyon.

Yr oedd hi'n ffodus, drannoeth i mi gyfarfod gydag Anne-Marie Comparini, fe'i hetholwyd yn llywydd cyngor y pedwar rhanbarth sbardun. Fodd bynnag, nes y caiff ei thraed dan y bwrdd—mewn mis neu ddau—ni fyddai'n iawn inni gysylltu â hi i

want to push this forward. In my talks with her, she and Fabienne Levy, the employment and training minister of the regional council, placed an overwhelming emphasis on contact between young people aged 18 to 30— university students, young managers in industry and opinion leaders. They want the Rhone-Alpes cohort of the leaders of the next generation to be thoroughly internationalised by visits and contacts with their opposite numbers in other countries. This is not to be exclusively in the four motor regions; to some extent they want contact with Asia and North America as well, for obvious business reasons. Again, the attractions of the English language in business terms are also strong for them in Wales. She strongly held the view that this must be practical and not just mean contact between politicians of the present generation. The next generation must also be involved. I agree with that.

Alun Cairns: Thank you for your statement. The Welsh Conservative Party welcomes visits to raise Wales's profile in other parts of Europe, North America and so on, especially when they are held in conjunction with the Welsh Development Agency and the Wales Tourist Board to ensure maximum benefit for the Welsh economy. It is pleasing to note that you can work with the WDA when you need to do so. We hope that that continues.

I was interested to hear in your statement that the Welsh Development Agency and the Wales Tourist Board events were well attended. I would like you to expand further on that, either in your reply or after the debate, because 'well attended' is a woolly statement and we want to know as much detail as possible. I question the opportunity that you have, First Secretary, to conduct such visits, because not only are you an Assembly Member and a Member of Parliament, you are also the Secretary for Economic Development and the First Secretary. One of your Westminster colleagues has earned the title of 'Two Jags John'; maybe you should now be labelled 'Four Jobs Morgan'.

ofyn sut yr ydym am fwrw ymlaen â hyn. Yn fy nhrefodaethau gyda hi, rhoddai hi a Fabienne Levy, gweinidog cyflogaeth a hyfforddiant y cyngor rhanbarthol, bwyslais aruthrol ar y cyswllt rhwng pobl ifanc rhwng 18 a 30 oed—myfyrwyr prifysgolion, rheolwyr ifainc mewn diwydiant ac arweinwyr barn. Maent am i garfan arweinwyr y genhedlaeth nesaf yn Rhône-Alpes fod wedi eu rhyngwladoli'n drylwyr drwy ymweliadau a chysylltiadau gyda'r bobl gyfatebol iddynt mewn gwledydd eraill. Nid yw hyn yn gyfyngedig i'r pedwar rhanbarth sbardun yn unig; i ryw raddau maent eisiau cyswllt gydag Asia a Gogledd America hefyd, am resymau busnes amlwg. Unwaith eto, mae atyniadau'r iaith Saesneg, mewn termau busnes, hefyd yn gryf iddynt yng Nghymru. Yr oedd yn bendant o'r farn fod yn rhaid i hyn fod yn ymarferol ac nid ond golygu cyswllt rhwng gwleidyddion y genhedlaeth bresennol. Rhaid cynnwys y genhedlaeth nesaf hefyd. Cytunaf gyda hynny.

Alun Cairns: Diolch i chi am eich datganiad. Croesawa Plaid Geidwadol Cymru ymweliadau i hybu delwedd Cymru mewn rhannau eraill o Ewrop, Gogledd America ac ati, yn enwedig pan y'u cynhelir ar y cyd gydag Awdurdod Datblygu Cymru a Bwrdd Croeso Cymru i sicrhau'r manteision gorau posibl i economi Cymru. Mae'n braf nodi y gallwch weithio gydag Awdurdod Datblygu Cymru pan fo angen i chi wneud hynny. Gobeithiwn y pery hynny.

Diddorol oedd clywed yn eich datganiad y cafwyd presenoldeb da yn nigwyddiadau Awdurdod Datblygu Cymru a Bwrdd Croeso Cymru. Hoffwn ichi ymhelaethu rhagor ar hynny, un ai yn eich ateb neu ar ôl y ddadl, oherwydd mae 'presenoldeb da' yn ddatganiad niwlog ac yr ydym eisiau gwybod cymaint o fanylion â phosibl. Codaf gwestiynau ynghylch y cyfle a gewch, Brif Ysgrifennydd, i gynnal ymweliadau o'r fath, oherwydd yr ydych nid yn unig yn Aelod o'r Cynulliad ac yn Aelod Seneddol, yr ydych hefyd yn Ysgrifennydd Datblygu Economaidd ac yn Brif Ysgrifennydd. Mae un o'ch cyd-Aelodau yn San Steffan wedi ennill y teitl 'John Dau Jag'; efallai y dylid eich galw chi yn 'Morgan Pedair Swydd'.

The First Secretary: Wonderful. I have always wanted a soubriquet, but I am not sure that I wanted Alun Cairns to be the one to choose it.

Ieuan Wyn Jones thinks that I am doing too many jobs and you may think that also. However, nobody has contested my going to France wearing both hats. Two Assembly Secretaries could have gone to France, or three—one with responsibility for agriculture or exports. I could have gone as First Secretary without any of those responsibilities. However, having two jobs at once meant that, as the person responsible, I could spend a week covering exports, inward investment and tourism promotion, and—as First Secretary—have regional, face-to-face contact with my opposite number, the president of the regional council. I am not sure what Alun wants. As a good Conservative who is interested in saving taxpayers' money, I would have thought that he would be glad that, instead of sending two Assembly Secretaries, we could send two for the price of one.

I turn to Alun's factual question about how many people attended. As a rough estimate, 30 or 40 people were present in the WDA presentation, and some 20 in the Wales Tourist Board's sit-down lunch. When the WDA and the WTB said that the events were 'well attended', they meant that there was not a drop-out rate and the people who were invited and expressed an interest did not find other things to do on the day because they did not think it was important enough; they showed up. That is what was meant by well attended and that is a fair description.

Y Prif Ysgrifennydd: Gwych. Yr wyf wastad wedi bod eisiau llysenw, ond nid wyf yn sicr a oeddwn am i Alun Cairns ei ddewis imi.

Cred Ieuan Wyn Jones fy mod yn cyflawni gormod o swyddi ac efallai y credwch chi hynny hefyd. Fodd bynnag, nid oes neb wedi gwrthwynebu imi fynd i Ffrainc yn gwisgo'r ddwy het. Gallai dau Ysgrifennydd Cynulliad fod wedi mynd i Ffrainc, neu dri—un gyda chyfrifoldeb dros amaethyddiaeth neu allforion. Gallwn fod wedi mynd fel Prif Ysgrifennydd heb unrhyw rai o'r cyfrifoldebau hynny. Fodd bynnag, golygai cael dwy swydd ar yr un pryd y gallwn, fel y person sydd yn gyfrifol, dreulio wythnos yn ymdrin ag allforion, buddsoddiad mewnol a hybu twristiaeth, ac—fel Prif Ysgrifennydd—cael cyswllt wyneb yn wyneb, rhanbarthol gyda'r person cyfatebol imi, sef llywydd y cyngor rhanbarthol. Nid wyf yn sicr beth y mae ar Alun ei eisiau. Fel Ceidwadwr da, sydd â diddordeb mewn arbed arian y trethdalwr, buaswn wedi meddwl y byddai'n falch, yn hytrach nag anfon dau Ysgrifennydd o'r Cynulliad, y gallem anfon dau am bris un.

Trof at gwestiwn ffeithiol Alun am faint o bobl a oedd yn bresennol. Fel bras amcan, yr oedd 30 neu 40 o bobl yn bresennol yng nghyflwyniad Awdurdod Datblygu Cymru, a tua 20 yng nghinio ffurfiol Bwrdd Croeso Cymru. Pan ddywedodd yr Awdurdod Datblygu a'r Bwrdd Croeso fod 'presenoldeb da' yn y digwyddiadau, golygant nad oedd pobl wedi tynnu eu henwau yn ôl, ac nad oedd y rheini a wahoddwyd yno ac a fynegodd ddiddordeb, wedi canfod pethau gwell i'w gwneud ar y diwrnod oherwydd nad oeddent yn credu ei fod yn ddigon pwysig; bu iddynt ymddangos. Dyna yr oedd presenoldeb da yn ei olygu ac mae hwnnw'n ddisgrifiad teg.

Datganiad ar BAe Systems Statement on BAe Systems

The First Secretary: Which hat am I wearing?

I want to update the Assembly on the latest position of BAe Systems' application for a

Y Prif Ysgrifennydd: Pa het yr wyf yn ei gwisgo?

Yr wyf eisiau rhoi'r diweddaraf i'r Cynulliad am sefyllfa ddiweddaraf cais BAe Systems

regional selective assistance grant of £25 million relating to the airbus A3XX superjumbo project. I cannot give much additional factual information on the application, because BAe Systems has asked for commercial confidentiality to be respected. It would be ruinous for Wales's reputation were we to start breaching company requests for commercial confidentiality.

First, I want to briefly explain the RSA scheme. Regional selective assistance is a discretionary grant that is not automatically available to all capital investment projects in business. RSA is awarded when a project meets the eligibility criteria and can demonstrate a need for the grant. Some applications do not meet those criteria. Many companies that are investing in Wales inquire about RSA and are told that they do not qualify and that it would be a waste of time for them to apply to the Welsh Industrial Development Advisory Board. Sometimes an application is received by the Welsh Industrial Development Advisory Board and it recommends a refusal. Most months, five or six projects will be put to the board, one will not get through and the other four or five will be accepted, although frequently with a reduced grant. A company that gets the full grant sought is a relative rarity. I should add that, since Christmas, five grant applications have not been awarded, including the BAe Systems application. Three were in south Wales and one in west Wales. Readers of some newspapers in north Wales may be amazed to know that one of those applications was in Cardiff, as it is sometimes implied that the distance from Cardiff means that an application is more likely to be refused. If it is in Cardiff, they may not believe that it can be refused, but that is what has happened.

I take it that the Assembly agrees that you cannot have one rule for one company such as BAe Systems and another for all other companies. To qualify, projects must demonstrate a need for grant assistance. That is, we must be satisfied that the project will not proceed in an assisted area without a

am grant cymorth dethol rhanbarthol o £25 miliwn ar gyfer prosiect bws awyr A3XX y superjumbo. Ni allaf roi llawer rhagor o wybodaeth ffeithiol am y cais, oherwydd bod BAe Systems wedi gofyn i gyfrinachedd masnachol gael ei barchu. Byddai'n niweidiol i enw da Cymru pe baem yn dechrau mynd yn groes i ddymuniadau cwmnïau am gyfrinachedd masnachol.

I ddechrau, hoffwn esbonio'r cynllun cymorth dethol rhanbarthol. Grant dewisol, nad yw ar gael yn awtomatig i bob prosiect buddsoddi cyfalaf ym myd busnes, yw cymorth dethol rhanbarthol. Dyfernir cymorth dethol rhanbarthol pan fydd prosiect yn bodloni'r meini prawf cymhwyso ac yn gallu dangos angen am y grant. Nid yw rhai ceisiadau yn bodloni'r meini prawf hynny. Mae llawer o gwmnïau sydd yn buddsoddi yng Nghymru yn holi am gymorth dethol rhanbarthol a dywedir wrthynt nad ydynt yn gymwys ac mai gwastraff amser fyddai iddynt wneud cais i Fwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol Cymru. Ambell dro, bydd Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol Cymru yn cael cais ac yn argymhell iddo gael ei wrthod. Yn y rhan fwyaf o fisoedd, rhoddir pump neu chwe phrosiect gerbron y bwrdd, bydd un yn methu â mynd trwodd a derbynnir y pump neu'r pedwar arall, er gyda grant gostyngol yn aml. Peth prin iawn yw cwmni sydd yn cael yr holl grant yr ymgeisiodd amdano. Dylwn ychwanegu y gwrthodwyd pump cais am grant ers y Nadolig, gan gynnwys cais BAe Systems. Yr oedd tri yn ne Cymru ac un yng ngorllewin Cymru. Efallai byddai pobl sydd yn darllen papurau newydd yng ngogledd Cymru yn synnu o glywed mai yng Nghaerdydd yr oedd un o'r ceisiadau hyn, gan yr awgrymir weithiau fod y pellter o Gaerdydd yn golygu bod cais yn fwy tebygol o gael ei wrthod. Os yw yng Nghaerdydd, efallai na chredent y gellir ei wrthod, ond dyna beth ddigwyddodd.

Tybiaf fod y Cynulliad yn cytuno na allwch gael un rheol ar gyfer un cwmni megis BAe Systems ac un arall ar gyfer cwmnïau eraill. I fod yn gymwys, rhaid i brosiectau ddangos fod angen cymorth grant arnynt. Hynny yw, rhaid ein bodloni na fyddai'r prosiect yn bwrw ymlaen mewn ardal a gynorthwyir heb

grant. It is not sufficient for a company to say that it will create jobs if we provide assistance, or that it will not create jobs if we do not assist. The criteria under which the scheme operates mean that we must be satisfied that a grant at the requested level is necessary to secure a project. If not, regional selective assistance cannot be offered. The level of grant that is offered in any case is the minimum amount considered necessary to secure the project. Companies invest in Wales for sound commercial reasons without recourse to regional selective assistance.

2:51 p.m.

The four largest job-creating or job-safeguarding developments in the business world in Wales over the past 12 months have taken place without regional selective assistance being offered. In one case, it was because the company did not apply. The other three were discouraged from making applications to the Welsh Industrial Development Advisory Board by officials indicating that their proposals were not suitable for regional selective assistance. This sometimes followed lengthy negotiations and, in one case, acrimonious phone calls to my officials. The process often includes Members of Parliament, Assembly Members and local councils involved in lobbying. All of this happens in private, not in public. You will be glad to know that the four schemes are proceeding.

The Welsh Industrial Development Advisory Board was created by the Conservative Government in 1972. I was a young, middle-ranking civil servant in the Department of Trade and Industry then and I remember it well. The system has not changed in the last 28 years. It is a sensible system, for which I applaud the Conservative Government. The Industrial Development Act 1982 was a sensible Act and part of the U-turn that Edward Heath's Government made half way through its 1970-74 period. In that pre-Thatcherite period—the second half of the Heath Government—the Conservative Party believed in industrial intervention, job creation and the nationalisation of Rolls Royce. I am sure that the Conservative side of the Chamber will applaud that, as it was one of the greatest acts of courage by a

grant. Nid yw'n ddigon i gwmni ddweud y bydd yn creu swyddi pe rhoddem gymorth, neu na fydd yn creu swyddi os nad ydym yn cynorthwyo. Golyga meini prawf y cynllun fod yn rhaid ein bodloni bod y grant y gwnaethpwyd cais amdano yn angenrheidiol i sicrhau'r prosiect. Os nad yw, ni ellir cynnig cymorth dethol rhanbarthol. Y lleiafswm y credir ei fod yn ofynnol i sicrhau'r prosiect yw lefel y grant a gynigir mewn unrhyw achos. Mae cwmnïau yn buddsoddi yng Nghymru am resymau masnachol cadarn heb droi at gymorth dethol rhanbarthol.

Mae'r pedwar datblygiad mwyaf i greu swyddi neu ddiogelu swyddi yn y byd busnes yng Nghymru dros y 12 mis diwethaf wedi digwydd heb iddynt gael cynnig cymorth dethol rhanbarthol. Mewn un achos, y rheswm oedd nad oedd y cwmni wedi cyflwyno cais. Darbwyllwyd y tri arall i beidio â chyflwyno ceisiadau i Fwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol Cymru gan swyddogion gan nodi nad oedd eu cynigion yn addas ar gyfer cymorth dethol rhanbarthol. Digwyddasai hyn weithiau ar ôl negodi'n hir ac, mewn un achos, ar ôl galwadau ffôn chwerw i'm swyddogion. Mae'r broses yn aml yn cynnwys Aelodau Seneddol, Aelodau'r Cynulliad a chynghorau lleol sydd yn ymwneud â lobïo. Digwydd hyn oll yn breifat, nid yn gyhoeddus. Byddwch yn falch o wybod bod y pedwar cynllun yn mynd rhagddynt.

Crëwyd Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol Cymru gan y Llywodraeth Geidwadol yn 1972. Yr oeddwn yn was sifil graddfa ganolig yn yr Adran Diwydiant a Masnach bryd hynny a chofiaf hynny'n dda. Nid yw'r system wedi newid yn yr 28 mlynedd diwethaf. Mae'n system synhwyrol, a chymeradwyaf y Llywodraeth Geidwadol am hynny. Yr oedd Deddf Datblygu Diwydiannol 1982 yn Ddeddf synhwyrol ac yn rhan o'r tro pedol a wnaeth Llywodraeth Edward Heath hanner ffordd drwy ei chyfnod rhwng 1970-74. Yn y cyfnod cyn-Thatcheriaidd hwnnw—ail hanner Llywodraeth Heath—credai'r Blaid Geidwadol mewn ymyriad diwydiannol, creu swyddi a gwladoli Rolls Royce. Yr wyf yn sicr y bydd ochr Geidwadol y Siambr yn cymeradwyo hynny, gan mai dyma un o

Conservative Government since the war. It was during this period that the advisory board was created.

This unpaid, advisory quango, comprising of people with a business, accounting or trade union background was created to depoliticise the process. This was either on the grounds that Ministers may be panicked into making decisions to support essentially non-viable enterprises or that officials may not have enough business nous to prevent them from being conned by companies into throwing taxpayers' money at viable schemes that would go ahead without the grant, or at non-viable schemes.

BAe Systems was awarded a repayable launch investment of £530 million by the Department of Trade and Industry on 12 March. The regional selective assistance bid for £25 million was considered on 20 March. Following the failure of that bid, for which no appeal is allowed in the Industrial Development Act, I made a statement to the Assembly on 28 March. The company submitted an entirely different 'need for grant' argument on 15 May. I am not at liberty to publicly divulge the basis of the new case as the company has asked for it to be treated as commercial in confidence. This also applies to the dossier that was supplied by BAE Systems to all, or most, members of the Economic Development Committee, although the Committee has a scrutiny and not a decision-making or decision-sharing role on regional selective assistance applications.

BAe Systems has submitted a paper that may be the basis for an application, not an application. The company has stressed the need for a decision by the meeting of the Airbus Supervisory Board that was due to be held on Friday, 26 May. The meeting has been postponed, but the company still requests a decision as soon as possible. It would prefer a decision in advance of the formation of the new Airbus integrated company. The meeting that was intended for Friday is now expected in the near future.

weithredoedd dewraf unrhyw Lywodraeth Geidwadol ers y rhyfel. Yn ystod y cyfnod hwn y crëwyd y bwrdd ymgynghorol.

Crëwyd y cwango ymgynghorol, di-dâl hwn a gynhwysai pobl gyda chefnidir ym myd busnes, cyfrifeg neu undebau llafur, er mwyn dadwleidyddoli'r broses. Gwnaethpwyd hyn un ai ar y sail y gellid rhusio Gweinidogion i wneud penderfyniadau i gefnogi mentrau a oedd yn eu hanfod yn anymarferol, neu efallai na fyddai'r swyddogion yn meddu ar ddigon o synnwyr cyffredin byd busnes i'w rhwystro rhag cael eu twyllo gan gwmnïau i daflu arian trethdalwyr at gynlluniau ymarferol a fyddai'n mynd rhagddynt heb y grant, neu at gynlluniau anymarferol.

Dyfarnodd yr Adran Diwydiant a Masnach fuddsoddiad lansio ad-daladwy o £530 miliwn i BAE Systems ar 12 Mawrth. Ystyriwyd y cais cymorth dethol rhanbarthol am £25 miliwn ar 20 Mawrth. Pan fethodd y cais hwnnw—ni chaniateir apel dan y Ddeddf Datblygu Diwydiannol—gwneuthum ddatganiad gerbron y Cynulliad ar 28 Mawrth. Cyflwynodd y cwmni ddatl 'angen grant' cwbl wahanol ar 15 Mai. Nid oes gennyf yr hawl i ddatgelu sail yr achos newydd yn gyhoeddus gan fod y cwmni wedi gofyn i'r mater gael ei drin yn fasnachol gyfrinachol. Mae hyn hefyd yn wir am y ffeil a gyflwynodd BAE Systems i holl, neu'r rhan fwyaf, o aelodau'r Pwyllgor Datblygu Economaidd, er mai swyddogaeth archwilio, nid swyddogaeth gwneud penderfyniadau na rhannu penderfyniadau, sydd gan y Pwyllgor gyda cheisiadau cymorth dethol rhanbarthol.

Mae BAE Systems wedi cyflwyno papur sydd efallai yn sail i gais, ond nid cais mohono. Mae'r cwmni wedi pwysleisio'r angen am benderfyniad gan gyfarfod o'r Bwrdd Ymgynghorol Bysiau Awyr a oedd i fod i gael ei gynnal ddydd Gwener, 26 Mai. Gohiriwyd y cyfarfod, ond mae'r cwmni yn dal i fynnu penderfyniad cyn gynted â phosibl. Byddai'n well ganddo gael penderfyniad cyn i'r cwmni Bws Awyr integredig newydd gael ei ffurfio. Yn awr, disgwylir i'r cyfarfod a fwriadwyd ar gyfer dydd Gwener, gael ei gynnal yn y dyfodol agos.

It has been agreed with the company that its new submission should be dealt with urgently, but following the normal rules. As happened last time, we are willing to accommodate BAe's request for accelerated consideration. Many issues must be addressed before the company can submit a revised application. My officials are working closely with the company to ensure a decision without delay. If the scheme meets the eligibility criteria and can clearly demonstrate a need for assistance, it will be offered a grant. If it does not meet the criteria, it will be no more likely to receive a grant than any other company that applied. Either its scheme qualifies or it does not. The administrative judgment of the officials, the business judgment of the Welsh Industrial Development Advisory Board and my political judgment must be brought into play all together. However, I assure the Assembly that this application will be assessed in the usual way, which is solely against the strength of the case presented by the company in relation to the scheme's criteria. The final judgment will not be influenced in any way by any outside pressures. This approach is important to maintain the integrity of the public expenditure decisions on RSA and to ensure the equitable treatment of all RSA applicants. It is always in the company's, and the Assembly's, interest to deal with these important matters objectively and outside the full glare of publicity.

Janet Ryder: I think that you would accept that the way in which this announcement was made, without having been discussed and along with the effect of not allowing the grant to be made, was met with a great deal of disappointment. In your statement, you referred to the Committee's role in this. There is a process through which these grants must go. Could not the Economic Development Committee have played a part in this by presenting its views on this process? When I have asked questions about this issue previously, such as what involvement you have with a company to help it develop a new bid, your stock reply is that your officials are in communication with the company concerned. Will you detail what that means? How are your officials helping companies? Have they had any involvement

Cytunwyd gyda'r cwmni y dylid delio â'i gyflwyniad newydd ar frys, ond drwy ddilyn y rheolau arferol. Fel a ddigwyddodd y tro diwethaf, yr ydym yn barod i wireddu cais BAe am ystyriaeth garlam. Rhaid rhoi sylw i nifer o faterion cyn y gall y cwmni gyflwyno cais diwygiedig. Mae fy swyddogion yn gweithio'n agos gyda'r cwmni i sicrhau y gwneir penderfyniad yn ddi-oed. Os yw'r cynllun yn bodloni'r meini prawf cymhwyso ac y gall ddangos, yn amlwg, yr angen am gymorth, cynigir grant iddo. Os nad yw'n bodloni'r meini prawf, ni fydd yn ddim mwy tebygol o gael grant nag unrhyw gwmni arall a ymgeisiodd. Mae ei gynllun un ai'n gymwys neu beidio. Rhaid dwyn ynghyd ddyfarniad gweinyddol y swyddogion, dyfarniad busnes Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol Cymru a'm dyfarniad gwleidyddol i. Fodd bynnag, sicrhaf y Cynulliad yr asesir y cais hwn yn y ffordd arferol, sef dim ond yn erbyn cryfder yr achos a gyflwynir gan y cwmni mewn perthynas â meini prawf y cynllun. Ni fydd unrhyw bwysau allanol o fath yn y byd yn dylanwadu ar y dyfarniad terfynol. Mae'r ymdriniaeth hon yn bwysig i gynnal hygrdedd y penderfyniadau am wario arian cyhoeddus ar gymorth dethol rhanbarthol ac i sicrhau y caiff pob cais am gymorth dethol rhanbarthol eu trin yn gyfartal. Mae bob amser yn well, er budd y cwmni a'r Cynulliad, ddelio gyda'r materion pwysig hyn yn wrthrychol ac y tu hwnt i lygad y cyhoedd.

Janet Ryder: Credaf y byddech yn derbyn bod y modd y gwnaethpwyd y cyhoeddiad hwn, heb ei drafod ac ynghyd â'r effaith o beidio â chaniatáu i'r grant gael ei ddyfarnu, wedi siomi llawer. Yn eich datganiad, cyfeiriasoch at swyddogaeth y Pwyllgor yn hyn. Ceir proses y mae'n rhaid i'r grantiau hyn fynd trwyddi. Oni allai'r Pwyllgor Datblygu Economaidd fod wedi chwarae rhan yn hyn er mwyn cyflwyno ei safbwynt ar y broses hon? Pan ofynnais gwestiynau am y mater hwn o'r blaen, megis pa gysylltiad a gewch gydag unrhyw gwmni i'w helpu i ddatblygu cais newydd, eich ateb ffurfiol yw bod eich swyddogion mewn cysylltiad gyda'r cwmni dan sylw. A wnewch fanylu ar yr hyn y mae hyn yn ei olygu? Sut y mae eich swyddogion yn helpu cwmnïau? A ydynt wedi ymwneud mewn unrhyw fodd â helpu'r

in helping the company in question develop a second bid for resubmission?

Do you agree that one way that the Assembly will be judged is on the number of jobs that we are able to, or help to, create? We have an opportunity to create a large number of jobs. Even though we accept that this grant is not perhaps the most appropriate way, can you give assurances that you have explored every avenue of helping this company to secure these orders and ensure that this comes through? Having assured me that you are exploring all avenues, could you also assure me that, as you have discussed with the company how we can help it, you have also discussed how the company can help the region in which it is located to develop? The company, therefore, can, in turn, help that region by establishing strong training links for young people, which will be a lifetime investment. The local authority should also be helped to develop the infrastructure to cope with increased traffic. I seek an assurance that all the measures that could help the company and region to develop are included.

Helping the company to secure this order will have the long-lasting effect of helping the region to develop. I would like an assurance that, as you talk to that company, you encourage it, wherever possible, to work with and develop local supply companies so that the whole region benefits, not just one company.

The First Secretary: If I am right, Janet has just asked four questions. She is contradicting my understanding that the purpose of the Economic Development Committee is to scrutinise decisions after they have been made, not to share the decision-making process. As far as I am aware, and according to advice that I have received, this is a matter that is delegated to me as the Secretary with responsibility for economic development and it is a decision that I should make. It is not a matter on which the Assembly or the Economic Development Committee would wish to take a vote before the regional selective assistance grant is made because it would cut across the structure of the grant scheme. Officials study the scheme with a company and knock it into shape before it is

cwmni dan sylw i ddatblygu ail gais i'w ailgyflwyno?

A gytunwch mai un ffordd y caiff y Cynulliad ei farnu yw ar nifer y swyddi y gallwn eu creu, neu yr ydym yn helpu i'w creu? Mae gennym gyfle i greu nifer fawr o swyddi. Er efallai y derbyniwn nad gyda'r grant hwn yw'r ffordd fwyaf priodol, a allwch roi sicrwydd eich bod wedi archwilio pob ffordd o helpu'r cwmni hwn i sicrhau'r archebion hyn a sicrhau y daw hwn trwodd? Ar ôl fy sicrhau eich bod yn archwilio pob dull a modd, a allech hefyd fy sicrhau, gan eich bod wedi trafod gyda'r cwmni sut y gallwn ei helpu, eich bod hefyd wedi trafod sut y gall y cwmni helpu'r ardal lle y'i lleolir i ddatblygu? Gall y cwmni, felly, yn ei dro, helpu'r ardal honno drwy sefydlu cysylltiadau hyfforddi cryf ar gyfer pobl ifanc; a fydd yn fuddsoddiad am oes. Dylid helpu'r awdurdod lleol hefyd i ddatblygu seilwaith i ymdopi gyda'r traffig cynyddol. Dymunaf gael sicrwydd y cynhwysir yr holl gamau a allai helpu'r cwmni a'r ardal i ddatblygu.

Byddai helpu'r cwmni i sicrhau'r archeb hon yn cael yr effaith hirhoedlog o helpu'r ardal i ddatblygu. Hoffwn gael sicrwydd, wrth i chi siarad gyda'r cwmni hwn, eich bod yn ei annog, pryd bynnag y bydd hynny'n bosibl, i weithio gyda chwmnïau cyflenwi lleol a'u datblygu fel bod yr ardal gyfan, nid un cwmni yn unig, yn elwa o hyn.

Y Prif Ysgrifennydd: Os yr wyf yn gywir, mae Janet newydd ofyn pedwar cwestiwn. Aiff yn groes i fy nealltwriaeth mai diben y Pwyllgor Datblygu Economaidd yw archwilio penderfyniadau ar ôl iddynt gael eu gwneud, nid rhannu yn y broses gwneud penderfyniadau. Cyn belled ag y gwn, ac yn unol â'r cyngor a gefais, mae hwn yn fater a ddirprwyir imi fel yr Ysgrifennydd gyda'r cyfrifoldeb dros ddatblygu economaidd ac y mae'n benderfyniad y dylwn i ei wneud. Nid yw'n fater y byddai'r Cynulliad na'r Pwyllgor Datblygu Economaidd eisiau pleidleisio arno cyn dyfarnu'r grant cymorth dethol rhanbarthol gan y byddai hynny'n torri ar draws strwythur y cynllun grant. Mae'r swyddogion yn astudio'r cynllun gyda chwmni ac yn ei siapio cyn ei argymhell i'r

recommended to the Industrial Development Advisory Board. That board, from its business acumen, decides on its views before it is handed to me to apply my political judgment. The Economic Development Committee can challenge me on a decision that has been made, but it is not a shared decision. Janet obviously takes a different view, and from his movements I sense that Phil Williams also takes a different view. I will be interested to hear what he has to say.

As regards the officials, they, and myself, are working hard. We have had frequent meetings with the company, probably more than with any other company in a long time, to try to get the application into shape so that its submission might be successful in securing RSA. I have been involved in the meetings, which have taken place in Cardiff, in Filton and in north Wales. The officials have been in frequent contact with the company to try to assist it to be considered as a contender for RSA.

3:01 p.m.

Janet also mentioned job creation. This is a large and important application, which is why we have taken a flexible attitude. We had a special meeting of the advisory board in March at which that was the only subject on the agenda. We would be willing to do the same and we have told the company that. There is no point in putting it to the advisory board until it looks like a serious runner.

Janet mentioned the issue of what else could be done if the company was not necessarily capable of being assisted by RSA and it could not be knocked into shape. Many things could be done in terms of training, infrastructure and building up the supplier base in Wales. I entirely agree with her on that.

Ann Jones: Thank you, Rhodri, for making a statement to clarify the position on this issue, which is of crucial importance to the economic future of north Wales. It is impossible to overemphasise the catastrophic consequences that would follow from

Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol. Mae'r bwrdd hwnnw, gyda'i graffter busnes, yn penderfynu ar ei safbwyntiau cyn y'i cyflwynir imi i roi fy nyfarniad gwleidyddol. Gall y Pwyllgor Datblygu Economaidd fy herio ar unrhyw benderfyniad a wneir, ond nid yw'n benderfyniad a rennir. Mae Janet, yn amlwg yn meddwl yn wahanol ac, o'i symudiadau, synhwyraf fod Phil Williams hefyd yn meddwl yn wahanol. Bydd diddordeb gennyf glywed beth sydd ganddo i'w ddweud.

O safbwynt y swyddogion, maent hwy, a minnau, yn gweithio'n galed. Cawsom gyfarfodydd mynych gyda'r cwmni, mwy nag a gawsom gydag unrhyw gwmni arall mewn amser maith, mae'n debyg, yn ceisio siapio'r cais er mwyn i'r papur a gyflwynodd lwyddo efallai i sicrhau cymorth dethol rhanbarthol. Bûm yn gysylltiedig â'r cyfarfodydd, a gynhaliwyd yng Nghaerdydd, yn Filton ac yng ngogledd Cymru. Bu'r swyddogion mewn cysylltiad mynych gyda'r cwmni yn ceisio ei gynorthwyo er mwyn iddo gael ei ystyried fel ymgeisydd ar gyfer cymorth dethol rhanbarthol.

Crybwyllodd Janet greu swyddi hefyd. Mae hwn yn gais mawr a phwysig, a dyma paham yr ydym wedi cymryd agwedd hyblyg. Cawsom gyfarfod arbennig o'r bwrdd ymgynghorol ym mis Mawrth a dyma oedd yr unig fater ar yr agenda. Buasem yn fodlon gwneud yr un peth ac yr ydym wedi dweud hynny wrth y cwmni. Nid oes unrhyw bwnt ei roi i'r bwrdd ymgynghorol nes ei fod yn ymddangos fel bod ganddo siawns go iawn.

Crybwyllodd Janet y mater o beth arall y gellid ei wneud pe na fyddai'r cwmni yn addas o anghenraid i gael ei gynorthwyo gan gymorth dethol rhanbarthol. Gellid gwneud llawer o bethau o safbwynt hyfforddiant, seilwaith ac adeiladu'r sylfaen cyflenwi yng Nghymru. Cytunaf yn llwyr gyda hi ar hynny.

Ann Jones: Diolch i chi, Rhodri, am wneud datganiad i esbonio'r sefyllfa ar y mater hwn, sydd yn holl bwysig i ddyfodol economaidd gogledd Cymru. Mae'n amhosibl gor-bwysleisio'r canlyniadau trychinebus a geid os bydd Brychdyn yn methu â sicrhau

Broughton's failure to secure the A3XX wing contract. It is likely that this would entail a progressive degradation of Broughton as a leader in modern wing assembly technology. The future of the plant and some 15,000 jobs across Wales would be at risk.

My colleagues across north Wales and I have received far more correspondence on this question than on any other matter, even the vexed issue of the council tax. The letters that I have received have been of the opinion that the recommendation not to grant RSA was regrettable. I agree with the First Secretary that he should not have used his powers to override the views of WIDAB. It is a shame that commercial confidentiality prevents him from exposing the detail behind the rejection of the application.

During intensive discussions with representatives of BAe Systems and the unions, I was concerned to discover that Assembly officials who discussed this application with BAe Systems had been less than helpful. It was not fair to make BAe Systems wait for six weeks after the application had been rejected for an explanation. I hope that you agree with me on that. It is not a shining example of the constructive two-way dialogue between the Assembly and industry.

I do not share the opinion that the RSA grant would not make a difference between BAe Systems winning or losing the order. It could tip the balance. Even with £25 million, that order could still go to Germany. There may have been deficiencies in the original application. The present case will be a totally new submission. I echo what Janet Ryder said and hope that we can assure BAe Systems and the workforce that our officials and everybody in the Assembly will work hard with them to ensure that they can present a case for WIDAB. Close consultation and partnership between BAe Systems and the officials is vital. I hope that by making the statement today we can alleviate some of the problems and fears of people in north and north-east Wales and that we are still convinced that BAe Systems' contribution at Broughton is vital to our aims for a stronger and modern economy, a target

contract adenydd yr A3XX. Mae'n debygol y byddem yn gweld Brychdyn yn dirywio'n raddol o'i safle fel un o'r arweinwyr ym maes technoleg fodern cydosod adenydd. Byddai dyfodol y safle a tua 15,000 o swyddi ledled Cymru mewn perygl.

Mae fy nghyd-Aelodau ledled gogledd Cymru a minnau wedi cael llawer mwy o ohebiaeth ar y mater hwn nag ar unrhyw fater arall, hyd yn oed mater dadleuol treth y cyngor. Mae'r llythyron a dderbyniais yn mynegi'r farn fod yr argymhellid i beidio â dyfarnu cymorth dethol rhanbarthol yn anffodus. Cytunaf gyda'r Prif Ysgrifennydd na ddylai fod wedi defnyddio ei bwerau i ddiystyru safbwyntiau'r Bwrdd Ymgynghorol. Mae'n drueni fod cyfrinachedd masnachol yn ei rwystro rhag datgelu'r manylion y tu ôl i fethiant y cais.

Yn ystod trafodaethau dyfal gyda chynrychiolwyr BAe Systems a'r undebau, yr oeddwn yn bryderus i ddarganfod bod swyddogion y Cynulliad, a drafododd y cais hwn gyda BAe Systems, yn amharod eu cymorth. Nid oedd yn deg gwneud i BAe Systems aros chwe wythnos am esboniad, ar ôl i'r cais gael ei wrthod. Gobeithiaf eich bod yn cytuno â mi ar hynny. Nid yw'n esiampl wych o ddeialog ddwy-ffordd adeiladol rhwng y Cynulliad a diwydiant.

Ni rannaf y farn na fyddai'r grant cymorth dethol rhanbarthol yn gwneud gwahaniaeth rhwng a fydd BAe Systems yn ennill ynteu'n colli'r archeb. Gallai droi'r fantol. Hyd yn oed gyda £25 miliwn, gallai'r archeb hon fynd i'r Almaen o hyd. Efallai fod diffygion yn y cais gwreiddiol. Bydd yr achos presennol yn gyflwyniad cwbl newydd. Ategap yr hyn a ddywedodd Janet Ryder a gobeithio y gallwn sicrhau BAe Systems a'r gweithlu fod ein swyddogion a phawb yn y Cynulliad yn gweithio'n galed gyda hwy i sicrhau y gallant gyflwyno achos ger bron y Bwrdd Ymgynghorol. Mae cydweithrediad a phartneriaeth glòs rhwng BAe Systems a'r swyddogion yn hanfodol. Gobeithiaf, drwy wneud y datganiad heddiw, y gallwn liniaru rhai o broblemau ac ofnau'r bobl yng ngogledd a gogledd ddwyrain Cymru a'n bod yn dal yn argyhoeddedig bod cyfraniad BAe Systems i Frychdyn yn hanfodol i'n nod o

which we set ourselves in 'Betterwales.com'. We have a long way to go to reinvest the confidence of the Assembly in the people in north Wales.

The First Secretary: I agree with Ann's phrase, 'tip the balance'. That is the key issue that we must consider here as with all other RSA applications. Would a lower amount of RSA, if awarded, tip the balance between the project going ahead or not in the assisted area? Initially, officials must make that calculation. Their work is then cross-checked vis-à-vis business acumen by the advisory board and then my political judgment is applied. The issue on which it all depends is whether it would or would not tip the balance in one direction or another for jobs to be in the assisted areas in Wales. That is a critical issue, so I am pleased that Ann used that phrase. It encapsulates it all.

I do not agree with the allegation that I have read previously about officials being called 'less than helpful'. I have seen this in newspapers and there seems to be an implication that the officials are either inflexible or are not positive or do not burn the midnight oil. That is completely untrue. Officials organised a special meeting of the Industrial Development Advisory Board. They burnt the midnight oil to ensure that the Industrial Development Advisory Board received the case. They have given an undertaking to the company that they would do so again, with my participation, to ensure that it is knocked into shape. We would have another special meeting of the Industrial Development Advisory Board to consider BAe Systems' case, if that was necessary. There should be no implication that we are being less than helpful. Because of the size of this case, and within the normal rules, we are being more than helpful. We are giving them special treatment. We are being as flexible as possible and giving them accelerated consideration. If you give a company accelerated consideration, that entirely rebuts the accusation that officials are less than

gael economi modern a chryfach, targed yr ydym wedi ei bennu ein hunain yn 'Gwellcymru.com'. Mae gennym lawer o waith i'w wneud i ailfuddsoddi ffydd y Cynulliad ym mhobl gogledd Cymru.

Y Prif Ysgrifennydd: Cytunaf gyda geiriau Ann, 'troi'r fantol'. Dyma yw'r mater allweddol y mae'n rhaid inni ei ystyried yma fel gyda'r holl geisiadau eraill am gymorth dethol rhanbarthol. A fyddai swm is o gymorth dethol rhanbarthol, pe'i dyfarnwyd, yn troi'r fantol rhwng bod y prosiect yn mynd rhagddo neu beidio yn yr ardal a gynorthwyr. I ddechrau, rhaid i'r swyddogion wneud y gwaith cyfrifo hwnnw. Yna caiff eu gwaith ei draws-archwilio yng nghyswllt craffter busnes gan y bwrdd ymgynghorol ac yna rhoddir fy nyfarniad gwleidyddol i. Y mater y mae popeth yn dibynnu arno yw a fyddai'n troi'r fantol ai peidio, i un cyfeiriad neu'r llall, ar gyfer swyddi posibl mewn ardaloedd a gynorthwyr yng Nghymru. Mae hwn yn fater holl bwysig, felly yr wyf yn falch fod Ann wedi defnyddio'r geiriau hynny. Mae'n crisialu'r cyfan.

Ni chytunaf gyda'r honiad a ddarllenais yn flaenorol am swyddogion yn cael eu cyhuddo o 'fod yn amharod eu cymorth'. Gwelais hyn yn y papurau newydd ac ymddengys y ceir ensyniadau fod y swyddogion un ai yn anhyblyg neu ddim yn gadarnhaol neu nad ydynt yn llosgi'r gannwyll yn hwyr. Mae hynny yn gwbl anwir. Trefnodd y swyddogion gyfarfod arbennig o'r Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol. Llosgasant y gannwyll yn hwyr i sicrhau bod y Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol yn derbyn yr achos. Addawsent i'r cwmni y byddent yn gwneud hynny eto, gyda fy nghyfranogiad i, er mwyn sicrhau y caiff ei siapio i'w le. Byddem yn cynnal cyfarfod arbennig arall o'r Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol i ystyried achos BAe Systems, pe bai hynny yn angenrheidiol. Ni ddylai fod unrhyw ensyniadau ein bod yn amharod ein cymorth. Oherwydd maint yr achos hwn, ac o fewn y rheolau arferol, yr ydym yn barod iawn ein cymorth. Cânt driniaeth arbennig gennym. Yr ydym yn bod mor hyblyg â phosibl ac yn rhoi iddynt ystyriaeth garlam. Os rhoddwch ystyriaeth garlam i gwmni, mae hynny yn

helpful.

Finally, there is absolutely no bias. This statement today gives me the opportunity to rebut the allegations in the newspapers that, in some way, there is bias against north Wales companies in the consideration of regional selective assistance. We have given some large RSA grants to north Wales. In fact, during the 12 months as Secretary for Economic Development, I know that north Wales received the largest grant.

Nick Bourne: I will preface what I will say by commenting on which hat the First Secretary is wearing. I heard him ask as he began his statement, 'which hat am I wearing?' It is a fair question. I think you concluded that it was the Economic Development hat, although the Cabinet statement indicates that you are making the statement as First Secretary. This shows the confusion. You are like Tommy Cooper who had many hats and was never sure which one he was wearing at any point. It will all end in tears.

On the more serious issue, which you have indicated is urgent and serious, you received the revised paper on 15 May. In an answer to Alun Cairns, you indicated to the Economic Development Committee that you had not looked at it on 18 May. Given that there was to be a meeting this Friday, the revised paper did not receive the urgent, important consideration that it should have received. Are you satisfied that the jobs in Broughton are safe? After all, this is really about the existing jobs. Are you also satisfied that, apart from providing this sort of assistance, we could get additional jobs for such a prestige project as this? I cannot agree, and neither can our Party, with the comment in the statement. However, you did qualify the comment slightly with a 'perhaps' when you said that the high political profile that the company has given to this issue in the media and elsewhere is most unusual and unfortunate. That is understandable and justifiable. I cannot see why it is unfortunate, or 'perhaps unfortunate', as you said when you read the statement. Perhaps you could

gwrthbrofi'n llwyr yr honiadau bod y swyddogion yn amharod eu cymorth.

Yn olaf, nid oes unrhyw fath o ragfarn. Rhydd y datganiad hwn heddiw gyfle imi wrthbrofi'r honiadau yn y papurau newydd y ceir, mewn rhyw ffordd, ragfarn yn erbyn cwmnïau gogledd Cymru wrth ystyried cymorth dethol rhanbarthol. Yr ydym wedi cyflwyno rhai grantiau cymorth dethol rhanbarthol sylweddol i ogledd Cymru. Yn wir, yn ystod y 12 mis diwethaf fel Ysgrifennydd Datblygu Economaidd, gwn mai gogledd Cymru a gafodd y grant mwyaf.

Nick Bourne: Fel rhagymadrodd i'r hyn yr wyf am ei ddweud hoffwn roi sylwadau ar ba het y mae'r Prif Ysgrifennydd yn ei gwisgo. Clywais ef yn gofyn wrth ddechrau ei ddatganiad, 'pa het yr wyf fi'n ei gwisgo?' Mae'n gwestiwn teg. Credaf ichi ddod i'r casgliad mai'r het Datblygu Economaidd ydoedd hi, er y dynoda datganiad y Cabinet y gwnewch y datganiad fel Prif Ysgrifennydd. Dengys hyn y dryswch. Yr ydych yn debyg i Tommy Cooper a oedd yn berchen ar nifer o hetiau ond nad oedd yn sicr pa un yr oedd yn ei gwisgo ar unrhyw adeg. Bydd y chwarae'n sicr o droi'n chwerw.

Ar fater mwy difrifol y dynodasoch ei fod yn fater brys a difrifol, derbyniasoch y papurau diwygiedig ar 15 Mai. Mewn ateb i Alun Cairns, dynodasoch wrth y Pwyllgor Datblygu Economaidd nad oeddech wedi edrych arno ar 18 Mai. O gofio bod cyfarfod wedi ei drefnu ar gyfer y dydd Gwener hwn, ni chafodd y papur diwygiedig yr ystyriaeth bwysig, brys y dylasai fod wedi ei chael. A ydych yn fodlon bod y swyddi ym Mrychdyn yn ddiogel? Wedi'r cyfan, mae'r mater hwn yn ymwneud â'r swyddi sydd yn bodoli eisoes. A ydych hefyd yn fodlon, yn ogystal â darparu cymorth o'r fath, y gallem gael swyddi ychwanegol ar gyfer prosiect mor fawreddog â hwn? Ni allaf gytuno, ac ni all ein Plaid ychwaith, gyda'r sylwadau yn y datganiad. Fodd bynnag, gwnaethoch oleddfur sylwadau ychydig gydag 'efallai' pan ddywedasoch fod y proffil gwleidyddol amlwg a roddodd y cwmni i'r mater hwn yn y cyfryngau ac mewn manau eraill yn anghyffredin ac yn anffodus iawn. Mae hynny'n ddealladwy ac yn gyfiawnadwy. Ni allaf weld pam ei fod yn anffodus, neu

indicate why you think that a company of that nature should not fight for its workers and to provide essential jobs in north Wales, and to provide this prestigious project in north Wales. Perhaps you could also indicate how to dispel this confusion with your different roles, which cause problems with questions that are sent back. We cannot ask a question to the First Secretary unless he is answering as Secretary for Economic Development, and vice versa. When will this confusion end?

The First Secretary: If the leader of the Conservative Party used his normal perspicacity of mind and applied himself to this issue, he would have heard the Presiding Officer refer to me as First Secretary, or Presiding Officer. I was only responding to the Presiding Officer's semi-humorous remark. Nick, after you finished the silly, initial play with the titles First Secretary and Secretary for Economic Development, you said that you wanted to get on to the serious issues. Ergo, you did not consider what you had said previously to be serious issues. We all agree with you on that. A lot of silly nonsense has been said about the two jobs of First Secretary and Secretary for Economic Development. Where is this confusion that he is talking about? Which person above the age of two and a half could not understand whether I refer to matters as Secretary for Economic Development or as First Secretary? If Nick has a problem, I will explain it to him with my abacus. I can help him to understand when this is a matter pertaining to the Secretary for Economic Development and when it is not.

Regional selective assistance was delegated to the Secretary for Economic Development by Alun Michael, the former First Secretary. That situation remains unchanged.

3:11 p.m.

Nick Bourne: Why does it say First Secretary on the paper?

The First Secretary: That is a typographical error. If he wants to make a big play about typographical errors, that is fine.

'efallai'n anffodus', fel y dywedasoeh wrth ichi ddarllen y datganiad. Efallai y gallech ddynodi pam y credwch na ddylai cwmni o'r natur hwn ymladd dros ei weithwyr a darparu swyddi holl bwysig yng ngogledd Cymru, a darparu'r prosiect mawreddog hwn yng ngogledd Cymru. Efallai y gallech hefyd ddynodi sut i gael gwared â'r dryswch hwn gyda'ch gwahanol swyddogaethau, sydd yn peri problemau gyda chwestiynau a anfonir yn eu hôl. Ni allwn ofyn cwestiwn i'r Prif Ysgrifennydd oni bai ei fod yn ateb fel yr Ysgrifennydd Datblygu Economaidd, ac fel arall. Pryd y daw'r dryswch hwn i ben?

Y Prif Ysgrifennydd: Pe byddai arweinydd y Blaid Geidwadol yn defnyddio ei graffter meddwl arferol ac ymroi i'r mater hwn, byddai wedi clywed y Llywydd yn cyfeirio ataf fel y Prif Ysgrifennydd, neu'r Llywydd. Nid oeddwn ond yn ymateb i sylwadau lled-ddoniol y Llywydd. Nick, ar ôl gorffen y chwarae gwirion, cychwynnol hwn gyda'r teitlau Prif Ysgrifennydd ac Ysgrifennydd Datblygu Economaidd, dywedasoeh eich bod eisiau symud ymlaen at y materion difrifol. Gan hynny, ni chreddech fod yr hyn a ddywedasoeh yn flaenorol yn fater difrifol. Yr ydym oll yn cytuno â chi ar hynny. Dywedwyd llawer o ffolineb gwirion am ddwy swydd y Prif Ysgrifennydd a'r Ysgrifennydd Datblygu Economaidd. Ble mae'r dryswch hwn y mae'n siarad amdano? Pa berson dros ddwyflwydd a hanner na allai ddeall a wyf yn cyfeirio at faterion fel yr Ysgrifennydd Datblygu Economaidd ynteu fel y Prif Ysgrifennydd? Os oes gan Nick broblem, esboniaf y mater wrtho gyda fy abacws. Gallaf ei helpu i ddeall pryd y bydd y mater yn ymwneud â'r Ysgrifennydd Datblygu Economaidd a phryd nad ydyw.

Dirprwywyd cymorth dethol rhanbarthol i'r Ysgrifennydd Datblygu Economaidd gan Alun Michael, y cyn Brif Ysgrifennydd. Nid yw'r sefyllfa honno wedi newid.

Nick Bourne: Pam mai'r Prif Ysgrifennydd sydd ar y papur?

Y Prif Ysgrifennydd: Gwall teipio yw hwn. Os yw ef am wneud môr a mynydd o wallau teipio, mae hynny'n iawn. [AELODAU

[CONSERVATIVE MEMBERS: 'Oh.'] If they want to make this braying noise, that is fine as well. It just shows that they are a bunch of no-brainers as far as I am concerned. If that is how they want to present themselves to the electorate in Wales, I cannot help them.

To return to the serious issues, according to Nick Bourne. He was unhappy that I said that the glare of publicity is unfortunate. It is as simple as this. If a company has a good scheme, which is a runner for RSA, it does not need additional publicity to get it through, because it will get a grant anyway. If a company has a scheme that does not have the basis for successful qualification for RSA, then no amount of publicity or pressure will make it qualify—it still has to qualify for RSA. That is the simple explanation for that reference in my statement as Secretary for Economic Development.

Alun Pugh: Do you accept that BAe Systems is an employer of regional significance, which is why the British taxpayer has contributed £500 million of launch aid? I receive letters from BAe employees living in my constituency in Kinnel Bay and Ruthin. I accept that the process must be non-political, and I deplore the bandwagon jumping that we have seen in this Chamber. Do you accept that if BAe Systems packs up its wings and flies away, it will be a disastrous day for north Wales?

The First Secretary: Yes, of course. That is the entire issue. We are back to the question of tipping the balance. However, that applies to every application for RSA. No application for RSA is ever made where the company does not assert that without the grant the scheme will not go ahead. That assertion is always made. However, there must be more than an assertion. There is no such thing as proof—it is a matter of judgment in the end—but a decision cannot be based on the constant repetition of the assertion that without this grant a company will disappear, and that with this grant the company will stay or grow. That assertion is always made by all RSA applicants, including those that are

CEIDWADOL: 'O.'] Os ydynt hwy eisiau gwneud y sŵn breffu hwn, mae hynny'n iawn hefyd. Mae ond yn dangos eu bod yn griw o bobl benwag o'm rhan i. Os mai fel hyn y maent am gyflwyno eu hunain i etholwyr Cymru, ni allaf eu helpu.

I ddychwelyd at y materion difrifol, yn ôl Nick Bourne. Yr oedd yn anhapus fy mod wedi dweud bod llygad y cyhoedd yn anffodus. Mae mor syml â hyn. Os oes gan gwmni gynllun da, sydd yn ymgeisydd am gymorth dethol rhanbarthol, nid oes arno angen cyhoeddusrwydd i'w gael trwodd, oherwydd y bydd yn cael grant beth bynnag. Os oes gan gwmni gynllun nad oes ganddo'r sail i fod yn gymwys am gymorth dethol rhanbarthol, yna ni fydd unrhyw faint o gyhoeddusrwydd na phwysau yn gwneud iddo gymhwyso—rhaid iddo ddal i gymhwyso ar gyfer cymorth dethol rhanbarthol. Dyna'r esboniad syml am y cyfeiriad hwnnw yn fy natganiad fel yr Ysgrifennydd Datblygu Economaidd.

Alun Pugh: A dderbyniwch fod BAe Systems yn gyflogwr o bwysigrwydd rhanbarthol, ac mai dyna paham y mae trethdalwyr Prydain wedi cyfrannu £500 miliwn o gymorth lansio? Derbyniaf lythyrau gan weithwyr BAe sydd yn byw yn fy etholaeth ym Mae Cinnel a Rhuthun. Derbyniaf fod yn rhaid i'r broses fod yn anwleidyddol, a gresynaf wrth aelodau'r Siambur hon sydd mor barod i fynd i ganlyn y llif. A gytnwch, pe byddai BAe Systems yn pacio ei adenydd ac yn hedfan i ffwrdd, y bydd yn ddiwrnod trychinebus i ogledd Cymru?

Y Prif Ysgrifennydd: Ydwyf, wrth gwrs. Dyma yw'r holl ystyriaeth. Yr ydym wedi dychwelyd at y cwestiwn o droi'r fantol. Fodd bynnag, mae hynny'n wir am bob cais am gymorth dethol rhanbarthol. Ni cheir fyth gais am gymorth dethol rhanbarthol lle nad yw'r cwmni yn haeru na fydd y cynllun yn mynd rhagddo heb y grant. Haerir hynny bob tro. Fodd bynnag, rhaid cael mwy na haerriad. Nid yw'r fath beth â phrawf yn bodoli—mater o farnu ydyw yn y diwedd—ond ni ellir gwneud penderfyniad drwy ailadrodd yr haerriad drosodd a throsodd y bydd y cwmni hwn yn diflannu heb y grant, a chyda'r grant hwn y bydd y cwmni yn aros ac yn tyfu. Mae pob ymgeisydd am gymorth dethol

refused—one a month since Christmas: three in south Wales, one in west Wales and one in north Wales. That is always the case. There is no difference between BAe and every other RSA applicant. They all say that, because they know that if they do not even start from that point, then their scheme is not a runner at all.

On judgment, the same applied to BAe as to every other applicant. Do we accept the case studies made based on this company's assertion that the grant will tip the balance, as Ann Jones put it, between growing or developing, or at the very minimum, safeguarding jobs in the assisted area? That is the issue. The decision and judgment must be based on more than the company's assertion that the grant will make a difference. How much grant is paid must also be considered. According to RSA rules, you must pay less grant than is being sought if you believe that that is good enough to do the job. As I mentioned earlier, it is relatively rare for a company to ask for 'X' and to receive 'X'. It is more normal for them to ask for 'X' and to receive 'X' minus a certain quantity. Sometimes they receive the full amount. I am not making any comment about this application because it is not yet an application. That is a matter that my officials and I are continuing to consider.

Rod Richards: May I say to the First Secretary how well he looks on two jobs. Time was when I was responsible for health, social services, education, employment, training, Welsh language and culture, rural affairs and goodness knows what else. I felt very well on that.

To come to the issue. The situation as it is has created great uncertainty in north-east Wales and for the employees of BAe in particular. The uncertainty with which they live is the problem. Time is therefore of the essence. Will the First Secretary give us an assurance that he will expedite this decision and that this issue will come to an end, one way or the other, whichever way the balance

rhanbarthol yn haeru hynny bob tro, gan gynnwys y rheini a wrthodir—un y mis ers y Nadolig: tri yn ne Cymru, un yng ngorllewin Cymru ac un yng ngogledd Cymru. Mae hyn yn wir bob tro. Nid oes unrhyw wahaniaeth rhwng BAe a phob ymgeisydd arall am gymorth dethol rhanbarthol. Maent oll yn dweud hynny, gan y gwyddant os nad ydynt hyd yn oed yn dechrau o'r pwynt hwnnw, yna nid oes gan eu cynllun unrhyw siawns o gwbl.

O safbwynt dyfarnu, yr oedd yr un peth yn wir am BAe ag am ymgeiswyr eraill. A ydym yn derbyn yr astudiaethau achos a wnaethpwyd yn seiliedig ar haerid y cwmni y bydd y grant yn troi'r fantol, ys dywed Ann, rhwng tyfu a datblygu, neu o leiaf, ddiogelu swyddi yn yr ardal a gynorthwyr? Dyna yw'r ystyriaeth. Rhaid i'r penderfyniad a'r dyfarniad fod yn seiliedig ar fwy na haerid y cwmni y bydd y grant yn gwneud gwahaniaeth. Rhaid ystyried faint o grant i'w dalu hefyd. Yn ôl rheolau cymorth dethol rhanbarthol, rhaid talu llai o grant nag yr ymgeisir amdano os y credwch fod hynny yn ddigon da i wneud y gwaith. Fel y crybwyllais ynghynt, peth prin iawn yw i gwmni ofyn am 'X' a chael 'X'. Mae'n fwy arferol iddynt ofyn am 'X' a chael 'X' namyn swm penodol. Weithiau maent yn cael y swm llawn. Nid wyf yn gwneud unrhyw sylwadau am y cais hwn gan nad yw yn gais eto. Mae hynny yn fater yr wyf fi a'm swyddogion yn dal i'w ystyried.

Rod Richards: A gaf fi ddweud wrth y Prif Ysgrifennydd pa mor dda y mae'n edrych ar ddwy swydd. Yr oedd amser pan yr oeddwn i yn gyfrifol am iechyd, y gwasanaethau cymdeithasol, addysg, cyflogaeth, hyfforddiant, yr iaith Gymraeg a diwylliant Cymreig, materion gwledig a dyn a wŷr beth arall. Teimlwn yn dda iawn ar hynny.

I ddod at y pwynt. Mae'r sefyllfa fel ag y mae wedi creu llawer o ansicrwydd yng ngogledd-ddwyrain Cymru ac yn enwedig i weithwyr BAe. Mae'r ansicrwydd y maent yn byw gydag ef yn broblem. Mae amser, felly, yn hanfodol. A all y Prif Ysgrifennydd roi sicrwydd inni y bydd yn cyflymu ei benderfyniad ac y daw'r mater hwn i ben, un ffordd neu'r llall, pa bynnag ffordd y troir y

is tipped?

The First Secretary: I agree with him. That applies, of course, to every other application. Normally, employees do not know that an application has been made or they do not know the timing of the next meeting of the Industrial Development Advisory Board, the next meeting with officials or with Ministers, or whatever. It is because this is being done in the full glare of publicity that that element of uncertainty has been created. Take all the other companies to which we have refused RSA. Their employees, had they known, would have also been involved in that uncertainty. That uncertainty cannot be ascribed to anything that we have done. We are attempting to get round the problem that is being created by the amount of publicity generated by this regional selective assistance. That publicity is unique to this application and is unlike anything that has been seen anywhere in Britain in the last 28 years. We are trying to get round that by giving it accelerated consideration the first time round and we have also guaranteed the company and the representatives of the workforce that we will give it accelerated consideration the second time round. My officials are still working to try to come to an agreement with the company to try to knock it into the best possible shape to be a serious runner for regional selective assistance. I cannot say whether or not it will eventually come out that way. The uncertainty will continue for some weeks more. I hope that you are not blaming me either for the fact that the German aerospace industry has cancelled the meeting which was originally supposed to take place on Friday 26 May which had been set by the company as a deadline before which they wanted the meeting to take place. That has been suspended *sine die*, although we expect the meeting to be reinstated in a few weeks time.

Michael German: Thank you for that statement, for which I asked yesterday. Unfortunately, it does not take us a great deal further in understanding what is happening with BAe Systems' application. Bearing in mind the information that has been given to the members of the Economic Development Committee, which I think is similar to the information that you have, there are some

fantol?

Y Prif Ysgrifennydd: Cytunaf gydag ef. Mae hynny'n wir, wrth gwrs, gyda phob cais arall. Yn arferol, nid yw'r gweithwyr yn gwybod fod cais wedi ei gyflwyno neu ni wyddant amseriad cyfarfod nesaf y Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol, y cyfarfod nesaf gyda'r swyddogion neu gyda'r Gweinidogion, neu beth bynnag. Crëwyd yr elfen hon o ansicrwydd gan y gwneir hyn yn gyfan gwbl yn llygad y cyhoedd. Cymerwch yr holl gwmnïau eraill y gwrthodasom gymorth dethol rhanbarthol iddynt. Byddai eu gweithwyr hwy, pe baent yn gwybod, wedi wynebu'r un ansicrwydd. Ni ellir priodoli'r ansicrwydd hwn i unrhyw beth a wnaethom ni. Yr ydym yn ceisio mynd o amgylch y broblem a grëir gan yr holl gyhoeddusrwydd a enynnir gan y cymorth dethol rhanbarthol hwn. Mae'r cyhoeddusrwydd hwn yn unigryw i'r cais hwn ac ni welwyd unrhyw beth o'i fath yn unman ym Mhrydain yn ystod yr 28 mlynedd diwethaf. Ceisiwn fynd o amgylch hyn drwy roi ystyriaeth garlam iddo y tro cyntaf ac yr ydym hefyd wedi sicrhau'r cwmni a chynrychiolwyr y gweithlu y rhoddwn iddo ystyriaeth garlam yr ail waith. Mae fy swyddogion yn dal i weithio i geisio cytuno gyda'r cwmni i geisio siapio'r cais i'r ffurf gorau posibl er mwyn iddo fod yn ymgeisydd go iawn am gymorth dethol rhanbarthol. Ni allaf ddweud ai dyna'r canlyniadau a gawn ai peidio yn y pendraw. Bydd yr ansicrwydd yn parhau am rai wythnosau eto. Gobeithiaf nad ydych yn fy meio ychwaith am y ffaith fod diwydiant aerofod yr Almaen wedi canslo'r cyfarfod a oedd i fod i gael ei gynnal yn wreiddiol ddydd Gwener 26 Mai, sef y dyddiad a bennwyd gan y cwmni fel y terfyn amser ar gyfer cynnal y cyfarfod. Gohiriwyd hwnnw *sine die*, er y disgwyliwn i'r cyfarfod gael ei adfer mewn ychydig wythnosau.

Michael German: Diolch i chi am y datganiad hwn, y gofynnais amdano heddiw. Yn anffodus, nid yw'n mynd â ni lawer pellach i ddeall beth sydd yn digwydd gyda chais BAe Systems. Gan gofio'r wybodaeth a roddwyd i aelodau'r Pwyllgor Datblygu Economaidd sydd, y credaf, yn debyg i'r wybodaeth sydd gennych chi, mae rhai nodweddion y gallech fod wedi eu dweud

features that you could have told us today in your statement. Does the new submission—which is a word I use because it is in your statement, and whether it is a submission or not, we have been given enough information—

The First Secretary: It is not an application.

Michael German: I understand that it is not an application, but it is a submission. Does the new submission that has been put to you represent the basis for an application that is within the rules? We need to know whether the company is barking up the right tree. You can give that information. From the facts you have given this afternoon about regional selective assistance, it should be clear whether or not that submission could become an application.

Rod Richards touched on the issue of the timing of the decision. Can you give us—perhaps in your oral reply here but also by means of a written answer or a statement within the next three weeks—information on the likely timetable? The speed is essential because of the restructuring of the airbus industry. If we are going to see the loss of the BAe Systems veto, which at present allows BAe Systems to retain the wings submission—given that they will only have half the shares of the Germans who want to have the wing work in Germany—it is essential that we get this matter solved so that the BAe Systems case can be financially strong and sound before the company makes that decision. We do not know when the airbus integrated company will be set up. The shareholder agreement is underway and, undoubtedly, the first discussions will take place in the next month. That means that the BAe Systems case has to be solid and in the bag before they go to the new company. That means speed on our behalf. I ask you two questions. Will you be prepared to inform us of the timing of your decision? Secondly, is this submission the basis for an application within the rules?

The First Secretary: I am prepared in principle to agree to the provision of information on the timetable for a decision, but much may depend on progress made in

wrthym heddiw yn eich datganiad. A yw'r cyflwyniad newydd—defnyddiaf y gair hwn oherwydd ei fod yn eich datganiad, a boed hwnnw yn gyflwyniad ai peidio, rhoddwyd digon o wybodaeth inni—

Y Prif Ysgrifennydd: Nid cais mohono.

Michael German: Deallaf nad cais mohono ond cyflwyniad. A yw'r cyflwyniad newydd a roddwyd ichi yn cynrychioli'r sail i gais sydd o fewn y rheolau? Mae arnom eisiau gwybod a yw'r cwmni ar y trywydd iawn. Gallwch roi'r wybodaeth honno. O'r ffeithiau a roesoch y prynhawn yma am gymorth dethol rhanbarthol, dylai fod yn glir a allai'r cyflwyniad hwn fod yn gais ai peidio.

Cyffyrddodd Rod Richards â'r mater o amseru'r penderfyniad. A allwch roi inni—efallai yn eich ateb llafar yma ond hefyd drwy gyfrwng ateb ysgrifenedig neu ddatganiad o fewn y tair wythnos nesaf—wybodaeth am yr amserlen debygol? Mae'r cyflymdra yn hanfodol oherwydd ailstrwythuro'r diwydiant bysiau awyr. Os ydym yn mynd i weld colli fetu BAe Systems, sydd ar hyn o bryd yn caniatáu i BAe Systems gadw'r cyflwyniad adenydd—o gofio mai hanner yn unig o gyfranddaliadau'r Almaenwyr sydd eisiau'r gwaith adenydd yn yr Almaen a fydd ganddynt—mae'n holl bwysig ein bod yn datrys y mater hwn fel y gall achos BAe Systems fod yn ariannol gryf a chadarn cyn i'r cwmni wneud y penderfyniad hwnnw. Ni wyddwn pa bryd y sefydlir y cwmni bysiau awyr integredig. Mae'r cytundeb cyfranddaliadau yn mynd rhagddo ac, heb os, cynhelir y trafodaethau cyntaf yn ystod y mis nesaf. Golyga hynny fod yn rhaid i achos BAe Systems fod yn solet ac wedi ei gwblhau cyn iddynt fynd at y cwmni newydd. Golyga hyn gyflymder ar eich rhan chi. Gofynnaf ddau gwestiwn ichi. A fyddwch yn barod i'n hysbysu o amseriad eich penderfyniad? Yn ail, a yw'r cyflwyniad hwn yn sail i gais o fewn y rheolau?

Y Prif Ysgrifennydd: Yr wyf yn barod mewn egwyddor i gytuno i roi gwybodaeth am yr amserlen gwneud-penderfyniad, ond gallai lawer ddibynnu ar y cynnydd a wneir

meetings between my officials and the company today and tomorrow to try to work out some of the knotty points in the submission that you and I have read. I cannot make a promise until those meetings with officials have taken place and until we know whether they have reached agreement on the meanings of certain figures. In principle, I have no objection to giving the timetable as long as my officials know that we are near enough to saying, for example, that in the next week we can finish this off now and that it would be ready to go to the next meeting of the Welsh Industrial Development Advisory Board on 6 June or whether we will have to convene a special meeting. I cannot add anything to what I have said already. We are willing to repeat the accelerated consideration that we gave to Bae Systems' grant application in March and we would be equally willing to do the same if they were to miss the deadline on 6 June. We are also waiting to hear from the company when the meeting that was originally to take place on Friday will be reinstated. We do not know when that meeting will take place. We expect that it will be during June, but we do not know when and we are waiting for information from the company.

yn y cyfarfodydd rhwng fy swyddogion a'r cwmni heddiw ac yfory i geisio datrys rhai o'r pynciau dyrys yn y cyflwyniad yr ydych chi a minnau wedi ei ddarllen. Ni allaf roi addewid nes y cynhelir y cyfarfodydd hynny gyda'r swyddogion a nes y gwyddwn a ydynt wedi cytuno ar ystyron rhai ffigurau penodol. Mewn egwyddor, nid oes gennyf unrhyw wrthwynebiad i roi'r amserlen cyn belled ag y bo fy swyddogion yn gwybod ein bod yn ddigon agos i ddweud, er enghraifft, yr wythnos nesaf y gallwn gwblhau hyn yn awr ac y byddai'n barod i fynd gerbron cyfarfod nesaf y Bwrdd Ymgynghorol Datblygu Diwydiannol ar 6 Mehefin neu a fydd yn rhaid inni gynnull cyfarfod arbennig. Ni allaf ychwanegu unrhyw beth at yr hyn a ddywedais eisoes. Yr ydym yn barod i ailadrodd yr ystyriaeth garlam a roesom i gais BAE Systems am grant ym mis Mawrth a byddem yr un mor barod i wneud yr un peth pe byddent yn methu'r terfyn amser ar 6 Mehefin. Yr ydym hefyd yn aros i glywed gan y cwmni pryd y cynhelir y cyfarfod a drefnwyd yn wreiddiol i gael ei gynnal ddydd Gwener. Ni wyddom pa bryd y cynhelir y cyfarfod hwnnw. Disgwyliwn mai yn ystod Mehefin y bydd hynny, ond ni wyddom pa bryd ac yr ydym yn disgwyl am wybodaeth gan y cwmni.

3:21 p.m.

Datganiad ar Is-ddeddfwriaeth Statement on Subordinate Legislation

The Business Secretary (Andrew Davies): Before I give my statement on the alleged missing items of subordinate legislation, I inform Members of the outcome of the Business Committee's special meeting this morning to consider items of subordinate legislation. Acting on the Business Committee's advice, the Deputy Presiding Officer determined, in accordance with Standing Order No. 22.5, that the following items of subordinate legislation need not be referred to a Subject Committee: The Education (National Curriculum) (Modern Foreign Languages) (Wales) Order 2000, The Foundation Subject (Amendment) (Wales) Order 2000, The Local Authorities' Traffic Orders (Exemptions for Disabled Persons) (Wales) Regulations 2000 and The Disabled Persons (Badges for Motor Vehicles) (Wales)

Y Trefnydd (Andrew Davies): Cyn imi roi fy natganiad ar yr eitemau coll honedig o is-ddeddfwriaeth, hysbysaf yr Aelodau o ganlyniad cyfarfod arbennig y Pwyllgor Busnes y bore yma i ystyried eitemau o is-ddeddfwriaeth. Gan weithredu ar gyngor y Pwyllgor Busnes, pennodd y Dirprwy Lywydd, yn unol â Rheol Sefydlog Rhif 22.5, nad oes yn rhaid cyfeirio'r eitemau canlynol o is-ddeddfwriaeth i Bwyllgor Pwnc: Gorchymyn Addysg (Cwricwlwm Cenedlaethol) (Ieithoedd Tramor Modern) (Cymru) 2000, Gorchymyn Pynciau Craidd (Diwygiad) (Cymru) 2000, Rheoliadau Gorchymynion Traffig Awdurdodau Lleol (Eithriadau i Bobl Anabl) (Cymru) a Rheoliadau Pobl Anabl (Bathodynau i Gerbydau Modur) (Cymru) 2000.

Regulations 2000.

I take this opportunity to set the record straight about grossly unfounded recent criticism that the Assembly's legislative procedures are defective. You may have seen the article in last Tuesday's *The Western Mail* on this matter. Newspaper reports suggested that legislation had somehow gone missing in Wales. Originally, it was alleged that 600 pieces of legislation were missing, that was then miraculously reduced to 100 and then to 87. Those estimates appear to have been based either on guesswork, pre-dating the Assembly's establishment or as superficial comparison titles of English and Welsh legislation as published on the HMSO website. On reading about these allegations, I asked officials to make a proper analysis of the figures and it transpires that there is categorically no missing legislation. Of the alleged 87 missing statutory instruments, it was found that in 49 cases, no further action was required either because the Welsh legislation was made before its English counterpart or because the provisions were not relevant to Wales. They were essentially local or special in character or because the policy was different in Wales. Of the remainder, many pieces of legislation were currently under consideration or in the course of being drafted and, in two cases, the relevant function had not been transferred to the Assembly. The Business Committee has received this report and is happy with the conclusions.

I hope that Members will agree that it is time to put to bed the spurious and ill-informed criticism of the Assembly and its lawmaking role. The new legislative procedures are one of the defining characteristics of devolution in Wales. They offer an opportunity to greatly increase the accountability, consultation and legislative scrutiny in our lawmaking very much in contrast to what happens in Westminster. I am working with officials and Members, particularly through the Business Committee, to ensure that our consideration of the handling of proposals for Assembly legislation is fully informed. Our aim is to ensure that we have meaningful debate where there is scope for independent

Achubaf ar y cyfle hwn i roi'r gwir ichi am feirniadaeth ddiweddar, gwbl ddi-sail fod gweithdrefnau deddfwriaethol y Cynulliad yn ddiffygiol. Efallai eich bod wedi gweld yr erthygl ar y mater yn rhifyn dydd Mawrth diwethaf *The Western Mail*. Awgrymai adroddiadau papurau newydd fod deddfwriaeth wedi mynd ar goll rhywsut yng Nghymru. I ddechrau, honnwyd bod 600 darn o deddfwriaeth ar goll, yna gostyngwyd hwnnw yn wyrthiol i 100 ac yna i 87. Ymddengys fod yr amcangyfrifon hynny yn seiliedig un ai ar waith dyfalu, gan ddyddio'n ôl i'r cyfnod cyn sefydlu'r Cynulliad neu fel teitlau arwynebol-gyffelyb i deddfwriaeth Cymru a Lloegr fel a gyhoeddwyd ar safle gwe Llyfrfa ei Mawrhydi. Wrth ddarllen am yr honiadau hyn, gofynnais i'r swyddogion wneud dadansoddiad priodol o'r ffigurau a daeth yn hysbys nad oes, yn bendant, unrhyw deddfwriaeth ar goll. O'r 87 offeryn statudol coll honedig, canfuwyd mewn 49 achos, nad oedd unrhyw weithredu pellach yn ofynnol un ai oherwydd i'r deddfwriaeth Gymreig gael ei gwneud cyn yr hyn sydd yn cyfateb iddi yn Lloegr neu oherwydd nad oedd y darpariaethau yn berthnasol i Gymru. Yr oeddent yn hanfodol leol neu arbennig eu naws neu oherwydd bod y polisi yn wahanol yng Nghymru. O'r gweddill, yr oedd sawl darn o deddfwriaeth wrthi'n cael ei ystyried neu wrthi'n cael ei ddrafftio ac, mewn dau achos, nid oedd y swyddogaeth berthnasol wedi ei throsglwyddo i'r Cynulliad. Mae'r Pwyllgor Busnes wedi derbyn yr adroddiad hwn ac y mae'n fodlon gyda'r casgliadau.

Gobeithiaf y bydd yr Aelodau yn cytuno ei bod yn bryd rhoi taw ar y feirniadaeth annilys ac anwybodus a geir am y Cynulliad a'i swyddogaeth gwneud deddfau. Mae'r gweithdrefnau deddfwriaethol newydd yn un o nodweddion diffiniol datganoli yng Nghymru. Cynigiant gyfle i gynyddu'n sylweddol yr atebolrwydd, yr ymgynghori a'r archwilio deddfwriaethol wrth inni wneud deddfau, yn gwbl groes i'r hyn a ddigwydd yn San Steffan. Yr wyf yn gweithio gyda swyddogion ac Aelodau, yn enwedig drwy'r Pwyllgor Busnes, i sicrhau bod ein hystyriaeth ynghylch y modd yr ymdrinnir â chynigion ar gyfer deddfwriaeth y Cynulliad yn gwbl gytbwys. Ein nod yw sicrhau y cawn

policy and that our process for creating subordinate legislation is efficient and effective whether or not there is, in practice, scope for such independent policy.

The Business Committee is currently reviewing the working of Standing Order No. 22, which covers the handling of our subordinate legislative procedures. In due course, proposals are likely to be presented to the Assembly for revisions to this Standing Order, which has the full agreement of the Business Committee. At a recent meeting that looked at these issues, the Business Committee also considered how we could best use the time available in Plenary to fully debate those Orders that will either have the most impact on Wales, or those that will be most controversial. The Committee thought that one way to free up more time would be to put certain Orders to a vote in Plenary without any time being given for debate, where appropriate. The party groups would have an opportunity to examine such Orders and all groups would have to be in agreement that no debate was necessary. It would be possible for a number of such Orders to be grouped together under one motion for the Assembly to resolve to approve the Orders. We would call this the accelerated procedure in that an order would go through each step of our normal standard procedure but time would not be set aside to debate the Order. The Business Committee is also minded to rename the urgency procedure the executive procedure, to reflect the fact that the standard procedure needs to be disappplied for some Orders for reasons other than urgency. For example, an Order may need to be made when the Assembly is in recess, as was discussed this morning in Business Committee.

I am interested in the views of Members on these proposals. They can be sent to me directly, or via officials or your party Business Manager.

Ieuan Wyn Jones: I thank you for this statement. I want to clarify the issue in

ddadl ystyrllon os bydd lle i bolisi annibynnol a bod ein proses o greu is-ddeddfwriaeth yn effeithlon ac yn effeithiol pa un ai a oes lle ai peidio, yn ymarferol, i bolisi annibynnol o'r fath.

Mae'r Pwyllgor Busnes wrthi yn adolygu'r modd y gweithreda Rheol Sefydlog Rhif 22, rheol sydd yn cwmpasu'r modd yr ymdrinnir â'n gweithdrefnau is-ddeddfwriaethol. Maes o law, mae'n debygol y cyflwynir cynigion gerbron y Cynulliad i adolygu'r Rheol Sefydlog hon, rhywbeth y mae'r Pwyllgor Busnes yn cytuno'n llwyr ag ef. Mewn cyfarfod yn ddiweddar a ymdriniau â'r materion hyn, bu'r Pwyllgor Busnes hefyd yn pwysu a mesur sut y gallem ddefnyddio'r amser sydd ar gael mewn Cyfarfodydd Llawn orau i drafod yn llawn y Gorchmynion hynny a gaiff un ai yr effaith fwyaf ar Gymru, neu'r rhai mwyaf dadleuol. Credai'r Pwyllgor mai un ffordd o sicrhau mwy o amser rhydd fyddai pleidleisio ar Orchmynion penodol mewn Cyfarfodydd Llawn heb roi unrhyw amser i ddadl, pryd bynnag y bydd hynny'n briodol. Byddai grwpiau'r pleidiau yn cael cyfle i archwilio'r cyfryw Orchmynion a byddai'n rhaid i'r holl grwpiau gytuno nad oes unrhyw ddadl yn angenrheidiol. Byddai modd casglu nifer o'r cyfryw Orchmynion ynghyd mewn grwpiau dan un cynnig er mwyn i'r Cynulliad benderfynu cymeradwyo'r Gorchmynion. Byddem yn galw hon yn weithdrefn garlam, pan fyddai gorchymyn yn mynd drwy bob cam o'n gweithdrefnau safonol arferol, ond na fyddai amser yn cael ei neilltuo i ddadlau'r Gorchymyn. Mae'r Pwyllgor Busnes hefyd yn dymuno ailenwi'r weithdrefn frys yn weithdrefn weithredol, i adlewyrchu'r ffaith bod yn rhaid ymwrthod â'r weithdrefn safonol gyda rhai Gorchmynion am resymau heblaw am frys. Er enghraifft, efallai y byddai'n rhaid llunio Gorchymyn pan fydd y Cynulliad ar gau, fel a drafodwyd y bore yma yn y Pwyllgor Busnes.

Mae gennyf ddiddordeb mewn clywed barn yr Aelodau am y cynigion hyn. Cewch eu hanfon ataf yn uniongyrchol, neu drwy swyddogion neu drwy Reolwr Busnes eich plaid.

Ieuan Wyn Jones: Diolchaf i chi am y datganiad hwn. Hoffwn esbonio'r mater yng

relation to the so-called 'missing' legislation. I am sure that the Business Secretary agrees that it would be helpful to clarify to the Assembly in Plenary from time to time the progress that has been made with secondary legislation. That would prevent any further comments about these matters. Do you also acknowledge that a great deal of cross-party work has been done within the Business Committee to try to resolve these matters? Hopefully, with good will on all sides, we can ensure that the Assembly is working through the statutory programme and its secondary legislation as efficiently as possible. However, we must remember that under the current constitutional settlement, our powers are limited to secondary legislation. Does the Business Secretary also acknowledge that one of the key issues is ensuring that the legislative framework in London allows for the development of independent policy? Does he also acknowledge that flexibility in secondary legislation depends a great deal on the co-operation of the Westminster Government in recognising that the Assembly's functions are best delivered where the greatest scope is given under that legislation for independent policy? Will he also recognise that the way in which independent policy is determined will be but one of the measures which people outside and within Wales will use to determine whether the Assembly is successful or not? Does he share my disappointment—although perhaps this is understandable in the first year—that so little, if any, independent legislation was developed by the administration? Will he give an assurance that it is his and his Government's intention, in the second year of the Assembly's life, that independent policy will be developed and promoted and that we will see secondary legislation which is homegrown in Wales and which is in tune with the priorities of the people of Wales?

Andrew Davies: Thank you for making many constructive points. Reports to Plenary are a good idea. The way we deal with subordinate legislation is more complex. Members who sit in the House of Commons, like yourself, know that the way in which the Assembly deals with secondary legislation is very different and more complex than the system in the House of Commons. One of the first things that I did as Business Secretary

nghylch y ddeddfwriaeth 'goll' fel y'i gelwir. Yr wyf yn sicr y cytuna'r Trefnydd y byddai o gymorth esbonio i'r Cynulliad mewn Cyfarfod Llawn, o bryd i'w gilydd, y cynnydd a wnaethpwyd gyda deddfwriaeth eilaidd. Byddai hynny yn rhwystro unrhyw sylwadau pellach am y materion hyn. A ydych hefyd yn cydnabod y gwnaethpwyd llawer iawn o waith trawsbleidiol oddi mewn i'r Pwyllgor Busnes i geisio datrys y materion hyn? Gobeithio, gydag ewyllys dda ar bob ochr, y gallwn sicrhau bod y Cynulliad yn gweithio drwy'r rhaglen statudol a'i ddeddfwriaeth eilaidd mor effeithlon â phosibl. Fodd bynnag, rhaid inni gofio, dan y setliad cyfansoddiadol cyfredol, fod ein pwerau wedi eu cyfyngu i ddeddfwriaeth eilaidd. A yw'r Trefnydd hefyd yn cydnabod mai un o'r materion allweddol yw sicrhau bod y fframwaith deddfwriaethol yn Llundain yn caniatáu ar gyfer llunio polisiau annibynnol? A yw hefyd yn cydnabod bod hyblygrwydd mewn deddfwriaeth eilaidd yn dibynnu i raddau helaeth ar gydweithrediaeth Llywodraeth San Steffan a'u bod yn cydnabod y cyflawnir swyddogaethau'r Cynulliad orau pan roddir y lle mwyaf i bolisi annibynnol dan y ddeddfwriaeth honno? A yw hefyd yn cydnabod mai un yn unig o'r llinynnau mesur, y bydd pobl y tu allan ac oddi mewn i Gymru yn ei ddefnyddio i bennu a yw'r Cynulliad yn llwyddiannus ai peidio, yw'r modd y penderfynir ar bolisiau annibynnol? A yw'n rhannu fy siom—er efallai fod hyn yn ddealladwy yn y flwyddyn gyntaf—fod y weinyddiaeth wedi llunio cyn lleied o ddeddfwriaeth annibynnol, os o gwbl? A all roi sicrwydd mai ei fwriad ef a bwriad ei Lywodraeth, yn ail flwyddyn oes y Cynulliad, yw llunio a hybu polisiau annibynnol ac y byddwn yn gweld deddfwriaeth eilaidd a wnaethpwyd gartref yng Nghymru ac a fydd yn unol â blaenoriaethau pobl Cymru?

Andrew Davies: Diolch i chi am wneud sawl pwynt adeiladol. Mae adroddiadau gerbron Cyfarfodydd Llawn yn syniad da. Mae'r modd yr ymdriniwn ag is-ddeddfwriaeth yn fwy dyrys. Gŵyr yr Aelodau sydd yn eistedd yn Nhŷ'r Cyffredin, fel chi, fod y modd yr ymdrinia'r Cynulliad gyda deddfwriaeth eilaidd yn wahanol iawn ac yn fwy dyrys na'r system yn Nhŷ'r Cyffredin. Un o'r pethau cyntaf a wneuthum fel Trefnydd oedd ceisio

was to try to establish a central record of all subordinate legislation that was being dealt with under the Welsh Office, as it was known, and under the Assembly, as it is now known. No such record existed previously. That is how we have tried to manage the system and to accommodate the mass of legislation that is being dealt with by the Assembly. Through all-party agreement in Business Committee, as you said, I hope to look at how we deal with legislation and to make it as effective as possible.

Your last point was about independent legislation that reflects the needs of the Assembly and the people of Wales. It was generally agreed that we need to streamline our procedures to get the maximum opportunity to deal with items of legislation to which we feel we can make a difference.

On the question of the drafting of primary legislation, I think that these points were made when we discussed the Queen's Speech last year. There was all-party agreement that we would want the drafting of primary legislation to be as permissive as possible to allow us the maximum scope for deciding our own priorities for the people of Wales, as articulated through the Assembly. I agree with the points you make. You said that the Assembly has only originated a few items of legislation, which is a matter for regret. I think all parties would agree. In future we are determined to change that as an Administration.

3:31 p.m.

Nick Bourne: I would like to ask some questions about the Business Secretary's statement. I also have some additional points on things that were ad libbed, which were not in the statement but are important.

We welcome the clarification on the so-called 'missing' legislation. I am sure that you would not want to leave the impression that this was just a story whipped up by the media. That would be a threadbare, overworked ploy because officials have been indicating this. That was certainly the case in

sefydlu cofnod canolog o bob is-ddeddfwriaeth yr ymdriniwyd â hi dan y Swyddfa Gymreig, fel y'i gelwid, a than y Cynulliad, fel y'i gelwir yn awr. Ni fodolai cofnod o'r fath yn flaenorol. Dyna sut yr ydym wedi ceisio rheoli'r system a chynnwys pob deddfwriaeth y mae'r Cynulliad yn ymdrin â hi. Drwy gytundeb pob plaid yn y Pwyllgor Busnes, fel y dywedasoch, gobeithiaf edrych ar y modd yr ymdriniwn â deddfwriaeth a'i wneud mor effeithiol â phosibl.

Yr oedd eich pwynt diwethaf yn ymwneud â deddfwriaeth annibynnol sydd yn adlewyrchu anghenion y Cynulliad a phobl Cymru. Cytunwyd, yn gyffredinol, fod yn rhaid inni symleiddio ein gweithdrefnau er mwyn cael y cyfle gorau posibl i ddelio gyda'r eitemau o ddeddfwriaeth y teimlwn y gallwn wneud gwahaniaeth iddynt.

Ar y mater o ddrafftio deddfwriaeth sylfaenol, credaf y gwnaethpwyd y pwyntiau hyn pan drafodasom Araith y Frenhines y llynedd. Cytunai pob plaid y byddai arnom eisiau i'r gwaith o ddrafftio deddfwriaeth sylfaenol fod mor oddefol â phosibl er mwyn rhoi inni'r cyfle mwyaf posibl i benderfynu ar ein blaenoriaethau ein hunain ar gyfer pobl Cymru, fel y'u mynegir drwy'r Cynulliad. Cytunaf gyda'r pwyntiau a wnewch. Dywedasoch mai ond ychydig eitemau o ddeddfwriaeth y mae'r Cynulliad wedi eu cychwyn; mae hynny yn resynus. Credaf y byddai pob plaid yn cytuno. Yn y dyfodol yr ydym yn benderfynol o newid hynny fel Gweinyddiaeth.

Nick Bourne: Hoffwn ofyn rhai cwestiynau am ddatganiad y Trefnydd. Mae gennyf hefyd rai pwyntiau ychwanegol ar bethau a ddywedwyd yn fyrfyfyr, nad oeddent yn y datganiad, ond sydd yn bwysig.

Croesawn yr esboniad am y ddeddfwriaeth 'goll' fel y'i gelwir. Yr wyf yn sicr na fydddech eisiau rhoi'r argraff mai dim ond stori wedi ei chreu gan y cyfryngau oedd hon. Byddai hynny yn gast ystrydebol y bu gormod o rygnu arno oherwydd clywyd y swyddogion yn dweud hyn. Yr oedd hynny

the Legislation Committee. We were persuaded that there was a considerable backlog, which was unexplained. There was continuous talk of 100 pieces of legislation that were waiting to come to the Legislation Committee. That was not confined to the media. We need to put that canard to bed and dispel that rumour.

As a lawyer, not being cannibalistic, could you give some indication of the number of new lawyers that are needed to deal with new legislation? We were told in the Legislation Committee that additional lawyers would be needed because of this backlog. Will you tell us how many lawyers we have at the moment, how much they cost and what would be the additional cost of the projected numbers of lawyers?

I want to speak about the two points that are not in the written statement but they were in your oral statement. The first point is the renaming of the urgency procedure, which the Business Committee has considered. We recognise the need for an urgency procedure. You underlined the fact that some things need to be dealt with in the recess. By definition, that means urgency. We as a party will continue to oppose the renaming of the procedure. We do not feel that there is any need to tinker with the name.

The last point was perhaps not raised in your statement but it was raised by comments made by Ieuan Wyn Jones on independent legislation. We are supportive of independent legislation, as we have shown on numerous occasions. The most recent occasion was over the issue of GM crops. There will be an opportunity for the Labour Party to demonstrate their commitment to the issue this afternoon. We have also demonstrated our support of independent legislation on the beef on the bone ban and on capping councillors' allowances. We remain committed to seeing the Assembly doing things independently. I hope that the Labour Party will join us in that crusade.

Andrew Davies: I was delighted to hear you refer to the threadbare, overworked ploy, which you never use. While the allegations were reported in the media, they

yn bendant yn wir yn y Pwyllgor Deddfau. Cawsom ein darbwylllo bod ôl-groniad sylweddol, rhywbeth nad oedd esboniad iddo. Yr oedd si di-baid am 100 darn o ddeddfwriaeth a oedd yn aros i ddod gerbron y Pwyllgor Deddfau. Ni chyfyngwyd hynny i'r cyfryngau. Rhaid inni gael gwared â'r chwedl wag hon a rhoi pen ar y si hwnnw.

Fel cyfreithiwr, heb fod yn ganibalaidd, a allech roi ryw arwydd o faint o gyfreithwyr newydd sydd eu hangen i ddelio gyda deddfwriaeth newydd? Dywedwyd wrthym yn y Pwyllgor Deddfau y byddai'n rhaid cael cyfreithwyr ychwanegol oherwydd yr ôl-groniad hwn. A ddywedwch wrthym faint o gyfreithwyr sydd gennym ar hyn o bryd, faint y maent yn ei gostio a faint y byddai cost ychwanegol rhagamcan o nifer y cyfreithwyr?

Hoffwn siarad am y ddau bwynt nad ydynt yn y datganiad ysgrifenedig ond yr oeddent yn eich datganiad llafar. Y pwynt cyntaf yw ailenwi'r weithdrefn frys, rhywbeth y mae'r Pwyllgor Busnes wedi ei ystyried. Cydnabyddwn yr angen am weithdrefn frys. Tanlinelloch y ffaith fod yn rhaid delio â rhai pethau yn ystod y gwyliau. Trwy ddiffiniad, mae hynny'n golygu brys. Byddwn fel plaid yn parhau i wrthwynebu'r cynnig i ailenwi'r weithdrefn. Ni theimlwn fod angen chwarae gyda'r enw.

Efallai nas codwyd y pwynt diwethaf yn eich datganiad ond fe'i codwyd gan y sylwadau a wnaeth Ieuan Wyn Jones ar ddeddfwriaeth annibynnol. Yr ydym yn gefnogol o ddeddfwriaeth annibynnol, fel y dangosasem sawl tro. Y tro diwethaf oedd dros fater cynydau a addaswyd yn enetig. Bydd cyfle i'r Blaid Lafur ddangos ei hymrwymiad i'r mater hwn y prynhawn yma. Yr ydym hefyd wedi dangos ein cefnogaeth i ddeddfwriaeth annibynnol ar y gwaharddiad ar gig eidion ar yr asgwrn ac ar ffrwyno lwfansau cynghorwyr. Yr ydym yn dal wedi ymrwymo i weld y Cynulliad yn gwneud pethau yn annibynnol. Gobeithiaf y bydd y Blaid Lafur yn ymuno â ni yn y crwsâd hwnnw.

Andrew Davies: Yr oeddwn wrth fy modd yn eich clywed yn cyfeirio at y cast ystrydebol y bu gormod o rygnu arno, rhywbeth na fyddwch chi fyth yn ei

unfortunately originated from sources that were perhaps from the elected side or from other sources. The media only reported the allegations. I hope that I have firmly rebutted the idea that there is a logjam or missing items of legislation. I do not know the number of additional lawyers that the Assembly has employed. However, it has been reported in Business Committee. I will get the information for you. I do not know the cost of the additional lawyers either. Because of the burden of the way we deal with secondary legislation, we need additional lawyers to manage the process. The major reasons for this include the fact that we have a commitment to produce bilingual legislation. Therefore, we need lawyers who are able to draft legislation in both English and Welsh.

I understand your concern about the use of the term 'urgency procedure' and renaming it 'executive procedure'. However, the Business Committee felt that 'executive' is a more accurate description of the process. Officials and colleagues know that as Business Secretary I have tried to minimise the number of times that we have used urgency procedure. The need for urgency will be drastically reduced as a result of the mechanisms and the management systems that we are implementing. That is the intention of the administration and the Office of the Presiding Officer. In terms of making a difference through our subordinate legislation, we have all-party agreement that we will demonstrate that we are making a difference to how this country is governed. The way to do that in the final outcome is by introducing new legislation.

John Marek: I welcome the fact that you intend to reduce the number of statutory instruments that you present to us on the grounds of urgency. I suggest that whenever you present statutory instruments to the Legislation Committee as having already been passed on the grounds of urgency, the Executive presents reasons for that urgency. There could be many reasons, including a summary adjournment, but there could also be muddle regarding those reasons and, as a result, delay. If Andrew voluntarily decided to produce reasons, it would concentrate the

ddefnyddio. Tra yr adroddwyd yr honiadau yn y cyfryngau, cychwynasant yn anffodus o ffynonellau a oedd efallai o'r ochr etholedig neu o ffynonellau eraill. Adrodd yr honiadau a wnaeth y cyfryngau. Gobeithiaf fy mod wedi gwrthbrofi'r syniad bod tagfa neu eitemau o ddeddfwriaeth ar goll. Ni wn faint o gyfreithwyr ychwanegol y mae'r Cynulliad wedi eu cyflogi. Fodd bynnag, adroddwyd hynny yn y Pwyllgor Busnes. Caf yr wybodaeth ar eich cyfer. Ni wn gost y cyfreithwyr ychwanegol ychwaith. Oherwydd baich y modd yr ymdriniwn â deddfwriaeth eilaidd, rhaid inni gael cyfreithwyr ychwanegol i reoli'r broses. Ymhlith y prif resymau am hyn y mae'r ffaith fod gennym ymrwymiad i gynhyrchu deddfwriaeth ddwyieithog. Felly, rhaid inni gael cyfreithwyr a all ddrafftio deddfwriaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

Deallaf eich pryder am ddefnyddio'r term 'gweithdrefn frys' a'i ailenwi yn 'weithdrefn weithredol'. Fodd bynnag, teimlai'r Pwyllgor Busnes fod 'gweithredol' yn ddisgrifiad mwy cywir o'r broses. Gŵyr y swyddogion a'm cyd-Aelodau fy mod, fel Trefnydd, wedi ceisio defnyddio cyn lleied â phosibl ar y weithdrefn frys. Bydd llawer llai o angen am frys yn sgîl y peirianweithiau a'r systemau rheoli a roddwn ar waith. Dyna yw bwriad y weinyddiaeth a Swyddfa'r Llywydd. O safbwynt gwneud gwahaniaeth drwy ein his-ddeddfwriaeth, mae'r holl bleidiau yn gytûn y byddwn yn dangos ein bod yn gwneud gwahaniaeth i'r ffordd y llywodraethir y wlad hon. Y ffordd o wneud hynny yn y pen draw yw drwy gyflwyno deddfwriaeth newydd.

John Marek: Croesawaf y ffaith eich bod yn bwriadu lleihau nifer yr offerynnau statudol y cyflwynwch inni ar sail brys. Awgrymaf, pryd bynnag y cyflwynwch offerynnau statudol gerbron y Pwyllgor Deddfau a'r rheini eisoes wedi eu pasio ar sail brys, fod y Weithrediaeth yn cyflwyno rhesymau am y brys hwnnw. Gellid bod nifer o resymau, gan gynnwys gohiriad diannod, ond gallai'r rhesymau hynny beri dryswch ac, o ganlyniad, oedi. Os penderfynodd Andrew roi rhesymau o'i wirfodd, byddai'n canolbwyntio meddyliau'r Weithrediaeth a'r

minds of the Executive and those working for him to ensure that statutory instruments enacted on grounds of urgency were few and far between.

I would counsel you against giving more power to the Business Committee through party groups because it would be wrong for them to be able to vote on certain subordinate legislation without discussion. That cannot be done through the groups because someone would have to report that those groups had agreed to it, and group Members can change their minds. It would be possible if there were a safeguard that, for example, allowed for around six Members to put up their hands at a certain time, indicating that the particular statutory instrument could not go through undebated. It could only go through undebated if there were no constraints against it using that method. The Assembly should not rely on party political groups but on Members voting in Plenary.

Andrew Davies: The Executive gives reasons to the Business Committee on the use of urgency. I will check on the procedures of reporting to the Legislation Committee and if we are not giving those reasons, the procedure can be resolved easily. I would not say that we are giving more powers to the Business Committee, it is more a case of knowing how to prioritise the mass of legislation with which we must deal. As I said in my statement, we are trying to prioritise the legislation so that we can decide which is purely technical or which is required for annual uprating, where there is nothing contentious. Such a decision would not be made in Business Committee because Members will already have had prior notice of those Orders or regulations and will have had an opportunity to contribute to, or make comments on the legislation. If John Marek raised these points in the Labour group meeting, I am sure that the group would be more than happy to discuss the issue.

Jenny Randerson: I am delighted to hear that there are not 87 pieces of missing legislation. However, although you put a brave face on it, Andrew, I think that you

rheini sydd yn gweithio iddo ar sicrhau mai pethau prin iawn fyddai offerynnau statudol a ddeddfir ar sail brys.

Buaswn yn eich cyngori i beidio â rhoi rhagor o bŵer i'r Pwyllgor Busnes drwy grwpiau pleidiau oherwydd byddai'n anghywir iddynt allu pleidleisio ar is-ddeddfwriaeth benodol heb drafodaeth. Ni ellir gwneud hyn drwy'r grwpiau oherwydd y byddai'n rhaid i rywun adrodd bod y grwpiau hynny wedi cytuno ar y ddeddfwriaeth, a gall Aelodau grwpiau newid eu meddyliau. Byddai'n bosibl pe ceid diogelwch a fyddai, er enghraifft, yn caniatáu i tua chwe Aelod godi eu dwylo ar adeg benodol, i ddynodi na ellid caniatáu i'r offeryn statudol penodol fynd trwodd heb ei dadlau. Yr unig adeg y gallai fynd trwodd heb ei dadlau fyddai pe na byddai unrhyw gyfyngiadau yn ei hatal rhag defnyddio'r dull hwnnw. Ni ddylai'r Cynulliad ddibynnu ar grwpiau pleidiol-wleidyddol ond yn hytrach ar Aelodau yn pleidleisio mewn Cyfarfodydd Llawn.

Andrew Davies: Mae'r Weithrediaeth yn esbonio rhesymau dros weithredu ar frys i'r Pwyllgor Busnes. Byddaf yn archwilio'r gweithdrefnau ar gyfer adrodd i'r Pwyllgor Deddfau ac os na rown y rhesymau hynny, gellir yn hawdd pennu'r weithdrefn. Ni ddywedwn ein bod yn rhoi rhagor o bwerau i'r Pwyllgor Busnes, mae'n fwy o fater o wybod sut i flaenoriaethu'r holl ddeddfau y mae'n rhaid inni ddelio â hwy. Fel y dywedais yn fy natganiad, ceisiwn flaenoriaethu'r ddeddfwriaeth fel y gallwn benderfynu beth sydd yn gyfan gwbl dechnegol neu beth sydd angen ei uwchraddio'n flynyddol, pan nad oes unrhyw beth cynhennus. Ni wneid penderfyniad o'r fath yn y Pwyllgor Busnes gan y byddai'r Aelodau wedi cael eu hysbysu ymlaen llaw o'r Gorchmynion neu'r rheoliadau hynny ac wedi cael cyfle i gyfrannu at y ddeddfwriaeth neu wneud sylwadau amdani. Pe codai John Marek y pwyntiau hyn yng nghyfarfod y grŵp Llafur, yr wyf yn sicr y byddai'r grŵp yn fwy na pharod i drafod y mater.

Jenny Randerson: Yr wyf yn falch iawn o glywed nad oes 87 darn o ddeddfwriaeth ar goll. Fodd bynnag, er ichi guddio y tu ôl i wroldeb Andrew, credaf y byddech yn cytuno

would agree that there have been problems, because certain legislation has been in the slow lane when it should have been in the fast lane. At one time, the slowness of early stages of legislation development meant that it came to us with more or less a take it or leave it approach. We were told that we could not oppose it, because if we did the public would suffer because the legislation was being introduced in England on Friday and we would not have passed it here on Wednesday. All parties recognise the pressures on staff. As Ieuan mentioned, some of the London departments such as the DETR and DfEE seem unaware that devolution has taken place. There should be an all-party effort to persuade the London departments to take devolution firmly on board because, at the moment, we are still following London's agenda, not just in terms of the legislation's content but in terms of its timing.

y bu problemau, oherwydd y bu ambell ddeddf benodol yn y lôn araf pan ddylasai fod wedi bod yn y lôn gyflym. Ar un adeg, byddai arafwch y camau cynnar wrth lunio deddf yn golygu y'i cyflwynwyd ger ein bron gyda'r agwedd derbyniwch hi neu gwnewch hebddi, fwy neu lai. Dywedwyd wrthym na allem ei gwrthwynebu, oherwydd pe byddem, byddai'r cyhoedd yn dioddef oherwydd i'r ddeddf gael ei chyflwyno yn Lloegr ddydd Gwener a ninnau heb ei derbyn yma ddydd Mercher. Mae pob plaid yn cydnabod y pwysau sydd ar y staff. Fel y crybwyllodd Ieuan, ymddengys nad yw rhai o adrannau Llundain megis Adran yr Amgylchedd, Trafnidiaeth a'r Rhanbarthau a'r Adran Addysg a Chyflogaeth yn ymwybodol bod datganoli wedi digwydd. Dylai'r holl bleidiau ymdrechu i ddarbwyllio adrannau Llundain fod yn rhaid iddynt dderbyn datganoli yn ddiymwad oherwydd, ar hyn o bryd, yr ydym yn dilyn agenda Llundain o hyd, nid yn unig o safbwynt cynnwys y ddeddfwriaeth ond o safbwynt ei amseriad.

3:41 p.m.

The Business Committee has made progress and I do not agree with the Conservatives' view on the abandonment of the term 'urgency'. The Executive uses that process for matters other than urgency and I do not want it to hide behind the cloak of urgency. I want it to be known to the world that only the Executive has decided on this and not the whole Assembly. However, we could still have problems during the summer, for example, with local government legislation coming through right at the end of our summer term. There could be a need for the Executive's procedure to be used in the summer. I would be concerned about such controversial legislation being dealt with in that way.

Mae'r Pwyllgor Busnes wedi gwneud cynnydd ac ni chytunaf â safbwynt y Ceidwadwyr ar gael gwared â'r term 'brys'. Defnyddia'r Weithrediaeth y broses honno ar gyfer materion heblaw am faterion brys ac nid wyf am iddi guddio y tu ôl i esgus o frys. Yr wyf am roi gwybod i'r byd mai'r Weithrediaeth yn unig sydd wedi penderfynu ar hyn ac nid y Cynulliad cyfan. Fodd bynnag, gallem gael problemau o hyd yn ystod yr haf, er enghraifft, gyda deddfwriaeth llywodraeth leol yn dod trwodd yn union ar ddiwedd ein tymor haf. Efallai y bydd angen defnyddio gweithdrefn y Weithrediaeth yn ystod yr haf. Buaswn yn bryderus ynghylch ymdrin â deddfwriaeth ddadleuol o'r fath yn y modd hwnnw.

In conclusion, we have begun dealing with this issue. There is a long way to go. For example, we are just starting on the scrutiny of legislation prior to its introduction into the House of Commons. That is where we will make our mark if we want legislation to be written flexibly enough for devolution to be meaningful within the current settlement.

I gloi, yr ydym wedi dechrau ymdrin â'r mater hwn. Mae cryn ffordd i fynd. Er enghraifft, yr ydym ond megis dechrau archwilio deddfwriaeth cyn ei chyflwyno i Dŷ'r Cyffredin. Dyna lle y gadawn ein hôl os ydym am i ddeddfwriaeth gael ei hysgrifennu yn ddigon hyblyg i ddatganoli fod yn ystyrlon oddi mewn i'r setliad presennol.

Andrew Davies: I am not putting a brave face on. Members of the Business Committee and other parties will know that I have always been upfront about the problems we face in dealing with a new way of making legislation. If anything, the legislative process is one of the most innovative things that we have done. It is one of the areas where, initially, we have the least control. Therefore, Members must realise that the legislation with which we are dealing is largely within the primary legislative framework established by Westminster. As a new institution, it was too late for us to influence primary legislation earlier. We now have the opportunity. We have demonstrated that we have influenced the drafting and the enactment of several major items of primary legislation. That process will develop. For example, the Care Standards Bill was initially going to have about 30 pieces of subordinate legislation; that has increased to about 50 or 60, if not more. Therefore, we will be dealing with a greatly increased amount of legislation. However, we will now have early indication of that legislation.

Your point about the summer recess in terms of openness was raised in the Business Committee meeting this morning. We were upfront, we were not hiding the issue. It was made clear that the Commencement Order on the Local Government Act is likely to be enacted at the end of July, because of the final signing off of that legislation by the Queen. Therefore, we will have to deal with anything that comes through to us in the summer, which may well only be the Commencement Order, not the many items of subordinate legislation. However, we have been upfront and open about it, and have stated the position. We have not sought to hide anything or hoodwink anybody.

This is a new system. We have made great strides in managing the process with all-party agreement. It is something of which we can be genuinely proud. It does not do us or the institution any good to belittle what has been achieved or talk about missing items of legislation or logjams of legislation where no such thing exists.

Andrew Davies: Nid wyf yn esgus bod yn wrol. Gŵyr aelodau'r Pwyllgor Busnes a'r pleidiau eraill fy mod bob amser wedi bod yn agored am y problemau a wynebwn wrth ddelio gyda ffordd newydd o lunio deddfwriaeth. Os rhywbeth, y broses ddeddfwriaethol yw un o'r pethau mwyaf arloesol a wnaethom. Dyma un o'r meysydd lle, i ddechrau, y mae gennym y lleiaf o reolaeth drosto. Felly, rhaid i Aelodau sylweddoli bod y ddeddfwriaeth yr ydym yn ymdrin â hi i raddau helaeth o fewn y fframwaith deddfwriaethol sylfaenol a sefydlwyd gan San Steffan. Fel sefydliad newydd, yr oedd yn rhy hwyr inni ddylanwadu ar ddeddfwriaeth sylfaenol ynghynt. Mae'r cyfle gennym yn awr. Dangosom ein bod wedi dylanwadu ar y gwaith o ddrafftio a deddfu sawl eitem bwysig o ddeddfwriaeth sylfaenol. Bydd y broses honno yn datblygu. Er enghraifft, bwriadwyd i'r Mesur Safonau Gofal fod â tua 30 darn o is-ddeddfwriaeth i ddechrau; mae hynny wedi codi i tua 50 neu 60, os nad mwy. Felly, byddwn yn delio gyda nifer llawer yn uwch o ddeddfwriaeth. Yn awr, fodd bynnag, byddwn yn cael arwydd cynnar o'r ddeddfwriaeth honno.

Codwyd eich pwynt am doriad yr haf o safbwynt bod yn agored yng nghyfarfod y Pwyllgor Busnes y bore yma. Yr oeddem yn agored, nid oeddem yn cuddio'r mater. Dywedasom yn glir fod y Gorchymyn Cychwyn ar y Ddeddf Llywodraeth Leol yn debygol o gael ei ddeddfu ddiwedd Gorffennaf, gan y bydd y Frenhines yn llofnodi'r ddeddfwriaeth honno yn derfynol. Felly, bydd yn rhaid inni ddelio ag unrhyw beth a ddaw trwodd inni yn yr haf; efallai mai dim ond y Gorchymyn Cychwyn a ddaw, nid yr holl eitemau o is-ddeddfwriaeth. Fodd bynnag, buom yn agored am y mater, ac yr ydym wedi esbonio'r sefyllfa. Nid ydym wedi ceisio cuddio unrhyw beth na thwylo neb.

System newydd yw hon. Yr ydym wedi cymryd camau breision i reoli'r broses gyda chytundeb yr holl bleidiau. Mae'n rhywbeth y gallwn fod yn wirioneddol falch ohono. Nid yw bychanu'r hyn a wnaethpwyd na siarad am eitemau o ddeddfwriaeth coll, a thagfeydd o ddeddfwriaeth, pan nad yw'r fath beth yn wir, yn gwneud unrhyw les inni nac i'r

sefydliad.

Phil Williams: Point of order. I am concerned that the First Secretary suggested that, in relation to Broughton's application for regional selective assistance, the Economic Development Committee had no special responsibility, except for playing a scrutiny role. I understand that the National Assembly for Wales's Committees have a policy-making and a scrutiny role and that it is one of our responsibilities to develop a revised economic development strategy to ensure balanced economic development throughout Wales. I have a long list of the crucial instruments of such a policy. They tell us that, not only do we have no power, but neither do we have any special influence. I want you, as Presiding Officer defending the role of ordinary Assembly Members and Committee members, to reaffirm that the Committees should have an active role in policy-making and a legitimate influence on decisions such as those involved in the economic development strategy.

The Presiding Officer: I saw you having a conversation with the First Secretary, which was also a conversation with the Secretary for Economic Development, so I assume that you have discussed this matter. I can only respond by saying that the Standing Orders are clear. Standing Order No. 9.7, on the responsibilities of Subject Committees, states that:

'Each subject committee shall ... contribute to the development of the Assembly's policies—'. [AN ASSEMBLY MEMBER: 'Hear, hear.']

There is no cause for anyone to say 'hear, hear'. This is stated in the Standing Order. I have not said anything original. To continue the quotation:

'within the fields for which the relevant Assembly Secretary is accountable to the Assembly'.

That has to be construed carefully. The Standing Order goes on to state that the Subject Committees shall

Phil Williams: Pwynt o drefn. Yr wyf yn pryderu bod y Prif Ysgrifennydd wedi awgrymu, yng nghyswllt cais Brychdyn am gymorth dethol rhanbarthol, nad oedd gan y Pwyllgor Datblygu Economaidd unrhyw gyfrifoldeb arbennig, heblaw am chwarae rôl archwilio. Deallaf fod gan Bwyllgorau Cynulliad Cenedlaethol Cymru swyddogaeth datblygu polisiau a swyddogaeth archwilio ac mai un o'n cyfrifoldebau yw llunio strategaeth datblygu economaidd ddiwygiedig i sicrhau datblygiad economaidd cytbwys drwy Gymru. Mae gennyf restr faith o'r offerynnau hanfodol ar gyfer polisiau o'r fath. Dywedant wrthym, nid yn unig nad oes gennym unrhyw bŵer, ond nad oes gennym unrhyw ddylanwad arbennig ychwaith. Yr wyf am ichi, fel Llywydd sydd yn amddiffyn swyddogaeth Aelodau cyffredin y Cynulliad ac aelodau Pwyllgorau, ailddatgan y dylai fod gan y Pwyllgorau ran weithgar i'w chwarae wrth ddatblygu polisiau ynghyd â dylanwad dilys ar benderfyniadau megis y rheini sydd yn ymwneud â'r strategaeth datblygu economaidd.

Y Llywydd: Fe'ch gwelais yn cael sgwrs gyda'r Prif Ysgrifennydd, a oedd hefyd yn sgwrs gyda'r Ysgrifennydd Datblygu Economaidd, felly tybiaf eich bod wedi trafod y mater hwn. Ni allaf ond ymateb drwy ddweud bod y Rheolau Sefydlog yn glir. Dynoda Rheol Sefydlog Rhif 9.7, ar gyfrifoldebau'r Pwyllgorau Pwnc:

'Bydd pob pwyllgor pwnc ... yn cyfrannu at ddatblygu polisiau'r Cynulliad—'. [AELOD O'R CYNULLIAD: 'Clywch, clywch.']

Nid oes unrhyw achos i unrhyw un ddweud 'clywch, clywch'. Dynodir hyn yn y Rheol Sefydlog. Nid wyf wedi dweud unrhyw beth gwreiddiol. I barhau â'r dyfyniad:

'o fewn y meysydd y mae'r Ysgrifennydd Cynulliad perthnasol yn atebol i'r Cynulliad amdanynt'.

Rhaid dehongli hynny'n ofalus. Â'r Rheol Sefydlog yn ei blaen i ddynodi y bydd y Pwyllgorau Pwnc

'review the expenditure and administration connected with their implementation'.

'yn cadw llygad ar y gwariant a'r weinyddiaeth sydd yn gysylltiedig â'u gweithredu'.

Reading that, it seems to me that Subject Committees are not concerned with administration, but with the review of administration. They do not execute policy, but they contribute to its development. That is what is stated in the Standing Orders. Is that helpful?

O ddarllen hynny, ymddengys imi nad yw'r Pwyllgorau Pwnc yn ymwneud â gweinyddiaeth, ond gydag adolygu gweinyddiaeth. Nid ydynt yn cyflawni polisïau, ond maent yn cyfrannu at eu datblygu. Dyma'r hyn a ddynodir yn y Rheolau Sefydlog. A yw hynny o gymorth?

Phil Williams: The overall view is that I would have to go through a long list of every single instrument by which we could exercise what is now clearly our legitimate duty. We are told in each case that we do not have that power or influence.

Phil Williams: Y farn gyffredinol yw y byddai'n rhaid imi fynd drwy restr faith o bob un offeryn y gallem ei ddefnyddio i ymarfer yr hyn sydd yn awr yn amlwg yn ddyletswydd dilys arnom. Dywedir wrthym ym mhob achos nad yw'r pŵer na'r dylanwad hwnnw gennym.

The Presiding Officer: I suggest that this is a matter for discussion by the Panel of Committee Chairs. It would perhaps be a suitable matter for debate during the Plenary report produced by each Committee. We have had, I think, two such reports so far in Plenary. We could suitably debate this then or have a more general debate on the Committees' role at some stage. That is my suggestion.

Y Llywydd: Awgrymaf fod hwn yn fater i'w drafod gan Banel Cadeiryddion y Pwyllgorau. Efallai y byddai'n fater addas i'w ddadlau yn ystod yr adroddiad Cyfarfod Llawn a lunnir gan bob Pwyllgor. Credaf y cawsom ddau adroddiad o'r fath cyn belled mewn Cyfarfod Llawn. Gallem ddadlau hyn yn briodol bryd hynny neu gael dadl fwy cyffredinol am swyddogaethau'r Pwyllgorau rhyw bryd. Awgrymaf hynny.

Rhyddhau Organebau a Addaswyd yn Enetig yng Nghymru The Release of Genetically Modified Organisms in Wales

The Business Secretary (Andrew Davies): I propose the motion in my name on the agenda, which is further to the no-named day motion (NNDM297) tabled in the names of Michael German, Jocelyn Davies, Nick Bourne and Ron Davies, that

Y Trefnydd (Andrew Davies): Cynigiaf y cynnig yn fy enw i ar yr agenda, ac sydd yn dilyn y cynnig heb ddyddiad (NNDM297) a osodwyd yn enwau Michael German, Jocelyn Davies, Nick Bourne a Ron Davies, mai

the general policy of the National Assembly for Wales in respect of its transferred functions under section 111 of the Environmental Protection Act 1990 of determining applications for consent to release genetically modified organisms in to the Welsh environment, is not to grant such consents unless the position is that sufficient information is available to the Assembly to enable it to conclude with confidence that the release is not capable of causing damage to the Welsh environment by harming the health of humans or other living organisms or

polisi cyffredinol Cynulliad Cenedlaethol Cymru mewn perthynas â'r swyddogaethau a drosglwyddwyd iddo o dan adran 111 o Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 wrth benderfynu ar geisiadau am ganiatâd i ryddhau organebau a addaswyd yn enetig i amgylchedd Cymru, yw peidio â rhoi caniatâd o'r fath oni bai fod gwybodaeth ddigonol ar gael i'r Cynulliad i'w alluogi i ddod i gasgliad yn hyderus na fydd rhyddhau organebau o'r fath yn gwneud drwg i amgylchedd Cymru drwy niweidio iechyd pobl neu organebau byw eraill neu ymyrryd

interfering with their ecological systems.

â'u systemau ecolegol.

However, the Assembly will consider any representations as to whether it should give consents in a particular case, even where the position is otherwise.

Er hynny, bydd y Cynulliad yn ystyried unrhyw sylwadau a ddaw i law ynghylch a ddylai roi caniatâd mewn achos penodol, hyd yn oed os nad oes gwybodaeth ddigonol ar gael.

In addition, the Assembly shall have regard to the above general policy in respect of existing simplified procedure consents under section 111 where the holder of such a consent wishes to add a site in Wales to a programme of development of work.

Yn ogystal, bydd y Cynulliad yn cymryd sylw o'r polisi cyffredinol uchod mewn perthynas â'r weithdrefn ganiatâd wedi'i symleiddio sydd eisoes yn bodoli, o dan adran 111 pan fo person sydd wedi cael caniatâd o'r fath yn dymuno ychwanegu safle yng Nghymru at raglen o waith datblygu.

I also propose amendment 1. In the first paragraph delete

Cynigïaf hefyd welliant 1. O'r paragraff cyntaf, dileer y geiriau 'na fydd', a rhodder 'bod' yn eu lle, a dileer

'is not capable of causing damage to the Welsh environment by harming the health of humans or other living organisms or interfering with their ecological systems'.

'yn gwneud drwg i amgylchedd Cymru drwy niweidio iechyd pobl neu organebau byw eraill neu ymyrryd â'u systemau ecolegol'.

and replace with 'is safe for human health and the environment'.

A rhodder 'yn ddiogel i iechyd pobl a'r amgylchedd' yn eu lle.

In the second paragraph delete ' , even where the position is otherwise'.

Yn yr ail baragraff, dileer ' , hyd yn oed os nad oes gwybodaeth ddigonol ar gael.'

Christine Gwyther, my Cabinet colleague, will speak on the motion and the amendment on behalf of the Government of Wales later in this debate.

Bydd Christine Gwyther, fy nghyd-Aelod yn y Cabinet, yn siarad am y cynnig a'r gwelliant ar ran Llywodraeth Cymru yn ddiweddarach yn y ddadl hon.

Michael German: I do not think that we have come across another issue yet in Wales that has caused so much legal controversy. European law, UK law, Assembly law and devolution law all seem to be at odds on genetically modified crops. I thought therefore that we could settle this matter with levitical law. Leviticus 19.19 states:

Michael German: Ni chredaf ein bod wedi dod ar draws mater arall yng Nghymru eto sydd wedi peri cymaint o ddadleuon cyfreithiol. Ymddengys bod cyfraith Ewrop, cyfraith y DU, cyfraith y Cynulliad a chyfraith datganoli oll yn anghytuno am gnydau a addaswyd yn enetig. Credais felly y gallem dorri'r ddadl hon gyda chyfraith lefiadd. Dywed Lefiticus 19.19:

'Thou shalt not sow thy field with two kinds of seed.'

'Na heua dy faes ag amryw had.'

Therefore, in terms of legal precedent, I think that the Bible has it. At least it is more relevant to Wales than the nonsense being spun by Aventis.

Felly, o safbwynt cysail gyfreithiol, credaf fod y Beibl wedi taro arni. O leiaf y mae'n fwy perthnasol i Gymru na'r ffolineb y mae Aventis yn ei gynhyrchu.

What is the real story behind this debate? The

Beth yw'r gwir stori y tu ôl i'r ddadl hon?

motion before us today is the result of a battle that has been waged with Whitehall for months. It is a battle over who decides what happens on Welsh soil, what credence UK Ministers give to this Assembly's express will, and what right Wales has to stand up for itself. It is the biggest test yet of Welsh devolution. I apologise if I overemphasise the significance of having a GM crop-free Wales, but I thought that we had voted for it, not just in Plenary but in the Agriculture and Rural Development Committee. I even thought that I was on-message with Christine Gwyther, although she stated in a letter on 22 November that the policy laid out in this motion would be illegal. I welcome her change of mind.

Perhaps I am wrong to think that votes in this Chamber should invalidate the actions of those outside it who are intent on undermining devolution. Perhaps I am alone in thinking that the Government of Wales has failed to stand up for Wales. It is because the Liberal Democrats believe in devolution and have fought for it for over 100 years, that I am not prepared to let this issue lie.

3:51 p.m.

Nid oes dim byd newydd yn y cynnig hwn. Y cyfan y mae'n ei wneud yw gafael ar bŵer sydd gennym yn barod i gadw cynydau a addaswyd yn enetig allan o Gymru. Mae'n dangos unwaith ac am byth na ddylai penderfyniadau a fydd yn effeithio ar Gymru gael eu gwneud yn Llundain heb ofyn i bobl Cymru yn gyntaf.

Before Christine gets up to speak and baffles the Assembly with her wisdom on European Commission Directives parts B and C, let us make it clear that the European Union permits GM crop release under certain conditions. There is a Directive that enables governments to authorise release under those conditions, but the European Union does not require us to do anything of the sort. These decisions are political, not legal. Article 16 of the Genetically Modified Organisms

Deilliodd y cynnig sydd ger ein bron heddiw o frwydr a ymladdwyd yn erbyn Whitehall ers misoedd. Brwydr ydyw dros bwy a fydd yn penderfynu'r hyn a ddigwydd ar dir Cymru, faint o goel a rydd Gweinidogion y DU ar ddymuniad clir y Cynulliad hwn, a pha hawl sydd gan Gymru i gadw'i chefn ei hun. Dyma'r prawf mwyaf eto ar ddatganoli yng Nghymru. Ymddiheuraf os wyf yn gorbwysleisio'r arwyddocâd o gael Cymru sydd yn rhydd o gnydau a addaswyd yn enetig, ond credais ein bod wedi pleidleisio o blaid hynny, nid mewn Cyfarfod Llawn yn unig ond yn y Pwyllgor Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig. Credais fy mod, hyd yn oed, ar yr un donfedd â Christine Gwyther, er iddi nodi mewn llythyr ar 22 Tachwedd y byddai'r polisi a ddisgrifir yn y cynnig hwn yn anghyfreithlon. Croesawaf y ffaith iddi newid ei meddwl.

Efallai fy mod yn anghywir i gredu y dylai pleidleisiau yn y Siambr hon ddirymu gweithredoedd y rheini sydd y tu allan iddi ac sydd yn benderfynol o danseilio datganoli. Efallai mai fi yw'r unig un a gred bod Llywodraeth Cymru wedi methu â chadw cefn Cymru. Cred y Democratiaid Rhyddfrydol mewn datganoli ac maent wedi ymladd drosto am dros 100 mlynedd, felly nid wyf yn barod i adael llonydd i'r mater hwn.

There is nothing new in this motion. All it does is to invoke the power we already have to keep genetically modified crops out of Wales. It shows once and for all that decisions that will affect Wales should not be made in London without asking the people of Wales first.

Cyn i Christine godi i siarad a drysu'r Cynulliad gyda'i doethineb am rannau B ac C Cyfarwyddeb y Comisiwn Ewropeaidd, gadewch inni ddweud yn glir fod yr Undeb Ewropeaidd yn caniatáu i gnydau a addaswyd yn enetig gael eu rhyddhau dan amodau penodol. Ceir Cyfarwyddeb sydd yn galluogi llywodraethau i ganiatáu iddynt gael eu rhyddhau dan yr amodau hynny, ond nid yw'r Undeb Ewropeaidd yn ei gwneud hi'n ofynnol inni wneud unrhyw beth o'r fath.

Directive 90/220/EEC, gives a member state the right to ban what it wants to. Therefore, we are invoking power that is rightfully ours to stop the planting of GM crops in Wales while calling on the UK Government to respect the fundamental principles of devolution in Wales and desist its efforts to undermine the Assembly's will. Therefore, contrary to belief, it is not very complicated.

What about Labour's amendment? It looks good on paper. It is more robust and stronger than anything in the original motion, but it just does not work. It would render this motion defective and this debate a waste of time. I am led to believe that it was written in error, but it would give me greater confidence in the Labour administration if we viewed it as a wrecking amendment designed to undermine the motion. At least then I can reassure myself that we have a Government that knows what it is doing.

The second part of the amendment deletes the key phrase 'even where the position is otherwise'. It is a phrase that ensures the Assembly's unfettered discretion to deviate from the general policy in the motion. Without this qualification, the policy would be open to a successful legal challenge; something that companies such as Aventis and Monsanto would be only too willing to do.

The first part of the amendment looks even more harmless, but it is potentially more destructive to the purpose. The wording of the motion follows exactly that of the Environmental Protection Act 1990. That is why the phrase 'not capable of causing damage' is used. The Act does not recognise the word 'safe' and thus renders it legally meaningless within the context of this motion. The most likely practical effect of implementing it would be to render the motion ineffective. The term 'safe' will be interpreted as meaning the absence of clear evidence of harm, thereby putting the onus back on the Assembly to provide that evidence in opposition to the spirit and

Penderfyniadau gwleidyddol, nid cyfreithiol, yw'r rhain. Rhydd Erthygl 16 Cyfarwydddeb Organebau a Addaswyd yn Enetig 90/220/EEC, hawl i aelod-wladwriaeth wahardd yr hyn y mynno. Felly, yr ydym yn apelio at bŵer sydd yn eiddo cyfiawn inni i roi terfyn ar blannu cnydau a addaswyd yn enetig yng Nghymru tra'n galw ar Lywodraeth y DU i barchu egwyddorion sylfaenol datganoli yng Nghymru a rhoi'r gorau i'w hymdrechion i danseilio ewyllys y Cynulliad. Felly, yn groes i'r gred, nid yw'n fater cymhleth iawn.

Beth am welliant Llafur? Mae'n edrych yn dda ar bapur. Mae'n gadarnach ac yn gryfach nag unrhyw beth yn y cynnig gwreiddiol ond, yn syml, nid yw'n gweithio. Byddai'n gwneud y cynnig hwn yn ddiffygiol a'r ddadl hon yn wastraff amser. Caf fy arwain i gredu iddo gael ei ysgrifennu mewn camgymeriad, ond byddai'n rhoi mwy o hyder imi yng ngweinyddiaeth Llafur pe byddem yn ei ystyried yn welliant dinistriol a fwriadwyd i danseilio'r cynnig. O leiaf wedyn gallaf dawelu fy meddwl fod gennym Lywodraeth sydd yn gwybod beth y mae'n ei wneud.

Mae ail ran y gwelliant yn dileu'r gosodiad allweddol 'hyd yn oed os nad oes gwybodaeth ddigonol ar gael'. Mae'n osodiad sydd yn sicrhau disgresiwn diymatal y Cynulliad i wyro oddi wrth y polisi cyffredinol yn y cynnig. Heb yr amod hwn, byddai'r polisi yn agored i her gyfreithiol lwyddiannus; rhywbeth y byddai cwmnïau megis Aventis a Monsanto ond yn rhy barod i'w wneud.

Ymddengys rhan gyntaf y gwelliant yn fwy diniwed fyth, ond gall fod yn fwy dinistriol i'r diben. Mae geiriad y cynnig yn dilyn union eiriad Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990. Dyna paham y defnyddir y gosodiad 'na fydd...yn gwneud drwg'. Nid yw'r Ddeddf yn cydnabod y gair 'diogel' ac felly fe'i gwneir yn gyfreithiol ddiystyr oddi mewn i gyd-destun y cynnig hwn. Yr effaith ymarferol fwyaf tebygol o weithredu hyn fyddai gwneud y cynnig yn aneffeithiol. Caiff y term 'diogel' ei ddehongli fel golygu diffyg tystiolaeth glir o niwed ac, o'r herwydd, byddai'n rhoi'r pwyslais yn ôl ar y Cynulliad i ddarparu'r dystiolaeth honno mewn gwrthwynebiad i naws a bwriad y cynnig.

intention of the motion.

Today, we are intent on putting into practice the precautionary principle that the people of Wales expect their politicians to recognise in framing the laws of their land. Above all, with reference to Sealand, I hope that John Prescott, the Deputy Prime Minister, is listening carefully to what the Assembly is saying today. I hope that he will admit his mistake and take action to halt the GM trial that we do not want and for which Wales's taxpayers are paying.

Jocelyn Davies: The subject of genetically modified organisms is complex. Most of us, like the general public, are not scientists, except for Phil, and cannot always decide between the contradictory claims and counterclaims that we hear. As politicians, we have a duty to try to understand the evidence presented to us and take an ethical and sensible stance through political strategy and actions. Unfortunately, I do not see this Government doing any of that.

Because of the different opinions and incomplete research into the GM issue, it would be wrong for us to adopt a blanket opposition to everything related to genetic modification. In reality, it is all around us. However, we have a duty to welcome scientific advancement and regulate it. We must ensure that it is beneficial to human society and the natural environment or, at least, that it does not have the potential to cause any harm. However, the science of genetic modification is being driven by the commercial interests of large multinational companies. We should be suspicious and cautious about any claims that they make.

There has been much talk of a GM-free Wales. However, to be realistic for a moment, as a result of the bungling disasters of the last few weeks, which have seen the undetected planting of GM maize seeds imported from Canada revealed, the farm-scale trial in Flintshire and the placing of the Chardon LL seed on the national seed list, it is no longer possible for us to argue for a GM-free Wales. Genetically modified

Heddiw, yr ydym yn benderfynol o weithredu'r egwyddor ragochel y mae pobl Cymru yn disgwyl i'w gwleidyddion ei chydabod wrth lunio cyfreithiau eu gwlad. Yn anad dim, gan gyfeirio at Sealand, gobeithiaf fod John Prescott, y Dirprwy Brif Weinidog, yn gwrando'n astud ar yr hyn a ddywed y Cynulliad heddiw. Gobeithiaf y bydd yn cyfaddef ei gamgymeriad ac yn gweithredu i roi terfyn ar dreialon addasu genetig nad ydym eu heisiau ac y mae trethdalwyr Cymru yn talu amdanynt.

Jocelyn Davies: Mae organebau a addaswyd yn enetig yn destun dyrys. Nid yw'r rhan fwyaf ohonom, fel y cyhoedd, yn wyddonwyr, heblaw am Phil, ac ni allwn benderfynu o hyd rhwng yr honiadau cyferbyniol a'r gwrth-honiadau a glywn. Fel gwleidyddion, mae gennym ddyletswydd i geisio deall y dystiolaeth a gyflwynir inni a chymryd safiad moesol a synhwyrol drwy gyfrwng strategaethau a gweithredoedd gwleidyddol. Yn anffodus, ni welaf y Llywodraeth hon yn gwneud yr un o'r rhain.

Oherwydd y gwahanol safbwyntiau a'r gwaith ymchwil anghyflawn i fater addasu genetig, byddai'n anghywir inni fabwysiadu gwrthwynebiad cynhwysfawr i bopeth sydd yn gysylltiedig ag addasu genetig. Mewn gwirionedd, y mae o'n cwmpas ym mhob man. Fodd bynnag, mae gennym ddyletswydd i groesawu twf gwyddonol a'i reoleiddio. Rhaid inni sicrhau ei fod o fudd i'r gymdeithas ddynol a'r amgylchedd naturiol neu, o leiaf, nad oes ganddo'r posibilrwydd o beri unrhyw niwed. Fodd bynnag, buddiannau masnachol cwmnïau amlwladol mawr sydd yn gyrru gwyddoniaeth addasu genetig. Dylem fod yn amheus ac yn ofalus ynghylch unrhyw honiadau a wnânt.

Cafwyd llawer o sôn am Gymru sydd yn rhydd o addasu genetig. Fodd bynnag, i fod yn realistig am funud, o ganlyniad i drychinebau trwsogl yr ychydig wythnosau diwethaf, pan ddatguddiwyd bod hadau india-corn a addaswyd yn enetig o Ganada wedi eu plannu heb yn wybod, y treial ar raddfa fferm yn Sir y Fflint a gosod yr hedyn Chardon LL ar y rhestr hadau genedlaethol, nid yw'n bosibl inni ddadlau dros Gymru sydd yn

organisms are here. All we can do is regulate them.

Let us consider the possible benefits of GM technology. Scientists claim that it could have advantages. We are all aware that one major argument in favour of genetic modification is that it has the potential to alleviate famine in the third world by developing crops that can grow in dry conditions or are more resistant to disease. There are claims that GM rice, rich in vitamin A, could prevent blindness in India. However, should not we, as politicians, point out that there could be political and economic solutions to famine and blindness caused by poverty and exploitation?

We cannot dismiss the benefits that genetic modification may offer, if they exist. We cannot turn our backs or bury our heads in the sand if this new technology can offer genuine opportunities to the most needy people in the world. We also have to keep an open mind about the possible future benefits that GMOs may offer Wales. On the other hand, we have a duty to be cautious and to follow the precautionary principle because we do not know enough about the effects of GM technology and its potential benefits or risks. We must follow that precautionary principle because, otherwise, if we eventually discover that there are adverse effects on the environment and human health, it will be too late. We must not turn our backs on the technology, but we must be extra vigilant in the application of what we do not fully understand.

No scientists can claim, without a doubt in their minds, that GM presents no danger to human health and the environment. The fact is that we do not know. The jury is still out. This sceptical jury does not just include environmentalists and the public, but respected scientists and, often, supermarkets. Because of this uncertainty, it is right for us to take a cautious line. Scientists do not have the same responsibility as elected representatives. We must be confident that any new development will not present future

rhydd o addasu genetig mwyach. Mae organebau a addaswyd yn enetig yma. Y cyfan y gallwn ei wneud yw eu rheoleiddio.

Gadewch inni ystyried manteision posibl technoleg addasu genetig. Mae gwyddonwyr yn honni y gall fod iddi fanteision. Yr ydym oll yn ymwybodol mai un ddatl bwysig o blaid addasu genetig yw bod ganddo'r posibilrwydd o leddfu newyn yn y trydydd byd drwy ddatblygu cynydau a all dyfu mewn amodau sych neu wrthsefyll afiechydon yn well. Ceir honiadau y gallai reis a addaswyd yn enetig, sydd yn gyfoethog mewn fitamin A, rwystro dallineb yn India. Fodd bynnag, oni ddylem, fel gwleidyddion, dynnu sylw at y ffaith y gellid bod atebion gwleidyddol ac economaidd i newyn a dallineb a achosir gan dlodi ac ecsbloitiaeth?

Ni allwn ddiystyru'r manteision y gallai addasu genetig eu cynnig, os ydynt yn bodoli. Ni allwn droi ein cefnau na chuddio ein pennau yn y tywod os gall y dechnoleg newydd hon gynnig cyfleoedd gwirioneddol i'r bobl fwyaf anghenus yn y byd. Rhaid inni hefyd gadw meddwl agored am y manteision posibl y gallai organebau a addaswyd yn enetig eu cynnig i Gymru yn y dyfodol. Ar y llaw arall, mae'n ddyletswydd arnom i fod yn ofalus a dilyn yr egwyddor ragofalus gan na wyddwn ddigon am effeithiau technoleg addasu genetig a'i manteision neu ei pheryglon posibl. Rhaid inni ddilyn yr egwyddor ragofalus honno oherwydd, fel arall, os darganfyddwn yn y pen draw fod hyn yn cael effaith andwyol ar yr amgylchedd ac ar iechyd pobl, bydd yn rhy hwyr. Rhaid inni beidio â throï ein cefnau ar y dechnoleg, ond rhaid inni fod yn wyliadwrus tu hwnt wrth ddefnyddio'r hyn nad ydym yn ei ddeall yn llawn.

Ni all yr un gwyddonydd honni, yn gwbl ddiarmheuaeth, nad yw addasu genetig yn peri unrhyw berygl i iechyd pobl na'r amgylchedd. Y gwir yw na wyddwn. Mae'r rheithgor allan o hyd. Mae'r rheithgor sgeptig hwn yn cynnwys nid yn unig amgylcheddwyr a'r cyhoedd, ond gwyddonwyr uchel eu parch ac, yn aml, archfarchnadoedd. Oherwydd yr ansicrwydd hwn, y mae'n iawn inni gamu yn ofalus. Nid oes gan wyddonwyr yr un cyfrifoldebau â chynrychiolwyr etholedig. Rhaid inni fod yn hyderus na fydd unrhyw

threats. Had more cautious use been made of antibiotics over the years, we would have fewer problems with antibiotic resistance today.

GM companies have undermined their own position by acting as their own regulatory body. The 'it will feed the third world' argument is seriously undermined when we learn that Monsanto has produced a terminator gene that ensures that the farmer is dependent on and imprisoned by this powerful multinational company's product. It is immoral and irresponsible. For some in the third world, GM science has led to greater hardship. In the UK, GM companies can be accused of acting arrogantly. The farm-scale trial in Flintshire is regulated by none other than Aventis, the company that has an interest in developing the seed. Would we be surprised if that company were to award itself full marks for its own product? Should we allow these companies, which are driven by profit, to mark their own examination papers? When GM companies act in such ways, is it any surprise that there is mistrust? Perhaps Christine Gwyther will clarify who is funding that trial in Flintshire.

Even if we cannot stop trials, the political process must keep control over the situation. We must be aware of the ethical boundaries of science and ensure that it is rigorously regulated. While experiments in similar species may seem acceptable, I have grave concerns about mixing genes between species, putting animal genes into plants and vice versa. We are overstepping the mark if we inject a gene from an arctic fish into a strawberry plant to make it more frost-resistant. Many people suffer from food and pollen allergies. Allergies are increasing dramatically. To introduce such genetically engineered plants and food, risks opening a Pandora's box of new health problems. We cannot predict how genetically modified food will affect allergies, especially in children.

ddatblygiad newydd yn peri bygythiadau i'r dyfodol. Pe baem wedi defnyddio gwrthfotigau yn fwy gofalus dros y blynyddoedd, byddai gennym lai o broblemau gydag ymwrthedd gwrthfotigau heddiw.

Mae cwmnïau addasu genetig wedi tansilio eu sefyllfa eu hunain drwy weithredu fel corff rheoli iddynt eu hunain. Tansilior y ddadl 'bydd yn bwydo'r trydydd byd' yn ddifrifol pan ddysgw'n fod Monsanto wedi cynhyrchu genyn terfynu sydd yn sicrhau bod y ffermwr yn ddibynnol ar gynnyrch y cwmni amlwladol grymus hwn ac yn garcharor iddo. Mae'n anfoesol ac yn anghyfrifol. I rai yn y trydydd byd, mae gwyddoniaeth addasu genetig wedi arwain at fwy o galedi. Yn y DU, gellir cyhuddo cwmnïau addasu genetig o weithredu yn drahaus. Rheoleiddir y triail ar raddfa fferm yn Sir y Fflint gan neb llai nag Aventis, y cwmni sydd â budd mewn datblygu'r had. A synnem pe byddai'r cwmni hwnnw yn rhoi marciau llawn iddo'i hun am ei gynnyrch ei hun? A ddylem ganiatáu i'r cwmnïau hyn, a yrrir gan elw, farcio eu papurau arholiad eu hunain? Pan fydd cwmnïau addasu genetig yn gweithredu mewn ffyrdd o'r fath, a oes unrhyw syndod bod drwgdybiaeth? Efallai y bydd Christine Gwyther yn esbonio pwy sydd yn cyllido'r triail hwnnw yn Sir y Fflint.

Hyd yn oed os na allwn roi terfyn ar dreialon, rhaid i'r broses wleidyddol gadw'r sefyllfa dan reolaeth. Rhaid inni fod yn ymwybodol o derfynau moesol gwyddoniaeth a sicrhau y'i rheoleiddir yn llym. Tra efallai yr ymddengys arbrofion ar rywogaethau tebyg yn dderbyniol, mae gennyf bryderon dwys am gymysgu genynnau rhwng rhywogaethau, gan roi genynnau anifeiliaid mewn planhigion ac fel arall. Yr ydym yn mynd dros y tresi os ydym yn chwistrellu genyn o bysgodyn arctig i blanhigyn mefus er mwyn iddo allu gwrthsefyll rhew yn well. Mae llawer o bobl yn dioddef o alergeddau bwyd a phaill. Mae alergeddau yn cynyddu yn aruthrol. Mae cyflwyno planhigion a bwyd o'r fath sydd wedi eu cynhyrchu yn enetig yn peri risg o agor cist Pandora o broblemau iechyd newydd. Ni allwn ragweld sut y bydd bwyd a addaswyd yn enetig yn effeithio ar alergeddau, yn enwedig mewn plant.

4:01 p.m.

Other countries, notably the USA, have a vast amount more GM experience than we have in Britain. It may make sense for the science community to make full use of the information available, rather than simply repeating trials. There seems little point in repeating trials to gain general knowledge. There is no point in repeating experiments that have proven dangerous or damaging.

Although we should take note of scientific results from other countries it is vital to examine the secondary effects of GM plants and products that have already been released into the environment. There is a great deal of evidence from the US that much higher amounts of pesticides have been used in areas close to GM crops, because resistant genes have crossed over to their wild relatives. That has resulted in a change in the local ecological balance. There is also the example of the monarch butterfly that died after feeding on GM crops.

We must be aware of the adverse effects that GMOs can have on the environment. We must act cautiously because of the possible effects. In Wales, we have no need to rush to develop the science of GMOs. We should allow the bio-tech companies to continue their controlled research, but I would rather that that happened in laboratories. We should be wary of allowing any more GM seeds to be placed on the national list or of allowing any more field trials. It is not the time to consider permitting the growing of these crops commercially in Wales.

In Canada, the use of GM crops has resulted in bigger yields, which has driven down the cost of food. It has also driven down the value of the crops to the farmer. Canada produces the cheapest food in the world. It also contains the greatest number of GM crops. We must consider that.

Mae gan wledydd eraill, Unol Daleithiau America yn arbennig, lawer mwy o brofiad o addasu genetig nag sydd gennym ym Mhrydain. Efallai ei fod yn gwneud synnwyr i'r gymuned wyddonol ddefnyddio'r holl wybodaeth sydd ar gael i'r eithaf, yn hytrach na dim ond ailadrodd treialon. Nid oes llawer o bwynt mewn ailadrodd treialon er mwyn ennill gwybodaeth gyffredinol. Nid oes unrhyw bwynt mewn ailadrodd arbrofion y profwyd eu bod yn beryglus neu'n niweidiol.

Er y dylem nodi canlyniadau gwyddonol o wledydd eraill, y mae'n holl bwysig archwilio effeithiau eilaidd planhigion a chynnyrch a addaswyd yn enetig a ryddhawyd eisoes i'r amgylchedd. Ceir llawer o dystiolaeth o'r Unol Daleithiau y defnyddiwyd llawer iawn rhagor o blaladdwyr mewn ardaloedd gerllaw cynydu a addaswyd yn enetig, gan fod genynnau gwrthiannol wedi croesi drosodd i'w perthnasau gwyllt. O ganlyniad, gwelwyd newid yn y cydbwysedd ecolegol lleol. Ceir yr enghraifft hefyd o löyn y llaethlys a fu farw ar ôl bwyta cynydu a addaswyd yn enetig.

Rhaid inni fod yn ymwybodol o'r effeithiau andwyol y gall organebau a addaswyd yn enetig eu cael ar yr amgylchedd. Rhaid inni weithredu yn ofalus oherwydd yr effeithiau posibl. Yng Nghymru, nid oes yn rhaid inni frysio i ddatblygu gwyddoniaeth organebau a addaswyd yn enetig. Dylem ganiatáu i'r cwmnïau bio-dechnoleg barhau â'u gwaith ymchwil rheoledig, ond byddai'n well gennyf bod hynny'n digwydd mewn labordai. Dylem ochel rhag caniatáu i ragor o hadau a addaswyd yn enetig gael eu rhoi ar y rhestr genedlaethol a rhag caniatáu rhagor o dreialon yn y maes. Nid dyma yw'r amser i ystyried caniatáu i'r cynydu hyn gael eu tyfu yn fasnachol yng Nghymru.

Yng Nghanada, ceir cynaeafau mwy o ganlyniad i ddefnyddio cynydu a addaswyd yn enetig, ac mae hynny wedi gostwng costau bwyd. Mae hefyd wedi gostwng gwerth y cynydu i'r ffermwr. Canada sydd yn cynhyrchu'r bwyd rhataf yn y byd. Yno hefyd y mae'r nifer fwyaf o gnydu a addaswyd yn enetig. Rhaid inni ystyried

hynny.

The motion before us is an example of the regulation and tough control that the Assembly is willing to take. If all the parties accept the carefully worded motion, it will demonstrate our willingness to prioritise environmental protection and health before scientific advancement. As well as answering the concerns of the general public, we are acting practically to support our agriculture and food industry by protecting our image of developing natural, safe and environmentally friendly products. Promoting that image is vital for our food strategy. Introducing GM products when they are viewed with suspicion would only undermine those efforts.

Mae'r cynnig ger ein bron yn enghraifft o'r rheoliad a'r rheolaeth lem y mae'r Cynulliad yn barod i'w cymryd. Os bydd pob plaid yn derbyn y cynnig a eiriwyd yn ofalus, bydd yn dangos ein parodrwydd i flaenoriaethu gwarchodaeth amgylcheddol a iechyd cyn datblygiad gwyddonol. Yn ogystal ag ateb pryderon y cyhoedd, yr ydym yn gweithredu yn ymarferol i gefnogi ein diwydiant amaethyddiaeth a bwyd drwy warchod ein delwedd o ddatblygu cynnyrch naturiol, diogel ac amgylchedd-gyfeillgar. Mae hybu'r ddelwedd honno yn holl bwysig ar gyfer ein strategaeth fwyd. Ni fyddai cyflwyno cynnyrch a addaswyd yn enetig pan edrychir arnynt yn amheus ond yn tansilio'r ymdrechion hynny.

This also relates to the Government's failure to understand its own propaganda and the well-intended terms of joined-up government and an unified approach. Does joined-up government and an unified approach mean asking the Agriculture and Rural Development Committee for advice only to dismiss it when it is given? Does it mean undermining the whole effort of promoting the desirability of the food we produce? Does it include the Department of the Environment, Transport and the Regions giving permission for a GM company to go ahead with the farm-scale trials while the Assembly's position is clear?

Mae hyn hefyd yn ymwneud â'r ffaith fod y Llywodraeth yn methu â deall ei phropaganda ei hun a'r termau da eu bwriad, sef llywodraeth ddi-fwlch a dull gweithredu unedig. A yw llywodraeth ddi-fwlch a dull gweithredu unedig yn golygu gofyn i'r Pwyllgor Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig am gyngor dim ond i'w wrthod ar ôl ei gael? A yw'n golygu tansilio'r holl ymdrech o hybu apêl y bwyd a gynhyrchwn? A yw'n cynnwys Adran yr Amgylchedd, Trafnidiaeth a'r Rhanbarthau yn rhoi caniatâd i gwmni addasu genetig fwrw ymlaen â'r treialon ar raddfa fferm tra bod safiad y Cynulliad yn glir?

Last week, we called on the Government to make a statement on its GM policy and on how it related to the wider effort of promoting our food products. We are still waiting for that statement. Either the Government does not have a policy, it cannot decide or it does not want to say. We still want to hear about that policy.

Yr wythnos diwethaf, galwasom ar y Llywodraeth i wneud datganiad ar ei pholisi addasu genetig ac ar sut y cysylltai â'r ymdrech ehangach i hybu ein cynnyrch bwyd. Yr ydym yn dal i aros am y datganiad hwnnw. Naill ai nid oes gan y Llywodraeth bolisi, ni all benderfynu neu nid yw am ddweud. Yr ydym yn dal eisiau clywed am y polisi hwnnw.

Peter Rogers: I welcome today's motion as it addresses the concerns of the majority of Welsh people. We have had another week of GM dominated headlines, more badly-conceived schemes have been exposed and, sadly, it has been revealed that the Labour Government, in Cardiff and Westminster, neglected to inform the country of the serious seed contamination issues. We face mounting

Peter Rogers: Croesawaf gynnig heddiw gan ei fod yn rhoi sylw i bryderon y rhan fwyaf o bobl Cymru. Cawsom wythnos arall gydag addasu genetig yn hawlio'r penawdau, datgelwyd rhagor o gynlluniau a luniwyd yn wael ac, yn anffodus, dadlennwyd bod y Llywodraeth Lafur, yng Nghaerdydd a San Steffan, wedi esgeuluso rhag hysbysu'r wlad o faterion hadau llygredig difrifol. Wynebwn

problems in our attempt to preserve the respect of the public, retain environmental stability and control the research into the viability of GM organisms. It would also be a massive advantage for Wales to be able to market genetically modified free Welsh food, and we must protect our people. When the popularity of GM-free food is obvious, and the public demand for GM products is, at best, minimal, we would do well to listen to the evident concerns of the people that we represent.

No long-term independent scientific trials have proved the safety of consuming GM products, or the effects of human exposure to GM pollen. Can the Labour Government guarantee that it is safe? Can Christine Gwyther or Tony Blair guarantee that it is safe? No. Why are we going down this road? Can we honestly tell the voters and taxpayers of Wales that they will be safe from crops and vegetables that have been genetically spliced with antibiotics or with a virus? No. How can our electorate have faith in this Labour administration when it remains blissfully unaware of the future consequences of its action, or inaction? Why should the electorate trust the Government? The hard truths and hidden agendas have started to unravel. What other dark secrets will be exposed to further undermine public confidence in GM organisms and the Labour administration's attempt to manage this GM issue?

The Government has shown nothing but disregard and contempt for the public. The recent announcement of the mixing of GM and non-GM seeds in Britain did not come from Cardiff or from Westminster, but from the Swedish Government in Stockholm. So much for open government.

We must protect our environment. There is already evidence that the development of new crop strains is leading to the demise of wild flora and fauna. Damage to the monarch butterfly, as we have heard, has been well

broblemau cynyddol yn ein hymdrech i gynnal parch y cyhoedd, cadw sefydlogrwydd amgylcheddol a rheoli'r gwaith ymchwil i ddilysrwydd organebau a addaswyd yn enetig. Byddai hefyd yn fantais aruthrol i Gymru allu marchnata bwyd sydd yn rhydd o addasu genetig, a rhaid inni warchod ein pobl. Gyda phoblogrwydd amlwg bwyd sydd yn rhydd o addasu genetig, a galw ymhlith y cyhoedd am gynnyrch a addaswyd yn enetig yn fychan iawn, ar ei orau, da o beth inni fyddai gwrando ar bryderon y bobl yr ydym yn eu cynrychioli.

Nid oes unrhyw dreialon gwyddonol annibynnol tymor hir wedi profi diogelwch bwyta cynnyrch a addaswyd yn enetig, nac effeithiau pail a addaswyd yn enetig ar bobl a ddaw i gysylltiad ag ef. A all y Llywodraeth Lafur sicrhau ei fod yn ddiogel? A all Christine Gwyther neu Tony Blair sicrhau ei fod yn ddiogel? Na allant. Paham y dilynwn y llwybr hwn? A allwn, mewn gwirionedd, ddweud wrth bleidleiswyr a threthdalwyr Cymru y byddant yn ddiogel rhag cynydau a llysiâu a asiwyd yn enetig gyda gwrthfotigau neu firws? Na allwn. Sut y gall ein hetholwyr fod â hyder yn y weinyddiaeth Lafur hon â hithau o hyd yn anymwybodol braf o ganlyniadau ei gweithredoedd, neu ei diffyg gweithredoedd, yn y dyfodol? Pam y dylai'r etholwyr ymddiried yn y Llywodraeth? Mae'r gwirioneddau garw a'r agendâu cudd wedi dechrau ymddatod. Pa gyfrinachau tywyll eraill a ddatgelir i danseilio ymhellach hyder y cyhoedd mewn organebau a addaswyd yn enetig ac ymgais y weinyddiaeth Lafur i geisio rheoli'r mater hwn o addasu genetig?

Nid yw'r Llywodraeth wedi dangos unrhyw beth ond difaterwch a dirmyg tuag at y cyhoedd. Nid oddi wrth Gaerdydd nac oddi wrth San Steffan y daeth y cyhoeddiad diweddar am gymysgu hadau a addaswyd yn enetig a hadau heb eu haddasu'n enetig ym Mhrydain, ond oddi wrth Lywodraeth Sweden yn Stockholm. Dyna ben ar lywodraeth agored.

Rhaid inni warchod ein hamgylchedd. Ceir tystiolaeth eisoes fod datblygu rhywogaethau cynydau newydd yn arwain at ddirywiad blodau ac anifeiliaid gwyllt. Cafwyd llawer o gyhoeddusrwydd i'r niwed i löyn y llaethlys,

publicised. What other species run the risk of hurt or extinction?

We must protect our farmers. If we do not control the release of GM organisms, we are failing the people who have made the choice to produce organic food. The Assembly is investing millions of pounds in organic farming, moneys that will be entirely wasted if GM organisms are not controlled. We are trying to cultivate the image of an environmentally-conscious Wales, which utilises sustainable development in every decision. Our agricultural marketing plans are simple: to brand Welsh products as clean, healthy and pure. A GM-free Wales is essential for this campaign.

The real threat of contamination through cross-pollination has been brought home to us during the last few days. We must ensure that the livelihood of organic farmers is not destroyed by lack of foresight or leadership.

We know that releasing untried GM organisms into the wild has the potential to ruin Welsh agriculture permanently. We cannot afford to expose our beleaguered farmers to such a terminal risk. Agriculture is in crisis through mismanagement, the strength of the pound, export restrictions and expensive standards that are set far higher than those of our European competitors. We cannot compound this misery by allowing a terminal risk to slip through the net.

We find that every rule has been broken, that all of the supposedly high standards that were brought in to protect us were useless and that these checks failed to spot the GM seeds. This Government failed to protect us as it had promised to do. Other European countries are now spending huge amounts of money destroying the crops that were grown accidentally. Yet we do nothing about it.

The Welsh Conservatives favour the precautionary principle: indeed, we were here first. It was the Welsh Conservatives who

fel y clywsom. Pa rywogaethau eraill sydd mewn perygl o gael eu niweidio neu o drengi?

Rhaid inni warchod ein ffermwyr. Os nad ydym yn rheoli rhyddhau organebau a addaswyd yn enetig, yr ydym yn siomi'r bobl sydd wedi dewis cynhyrchu bwyd organig. Mae'r Cynulliad yn buddsoddi miliynau o bunnoedd mewn ffermio organig, arian a fydd yn wastraff llwyr os na reolir organebau a addaswyd yn enetig. Yr ydym yn ceisio meithrin delwedd o Gymru amgylcheddol-ymwybodol, sydd yn defnyddio datblygu cynaliadwy ym mhob penderfyniad. Mae ein cynlluniau marchnata amaethyddol yn syml: dynodi bod cynnyrch Cymreig yn lân, yn iach ac yn bur. Mae Cymru sydd yn rhydd o addasu genetig yn holl bwysig i'r ymgyrch hwn.

Sylweddolasom y bygythiad gwirioneddol o lygru drwy groes-beillio yn ystod yr ychydig ddyddiau diwethaf. Rhaid inni sicrhau na ddinistrir bywoliaeth ffermwyr organig drwy ddiffyg craffter neu arweiniad.

Gwyddom fod gan ryddhau organebau a addaswyd yn enetig heb eu profi i'r gwyllt y potensial o ddifetha amaethyddiaeth Cymru yn barhaol. Ni allwn fforddio rhoi ein ffermwyr, sydd eisoes dan warchae, mewn perygl angheuol o'r fath. Mae amaethyddiaeth mewn argyfwng oherwydd camreoli, cryfder y bunt, cyfyngiadau ar allforio a safonau drud a bennir yn llawer uwch na safonau ein cystadleuwyr yn Ewrop. Ni allwn ddwysáu'r gofid hwn drwy ganiatáu i berygl angheuol lithro drwy'r rhwyd.

Gwelwn fod pob rheol wedi ei thorri, bod yr holl safonau uchel honedig a gyflwynwyd i'n gwarchod yn ddiwerth a bod yr archwiliadau hyn wedi methu â chanfod yr hadau a addaswyd yn enetig. Methodd y Llywodraeth hon â'n gwarchod fel yr addawodd y byddai'n gwneud. Mae gwledydd Ewropeaidd eraill yn awr yn gwario symiau anferthol o arian yn dinistrio'r cynydau a dyfwyd yn ddamweiniol. Ond eto, ni wnawn ni unrhyw beth am hynny.

Mae Ceidwadwyr Cymru yn ffafrio'r egwyddor ragofalus: yn wir, nyni oedd yma yn gyntaf. Ceidwadwyr Cymru a basiodd y

passed a motion a year ago which called on Christine to act to control GM crops, which we have not done.

We call on the rest of the Assembly to endorse this view and support this motion.

4:11 p.m.

Carwyn Jones: I am glad to see that you now accept the precautionary principle, because that was not the case with the beef on the bone ban.

Peter Rogers: I am terribly sorry. However, we could have dealt with that issue in many different ways. The Government's stringent control was severe and it has been proved to be totally unnecessary.

I support the concept that the Assembly will consider representations as to whether it should give consent in a particular case. I call for this to be clarified and accepted as a guiding principle. We have seen far too often that a decision made by the Assembly has amounted to a decision made by a Secretary, where no member of the relevant Committee has shown any support. Perhaps the wording should reflect this expectation so that this democratic process is not abused.

Ron Davies: The issue of genetically modified organisms is of huge importance. The new technology that is involved in the genetic modification of agricultural crops is a potential time bomb with far reaching consequences for agriculture, the food industry and our natural environment. Therefore, as a backbencher, I was happy to put my name to the all-party motion. I am pleased that, since then, the Executive has decided to withdraw the amendment that was tabled on today's motion. All Labour Members can make up their own minds on this issue and can exercise a free vote.

I support the motion. I do so because there is widespread public scepticism about the merits of GM technology. There is consumer resistance, which, given the food scares over

cynnig flwyddyn yn ôl yn galw ar Christine i weithredu i reoli cynydau a addaswyd yn enetig, rhywbeth na wnaethom.

Galwn ar weddill y Cynulliad i ategu'r farn hon a chefnogi'r cynnig hwn.

Carwyn Jones: Yr wyf yn falch o weld eich bod yn awr yn derbyn yr egwyddor ragofalus, oherwydd nid felly yr oedd gyda'r gwaharddiad ar gig eidion ar yr asgwrn.

Peter Rogers: Mae'n ddrwg iawn gennyf. Fodd bynnag, gallem fod wedi delio â'r mater hwnnw mewn nifer o wahanol ffyrdd. Yr oedd rheolaeth lem y Llywodraeth yn ddidostur a phrofwyd ei bod yn gwbl ddianghenraid.

Cefnogaf y cysyniad y bydd y Cynulliad yn ystyried sylwadau o ran a ddylai roi caniatâd mewn achos penodol. Galwaf ar i hyn gael ei esbonio a'i dderbyn fel egwyddor arweiniol. Gwelsom yn llawer rhy aml fod penderfyniad a wnaethpwyd gan y Cynulliad yn golygu penderfyniad a wnaethpwyd gan Ysgrifennydd, pan nad oes yr un aelod o'r Pwyllgor perthnasol wedi dangos unrhyw gefnogaeth. Efallai y dylai'r geiriad adlewyrchu'r disgwyliad hwn er mwyn sicrhau na chamddefnyddir y broses ddemocrataidd hon.

Ron Davies: Mae mater organebau a addaswyd yn enetig yn aruthrol o bwysig. Bom amser bosibl yw'r dechnoleg newydd sydd yn gysylltiedig ag addasu cynydau amaethyddol yn enetig, gyda chanlyniadau pellgyrhaeddol i amaethyddiaeth, y diwydiant bwyd a'n hamgylchedd naturiol. Felly, fel meinciwr cefn, yr oeddwn yn hapus i roi fy enw ar y cynnig gan yr holl bleidiau. Yr wyf yn falch bod y Weithrediaeth, ers hynny, wedi penderfynu tynnu'r gwelliant a osodwyd ar gynnig heddiw yn ôl. Gall yr holl Aelodau Llafur wneud eu penderfyniad eu hunain am y mater hwn a gallant arfer pleidlais rydd.

Cefnogaf y cynnig. Gwnaf hynny oherwydd bod sgeptigaeth eang ymhlith y cyhoedd am rinweddau technoleg addasu genetig. Ceir gwrthwynebiad ymhlith defnyddwyr. Nid yw

the last two or three decades, is hardly surprising. Many food retailers also recognise that it is in their own commercial interest to keep their distance from GM products.

In the National Assembly for Wales there is another dimension. There is cross-party consensus that reflects public opinion. There is consensus across Wales, which wants a GM-free Wales, however difficult that might be. The problem is that we want to implement that policy within a devolved framework, where the perimeters of the devolution settlement are being tested. There are fundamental political issues between central and devolved governments. Legal opinions offer the public and politicians conflicting advice and crucial decisions might ultimately rest with the European Union. On an issue of this nature, therefore, it seems more important than ever that we try to put aside party political interests and seek a truly consensual way forward.

I listened carefully to Peter Rogers and I must express one brief non-consensual view. The Conservative Party would do well to show a little humility in this matter. It was responsible for the Environmental Protection Act 1990, under which GMOs are controlled or not controlled. It was responsible for the licensing arrangements under which the current generation of GMOs are authorised. It was responsible for the agreements with the European Union that are bedevilling attempts in Britain to develop a coherent framework to control GMOs. Above all, its failure, when in Government over a period of nearly two decades, to exercise properly the precautionary principle led to the development of BSE. That cost dozens of human lives, billions of pounds of public money and brought British agriculture to its knees. It is also as well to reflect on its root and branch hostility to devolution, at least until last year. Therefore, it is difficult to take its claims seriously for policies, which not even an independent Wales could deliver.

hynny'n syndod, o gofio'r straeon braw a gafwyd am fwydydd dros y ddau neu'r tri degawd diwethaf. Mae llawer o adwerthwyr bwyd hefyd yn gweld ei fod o fudd masnachol iddynt gadw draw oddi wrth gynnyrch a addaswyd yn enetig.

Yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru ceir dimensiwn arall. Ceir consensws trawsbleidiol sydd yn adlewyrchu'r farn gyhoeddus. Ceir consensws ar draws Cymru, sydd eisiau Cymru sydd yn rhydd o addasu genetig, pa mor anodd bynnag y bydd hynny. Y broblem yw ein bod eisiau gweithredu'r polisi hwnnw oddi mewn i fframwaith datganoledig, lle profir ffiniau'r setliad datganoli. Ceir materion gwleidyddol sylfaenol rhwng y Llywodraeth ganol a'r llywodraethau datganoledig. Cynigia'r safbwyntiau cyfreithiol gyngor croes i'r cyhoedd a'r gwleidyddion ac efallai y saif penderfyniadau holl bwysig gyda'r Undeb Ewropeaidd yn y pen draw. Ar fater o'r math hwn, felly, ymddengys yn bwysicach nag erioed ein bod yn ceisio rhoi ein buddiannau pleidiol-wleidyddol o'r neilltu a cheisio ffordd wir gydsyniol ymlaen.

Gwrandewais yn astud ar Peter Rogers a rhaid imi fynegi un farn anghydsyniol fer. Da o beth fyddai i'r Blaid Geidwadol ddangos ychydig o wyleidd-dra yn y mater hwn. Hi oedd yn gyfrifol am Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990, sydd yn rheoli neu ddim yn rheoli organebau a addaswyd yn enetig. Hi oedd yn gyfrifol am y trefniadau trwyddedu a ddefnyddir yn awr i roi caniatâd i gynhyrchu organebau a addaswyd yn enetig. Hi oedd yn gyfrifol am y cytundebau gyda'r Undeb Ewropeaidd, sydd yn tarfu ar ymdrechion ym Mhrydain i lunio fframwaith cydlynol i reoli organebau a addaswyd yn enetig. Yn anad dim, ei methiant i ddefnyddio'r egwyddor ragofalus yn briodol, pan mewn Llywodraeth dros gyfnod o bron dau ddegawd, a arweiniodd at ddatblygu enseffalopathi sbyngffurf buchol. Yn sgîl hynny, collwyd dwsinau o fywydau dynol, costiodd biliynau o bunnoedd o arian cyhoeddus a lloriodd amaethyddiaeth ym Mhrydain. Da o beth hefyd yw myfyrio ar ei gelyniaeth gwraidd a brig tuag at ddatganoli, o leiaf hyd y flwyddyn ddiwethaf. Felly, mae'n anodd ei chymryd o ddifrif pan yw'n hawlio polisiau na allai hyd yn oed Gymru annibynnol eu

gweithredu.

Glyn Davies: I noticed Ron's reference to the Conservatives' approach to devolution. I wonder what his view is on the Secretary for Agriculture and Rural Development's comments about the current attitude of the Labour Government at Westminster to devolution, particularly the treatment of Wales on this issue. We all know that, on 17 April, the issue of the inadvertent release of oilseed rape was known at Westminster. Wales heard on a certain Tuesday. Northern Ireland heard the day before and Scotland heard a week before. Do you agree that Westminster's Labour Government is treating devolution and the settlement in a disgraceful manner?

Ron Davies: I have always argued that devolution is a process. Part of that process means that all political parties must readjust to the new circumstances. I was interested to hear Glyn put forward the case vigorously today for the issue of fox hunting to be resolved in this Chamber. We might disagree on the substance of the issue of fox hunting, but we both understand that it is a matter that is subject to primary legislative powers. It is the first time, since the conversion of the Conservative Party to devolution a few months ago, that I have heard one of the party's official spokespersons vigorously arguing the case for primary legislative powers to be devolved to the Assembly. The time in which we are living dictates that all political parties, and governments in Cardiff and London, must learn to adjust to the new constitutional arrangements. I welcome what I now believe to be the genuine belief of the Conservative Party, that devolution must be made to work. That places a responsibility on the shoulders of all Conservative Members, along with all other Members, to seek a practical and workable way forward, without exploiting issues such as this by making impossible demands on the administration in Cardiff or exploiting the inevitable tensions that exist between London and Cardiff for their own party political ends. If we want devolution to work, we must recognise that these strains will exist. If we want to adopt policies such as this, we must have compromise and common sense, not an

Glyn Davies: Sylwais ar gyfeiriad Ron at agwedd y Ceidwadwyr tuag at ddatganoli. Tybed beth yw ei farn am sylwadau'r Ysgrifennydd Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig am agwedd bresennol y Llywodraeth Lafur yn San Steffan tuag at ddatganoli, yn enwedig o safbwynt y modd y caiff Cymru ei thrin ar y mater hwn. Gwyddom oll fod y mater o ryddhau rêp had olew drwy ddiolfalwch yn hysbys i bawb yn San Steffan ar 17 Ebrill. Clywodd Cymru ar ddydd Mawrth penodol. Clywodd Gogledd Iwerddon ddiwrnod ynghynt a chlywodd yr Alban wythnos ynghynt. A gytunwch fod Llywodraeth Lafur San Steffan yn trin datganoli a'r setliad mewn modd cywilyddus?

Ron Davies: Yr wyf bob amser wedi dadlau mai proses yw datganoli. Golyga rhan o'r broses honno fod yn rhaid i'r holl bleidiau gwleidyddol addasu i'r amgylchiadau newydd. Diddorol oedd clywed Glyn yn cyflwyno'r achos yn egniol heddiw dros benderfynu yn y Siambr hon am y mater o hela llwynogod. Efallai ein bod yn anghytuno ar sylwedd y mater o hela llwynogod, ond y mae'r ddau ohonom yn deall mai mater a ddaw dan bwerau deddfwriaethol sylfaenol ydyw. Dyma'r tro cyntaf, ers i'r Blaid Geidwadol droi at ddatganoli ychydig fisoedd yn ôl, imi glywed un o lefarwyr swyddogol y blaid yn dadlau'n frwd dros drosglwyddo pwerau deddfwriaethol sylfaenol i'r Cynulliad. Dynoda'r cyfnod yr ydym yn byw ynddo fod yn rhaid i'r holl bleidiau gwleidyddol, a'r llywodraethau yng Nghaerdydd a Llundain, ddysgu addasu i'r trefniadau cyfansoddiadol newydd. Croesawaf yr hyn yr wyf yn awr yn credu sydd yn gred wirioneddol gan y Blaid Geidwadol, fod yn rhaid gwneud i ddatganoli weithio. Rhydd hynny gyfrifoldeb ar ysgwyddau'r holl Aelodau Ceidwadol, ynghyd â phob Aelod arall, i chwilio am ffordd ymarferol a dichonol ymlaen, heb gamddefnyddio materion megis hwn drwy ofyn yr amhosibl gan y weinyddiaeth yng Nghaerdydd na chamddefnyddio'r tensiynau anochel sydd yn bodoli rhwng Llundain a Chaerdydd at eu dibenion pleidiol-wleidyddol eu hunain. Os ydym am weld datganoli yn gweithio, rhaid inni gydnabod y

endless attempt to make cheap political points.

David Davies: In the spirit of the consensual atmosphere that Ron Davies appears to be creating, may I affirm that the Conservative Party wants devolution to work, as we have stated on a number of occasions. If it does not work, it will fail everyone in Wales. As regards my colleague's comments, I was sitting closer to him, and all that I heard him say was that this matter should be debated in the Assembly. Every member of the Conservative group would be happy to have such a debate. However, at no time did I hear my colleague call for extra primary legislative powers to decide upon this issue. With the greatest amount of respect, I am afraid that you may have misheard or misunderstood what Glyn Davies was saying.

Ron Davies: I know that Glyn will be mightily relieved that you have come to his defence on this issue, David. It was clearly an issue that was causing him great embarrassment and I am sure that he is happy to have such an eloquent advocate on his behalf.

I would like to move away from the issue of the constitution. There is no doubt that the last few weeks' events have caused difficulty. The constitutional uncertainty has been compounded by what happened with the GM maize trial at Sealand in Flintshire and by last week's news about an unknown number of UK farms growing contaminated oilseed rape grown by Advanta Seeds UK. Together with the range of products containing GM material on Welsh supermarket shelves and the routine consumption by domestic animals of imported GM-based fodder, Wales is no more GM-free than anywhere else. I listened with interest to the comments of Jocelyn and Peter. However, the reality is that any hopes for a GM-free Wales were doomed long before the events of the last few weeks.

bydd y straen hon yn bodoli. Os ydym eisïau derbyn polisïau megis hwn, rhaid inni gael cyfaddawd a synnwyr cyffredin, nid ymgais ddiddiwedd i wneud pwyntiau gwleidyddol rhad.

David Davies: Yn ysbryd y naws gydsyniol yr ymddengys bod Ron Davies yn ei chreu, hoffwn gadarnhau bod y Blaid Geidwadol am weld datganoli yn gweithio, fel y dywedasom sawl gwaith. Os nad yw'n gweithio, bydd yn siomi pawb yng Nghymru. O safbwynt sylwadau fy nghyd-Aelod, yr oeddwn yn eistedd yn agosach ato, a'r cyfan y'i clywais yn ei ddweud oedd y dylai'r mater hwn gael ei ddadlau yn y Cynulliad. Byddai pob aelod o'r grŵp Ceidwadol yn fodlon cael dadl o'r fath. Fodd bynnag, ni chlywais fy nghyd-Aelod, ar unrhyw adeg, yn galw am bwerau deddfwriaethol sylfaenol ychwanegol i benderfynu ar y mater hwn. Gyda'r parch mwyaf, ofnaf eich bod efallai wedi camglywed neu gamddeall yr hyn a ddywedodd Glyn Davies.

Ron Davies: Gwn y bydd Glyn yn falch dros ben eich bod wedi ei amddiffyn ar y mater hwn, David. Yr oedd yn amlwg yn fater a berai embaras aruthrol iddo ac yr wyf yn sicr ei fod yn falch fod ganddo eiriolwr mor huawdl yn gweithredu ar ei ran.

Hoffwn symud oddi wrth fater y cyfansoddiad. Nid oes unrhyw amheuaeth fod digwyddiadau'r wythnosau diwethaf wedi peri anhawster. Cymhlethwyd yr ansicrwydd cyfansoddiadol gan yr hyn a ddigwyddodd gyda'r treial addasu genetig ar india-corn yn Sealand yn Sir y Fflint a chan newyddion yr wythnos diwethaf am nifer anhysbys o ffermydd yn y DU yn tyfu rêp had olew llygredig a dyfwyd gan gwmni Advanta Seeds UK. Gyda'r dewis o gynnyrch sydd yn cynnwys deunydd a addaswyd yn enetig a geir ar silffoedd archfarchnadoedd Cymru a'r ffaith fod anifeiliaid domestig yn arfer bwyta porthiant a addaswyd yn enetig wedi ei fewnforio, nid yw Cymru yn fwy rhydd o addasu genetig nag unrhyw fan arall. Gwrandewais gyda diddordeb ar sylwadau Jocelyn a Peter. Fodd bynnag, y realiti yw bod unrhyw obeithion am Gymru sydd yn rhydd o addasu genetig wedi eu trechu ymhell cyn digwyddiadau'r ychydig

wythnosau diwethaf.

We have an indivisible food chain, a global environment and international legal obligations. Any one of those would permanently destroy the slightest prospect of a GM-free Wales. No amount of resolutions passed by this Assembly, whatever the precise limitations or scope of our powers under the Transfer of Functions Order, could turn to reality that which is unreal. In your closing speech, Christine, I am sure that you will tell us of any legal reservations that have been expressed to you. If the argument about legal uncertainty is to be used across the Chamber, I hope that we will have the opportunity of the full legal advice being placed in the public domain. All Members of all parties realise that this is not an issue on which we must make final judgments on legal opinions; it is a matter on which we must exercise political judgment. Any legal opinions should be put into the public domain so that we become aware of them. There is no doubt that we face many difficulties, but we should not fall into the trap of believing that because we cannot do everything we should not try to do anything.

4:21 p.m.

This resolution is symbolic. There is nothing wrong with symbolism. However, it would be wrong if we merely passed resolutions knowing that they could not be implemented and then blamed the Executive for failing to implement the unimplementable. That would be gesture politics at the most cynical degree and the most certain way of destroying the credibility of the Assembly.

Our powers in respect of GMOs are limited but the Assembly is not exclusively defined in what it can do by the constitutional arrangements that define its legal powers. We have influence, authority and democratic legitimacy as well as statutory powers. In a country without a written constitution, such as ours, the precedents that we set and the conviction and determination with which we set them will provide the dynamic to strengthen our status.

Mae gennym gadwyn fwyd ddiwahân, amgylchedd byd-eang a rhwymedigaethau cyfreithiol rhyngwladol. Byddai unrhyw un o'r rheini yn dinistrio'n barhaol y gobaith lleiaf o Gymru sydd yn rhydd o addasu genetig. Ni waeth faint o gynigion a dderbynir gan y Cynulliad hwn, beth bynnag yw union gyfyngiadau neu gwmpas ein pwerau dan y Gorchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau, ni ellid troi'r hyn sydd yn afreal yn realiti. Yn eich araith wrth gloi, Christine, yw wyf yn sicr y dywedwch wrthym am unrhyw amheuan cyfreithiol a fynegwyd wrthyf. Os yw'r ddadl am ansicrwydd cyfreithiol i'w defnyddio ar draws y Siambr, gobeithiaf y cawn weld fod y cyngor cyfreithiol llawn ar gael i'r cyhoedd. Mae pob Aelod o bob plaid yn sylweddoli nad yw hwn yn fater y mae'n rhaid inni roi dyfarniadau terfynol yn ei gylch ar safbwyntiau cyfreithiol; y mae gofyn inni ddefnyddio craffter gwleidyddol gyda'r mater hwn. Dylai unrhyw safbwyntiau cyfreithiol fod ar gael i'r cyhoedd er mwyn inni fod yn ymwybodol ohonynt. Nid oes amheuaeth yr wynebwn nifer o anawsterau, ond ni ddylem syrthio i'r fagl o gredu, gan na allwn wneud popeth, na ddylem geisio gwneud unrhyw beth.

Mae'r cynnig hwn yn symbolaidd. Nid oes dim o'i le â symbolaeth. Fodd bynnag, byddai'n anghywir inni dderbyn cynigion gan wybod na allent gael eu gweithredu ac yna beio'r Weithrediaeth am fethu â rhoi'r anweithredadwy ar waith. Gwleidyddiaeth arwyddion i'r graddau mwyaf sinigaidd fyddai hynny a'r ffordd fwyaf pendant o ddistrio hygredd y Cynulliad.

Mae ein pwerau yng nghyswllt organebau a addaswyd yn enetig yn gyfyngedig, ond nid yw'r Cynulliad wedi'i ddiffinio'n unig yn ôl yr hyn y gall ei wneud dan y trefniadau cyfansoddiadol sydd yn diffinio ei bwerau cyfreithiol. Mae gennym ddylanwad, awdurdod a chyfreithlondeb democrataidd yn ogystal â phwerau statudol. Mewn gwlad heb gyfansoddiad ysgrifenedig, megis hon, bydd y cynseiliau a bennir gennym a'r argyhoeddiad a'r penderfyniad a

ddefnyddiwn i'w pennu yn darparu'r ddynmeg i gryfhau ein statws.

This resolution, if we pass it today, may ultimately fail by legal challenge or by pressure from London or Brussels. That should not necessarily deter us from passing it. If the issue is big enough we must be prepared to fight. The release of GMOs raises profound questions about our relationship with the environment—enormous public disquiet on the one hand and scientific uncertainty on the other.

Gallai'r cynnig hwn, os derbyniwn ef heddiw, fethu yn y pen draw oherwydd her gyfreithiol neu oherwydd pwysau o Lundain neu Frwsel. Ni ddylai hynny, o anghenraid, ein hatal rhag ei dderbyn. Os yw'r mater yn ddigon mawr rhaid inni fod yn barod i ymladd. Mae rhyddhau organebau a addaswyd yn enetig yn codi cwestiynau dwfn am ein perthynas â'r amgylchedd—anniddigrwydd mawr ymhlith y cyhoedd ar un llaw ac ansicrwydd gwyddonol ar y llall.

So, what should we do? First, we must pass this resolution and make clear our opposition to both trial and commercial planting until we are satisfied by independent long-term studies that such actions are safe. After the experiences of the last two decades we should not be satisfied by the argument that there is no evidence that they are unsafe. The precautionary principle must apply.

Felly, beth y dylem ei wneud? Yn gyntaf, rhaid inni dderbyn y cynnig hwn a chyflwyno'n glir ein gwrthwynebiad i blannu masnachol a threialu nes ein bod wedi ein bodloni gan astudiaethau tymor hir annibynnol fod gweithredu yn y fath fodd yn ddiogel. Ar ôl profiadau'r ddau ddegawd diwethaf ni ddylem ymfodloni ar y ddadl na cheir unrhyw dystiolaeth eu bod yn beryglus. Rhaid defnyddio'r egwyddor ragofalus.

Secondly, we must call on the UK Government to state publicly its determination to trace and destroy GM crops that are planted without control or approval. This includes the contaminated oil seeds distributed by Advanta and Aventis in Flintshire without consent. How are we going to satisfy the public of the value and vigour of the regulatory regimes that are in place if they can be casually set aside with no effective response from Government?

Yn ail, rhaid inni alw ar Lywodraeth y DU i ddynodi yn gyhoeddus ei hymgais benderfynol i olrhain a dinistrio cynydau a addaswyd yn enetig a blannwyd heb reolaeth na chaniatâd. Mae hyn yn cynnwys yr hadau olew llygredig a ddosbarthwyd gan Advanta ac Aventis yn Sir y Fflint heb ganiatâd. Sut yr ydym am fodloni'r cyhoedd o werth a nerth y trefniadau rheoliadol a sefydlwyd os gellir eu rhoi o'r neilltu yn ddiraro heb unrhyw ymateb effeithiol gan y Llywodraeth?

Thirdly, we should make it clear to the Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, which is currently consulting on this issue, that we need the fullest possible disclosure of information by means of effective labelling of end products, on whether GM products have entered the food chain directly or indirectly via animal feed. We cannot turn back the clock and disinvent genetic modification but we can ensure that consumers have the right to know what they are buying.

Yn drydydd, dylem ddweud yn glir wrth y Weinyddiaeth Amaethyddiaeth, Pysgodfeydd a Bwyd, sydd wrthi'n ymgynghori ynghylch y mater hwn, ein bod eisiau i'r holl wybodaeth sydd ar gael gael ei datgelu drwy labelu'r cynnyrch ar y silff yn effeithiol, gan nodi a yw cynnyrch a addaswyd yn enetig wedi dod i'r gadwyn fwyd yn uniongyrchol ynteu'n anuniongyrchol drwy borthiant anifeiliaid. Ni allwn droi'r cloc yn ei ôl a dad-ddyfeisio addasu genetig ond gallwn sicrhau fod gan ddefnyddwyr yr hawl i wybod beth y maent yn ei brynu.

Fourthly, in advance of future legislative measures, the Assembly should lead a campaign to persuade the supermarket chains

Yn bedwerydd, cyn unrhyw fesurau deddfwriaethol yn y dyfodol, dylai'r Cynulliad arwain ymgyrch i ddarbwylllo'r

in Wales, the biggest four of which are responsible for 40 per cent of retail sales, to advance the GM-free concept themselves both by their purchasing and promotion policies. They should follow the Iceland Group plc's example of sourcing its own brands from GM-free products.

Fifthly, Christine has rightly identified the potential marketing advantage for us in Wales. We must be more vigorous and proactive in selling the products of our own food industry. Much of the best produce of Welsh agriculture is organic, which means, among other things, that it is GM-free. Much of the rest of it, which is non-organic, is also GM-free. We have thousands of small and medium-sized enterprises in the food industry in Wales and all stand potentially to benefit from a marketing strategy stressing and emphasising GM status. Unfortunately, the food division of the WDA has not yet developed a food from Wales website nor has any scheme been introduced to encourage or support these small producers to gear up for the world of e-commerce. As a National Assembly we have to accept the current limits on our statutory responsibilities. However, if we are imaginative enough, we can turn concerns about GM into an opportunity for Wales and Welsh agriculture.

In adopting this motion today we could, if we have the courage, exercise the opportunity to speak loudly and clearly for the people of Wales. I hope that, today, we as an Assembly will speak in such a way and, for once, do it with one voice.

Christine Gwyther: I agree with Ron that we should speak with one voice. I was impressed by all the contributions. Michael German's contribution was the shortest in history and I am still reeling from its brevity. However, I am sure that, when he sums up the debate, he will have a chance to expand. I am sure that we are all now clear that Ron Davies's political future lies anywhere but with the Tory group in the National Assembly for Wales. It was wonderful to

archfarchnadoedd cadwyn yng Nghymru—y mae'r pedair fwyaf ohonynt yn gyfrifol am 40 y cant o'r gwerthiant adwerthu—i hybu'r cysyniad rhydd o addasu genetig eu hunain drwy eu polisiau prynu a hyrwyddo. Dylent ddilyn esiampl Grŵp Iceland ccc o gael ei frandiau ei hun o gynnyrch sydd yn rhydd o addasu genetig.

Yn bumed, mae Christine wedi dynodi'n deg y fantais bosibl inni yng Nghymru o safbwynt marchnata. Rhaid inni fod yn fwy gweithgar a rhagweithiol wrth werthu cynnyrch ein diwydiant bwyd ein hunain. Mae llawer o gynnyrch gorau amaethyddiaeth Cymru yn organig, sydd yn golygu, ymhlith pethau eraill, ei fod yn rhydd o addasu genetig. Mae llawer o'r gweddill, nad yw'n organig, hefyd yn rhydd o addasu genetig. Mae gennym filoedd o fusnesau bach a chanolig eu maint yn y diwydiant bwyd yng Nghymru ac maent oll yn debygol o elwa o strategaeth farchnata sydd yn ategu ac yn pwysleisio statws addasu genetig. Yn anffodus, nid yw adran bwyd Awdurdod Datblygu Cymru eto wedi ffurfio gwefan ar gyfer bwyd o Gymru ac ni chyflwynwyd unrhyw gynllun i annog na chefnogi'r cwmnïau cynhyrchu bach hyn i baratoi ar gyfer y byd e-fasnach. Fel Cynulliad Cenedlaethol rhaid inni dderbyn y cyfyngiadau presennol ar ein cyfrifoldebau statudol. Fodd bynnag, os oes gennym ddigon o ddychymyg, gallwn droi pryderon am addasu genetig yn gyfle i Gymru ac i amaethyddiaeth Cymru.

Drwy dderbyn y cynnig hwn heddiw gallem, os ydym yn ddigon dewr, ddefnyddio'r cyfle i siarad yn uchel ac yn glir dros bobl Cymru. Gobeithiaf, heddiw, y byddwn fel Cynulliad yn siarad yn y fath fodd ac, am unwaith, yn gwneud hynny ag un llais.

Christine Gwyther: Cytunaf gyda Ron y dylem siarad ag un llais. Gwnaeth yr holl gyfraniadau argraff arnaf. Cyfraniad Michael German oedd y byrraf mewn hanes ac yr wyf yn dal i siglo oherwydd ei fyrder. Fodd bynnag, yr wyf yn sicr y caiff gyfle i ymhelaethu wrth grynhoi'r ddadl. Yr wyf yn sicr ein bod oll yn awr yn glir y gorwedda dyfodol gwleidyddol Ron Davies yn unrhyw le ond gyda'r grŵp Torïaidd yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru. Yr oedd yn ardderchog

hear Ron and I thank him.

Before dealing with the motion, I will briefly review some of the developments with the crop contamination incident, which I know is of concern, and the farm-scale evaluation that is ongoing in Flintshire. I am sure that you expected me to do that as I have this chance today.

I turn first to Advanta Seeds UK's release of genetically modified rapeseed from Canada. I advised Members last week of the unwelcome development that conventional rapeseed imported from Canada, contaminated with GM rapeseed, was being grown in the UK. I have taken urgent action to find out whether the seed is being sold or grown in Wales and establish the full facts surrounding this case. Advanta is currently investigating who has been affected. My officials and I have made it clear to the company that I expect to be informed as a matter of urgency whether any Welsh farmers have been affected.

The UK Government's assessment is that this is not a food safety issue since the genetic modification in question has been examined by the UK's expert committee, the Advisory Committee on Novel Foods and Processes. Given the concern about the unintended release, the UK Government asked the Advisory Committee on Releases to the Environment and the Foods Standards Agency to look at this specific incident. They have concluded that there is no risk. I have asked to see this assessment so that I can form my own opinion and I will consider it with my Cabinet colleagues. I will also take account of advice from the Countryside Council for Wales and the Foods Standards Agency in Wales so that we have a truly Welsh perspective on this issue.

I have asked officials to consider the facts and any further advice received in order to determine whether any statutory provision has been breached and advise me on whether the Assembly can take any action. Advice will be sought from the Office of the Counsel General on any proposed action and I will report that to the Assembly.

clywed Ron a diolchaf iddo.

Cyn delio gyda'r cynnig, cymeraf gipolwg ar rai o'r datblygiadau gyda'r llygru cynydau, y gwn ei fod yn peri pryder, a'r gwerthusiad graddfa fferm sydd yn mynd rhagddo yn Sir y Fflint. Yr wyf yn sicr y disgwyliwch imi wneud hyn gan fod y cyfle hwn gennyf heddiw.

Trof yn gyntaf at gwmni Advanta Seeds UK yn rhyddhau had rêp a addaswyd yn enetig o Ganada. Hysbysais yr Aelodau yr wythnos diwethaf am y datblygiad annymunol fod had rêp confensiynol wedi'i fewnforio o Ganada, wedi'i lygru â had rêp a addaswyd yn enetig, yn cael ei dyfu yn y DU. Yr wyf wedi cymryd camau brys i ddarganfod a yw'r had yn cael ei werthu neu ei dyfu yng Nghymru a darganfod yr holl ffeithiau sydd yn ymwneud â'r achos hwn. Mae Advanta wrthi'n gwneud ymholiadau i ganfod ar bwy y mae hyn wedi effeithio. Mae fy swyddogion a minnau wedi dweud yn glir wrth y cwmni y disgwyliaf gael fy hysbysu, fel mater o frys, ynghylch a yw hyn wedi effeithio ar unrhyw ffermwyr yng Nghymru.

Asesiad Llywodraeth y DU yw nad yw hwn yn fater diogelwch bwyd gan fod pwyllgor arbenigol y DU, y Pwyllgor Ymgynghorol ar Fwydydd a Phrosesau Newydd, wedi archwilio'r addasu genetig dan sylw. O gofio'r pryder a welwyd am y rhyddhau anfwriadol, gofynnodd Llywodraeth y DU i'r Pwyllgor Ymgynghorol ar Ryddhau i'r Amgylchedd a'r Asiantaeth Safonau Bwyd edrych ar y digwyddiad penodol hwn. Daethant i'r casgliad nad oes unrhyw berygl. Yr wyf wedi gofyn am gael gweld yr asesiad fel y gallaf ffurfio fy marn fy hun a byddaf yn ei ystyried gydag aelodau eraill y Cabinet. Byddaf hefyd yn rhoi ystyriaeth i gyngor gan Gyngor Cefn Gwlad Cymru a'r Asiantaeth Safonau Bwyd yng Nghymru fel bod gennym wedd gwbl Gymreig ar y mater hwn.

Yr wyf wedi gofyn i swyddogion ystyried y ffeithiau ac unrhyw gyngor pellach a geir er mwyn penderfynu a dorwyd unrhyw ddarpariaeth statudol a'm cynghori ynghylch a all y Cynulliad gymryd unrhyw gamau. Byddwn yn gofyn am gyngor oddi wrth Swyddfa'r Cwnsler Cyffredinol ar unrhyw gamau arfaethedig ac fe adroddaf ar hynny i'r

Cynulliad.

This incident was a body blow for myself and I am sure for others in the Assembly. However, there are important lessons to be learned from it. Baroness Hayman is doing important work on this issue. I support her and other UK Ministers on the initiatives that they announced on 17 May to ensure that certified seed supplies match the expectations of farmers and their customers. This will ensure that an appropriate regulatory framework for the future is put in place now. It is obvious that the regulatory framework let us down.

Rhodri Glyn Thomas: Christine said that she will receive representations from CCW about the situation in Wales. Given that devolution has taken place, why was CCW not consulted in the first place by Nick Brown, the Ministry of Agriculture, Fisheries and Food and by the Department for the Environment, Transport and the Regions while the corresponding agency in England was consulted and its views taken on board?

Christine Gwyther: I am afraid that that is a question that you will have to ask the UK Government and Nick Brown. In my position, I cannot answer that question. I can say, however, that we would not only take advice from the Countryside Agency in England. We will seek our own advice from CCW and it is important that we do that.

I now turn to the farm-scale evaluations in Flintshire and answer Jocelyn Davies's question as to who paid for them. The seeds and the planting are funded by the agrochemical companies. However, the scientific evaluation is funded by DETR. I think that was the point you wanted to tease out. Ron asked if we could publicise our legal advice on GM. We have publicised one part of it so far, namely the legal framework concerning the farm-scale evaluations in Flintshire. That appeared on the internet yesterday, so perhaps you have not had a chance to look at it. It is something that we can discuss in the Agriculture and Rural Development Committee.

Yr oedd y digwyddiad yn ergyd imi ac i eraill yn y Cynulliad, yr wyf yn sicr. Fodd bynnag, mae gwersi pwysig i'w dysgu oddi wrtho. Mae'r Farwnes Hayman yn gwneud gwaith pwysig ar y mater hwn. Fe'i cefnogaf hi a Gweinidogion eraill y DU yn y cynlluniau a gyhoeddasant ar 17 Mai i sicrhau bod cyflenwadau had tystiedig yn cyd-fynd â disgwyliadau ffermwyr a'u cwsmeriaid. Bydd hyn yn sicrhau y sefydlir fframwaith rheoleiddio priodol yn awr ar gyfer y dyfodol. Mae'n amlwg bod y fframwaith rheoleiddio wedi ein siomi.

Rhodri Glyn Thomas: Dywedodd Christine y bydd yn cael sylwadau gan Gyngor Cefn Gwlad Cymru am y sefyllfa yng Nghymru. O gofio fod datganoli wedi digwydd, pahan nad ymgynghorodd Nick Brown, y Weinyddiaeth Amaethyddiaeth, Pysgodfeydd a Bwyd ac Adran yr Amgylchedd, Trafnidiaeth a'r Rhanbarthau gyda'r Cyngor Cefn Gwlad i ddechrau tra ymgynghorwyd gyda'r asiantaeth gyfatebol yn Lloegr a rhoi ystyriaeth i'w safbwyntiau?

Christine Gwyther: Yr wyf yn ofni bod hwnnw'n gwestiwn y bydd yn rhaid ichi ei ofyn i Lywodraeth y DU a Nick Brown. Yn fy sefyllfa i, ni allaf ateb y cwestiwn hwnnw. Gallaf ddweud, fodd bynnag, na fyddem yn cymryd cyngor gan yr Asiantaeth Cefn Gwlad yn Lloegr yn unig. Byddwn yn gofyn am ein cyngor ein hunain gan Gyngor Cefn Gwlad Cymru ac mae'n bwysig ein bod yn gwneud hynny.

Trof yn awr at y gwerthusiad graddfa fferm yn Sir y Fflint gan ateb cwestiwn Jocelyn Davies ynghylch pwy a dalodd amdanynt. Y cwmnïau agrochemegol sydd yn talu am yr hadau a'r gwaith plannu. Fodd bynnag, Adran yr Amgylchedd, Trafnidiaeth a'r Rhanbarthau sydd yn cyllido'r gwerthuso gwyddonol. Credaf mai hwnnw oedd y pwynt yr oeddech yn ceisio taro arno. Gofynnodd Ron a allem gyhoeddi ein cyngor cyfreithiol am addasu genetig. Yr ydym wedi cyhoeddi un rhan ohono hyd yn hyn, sef y fframwaith cyfreithiol sydd yn ymwneud â'r gwerthusiadau graddfa fferm yn Sir y Fflint. Ymddangosodd hwnnw ar y rhyngrwyd ddoe, felly efallai na chawsoch gyfle i edrych arno.

Mae'n rhywbeth y gallwn ei drafod yn y Pwyllgor Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig.

4:31 p.m.

The forage maize Chardon LL can legally—I am sorry Mike, but we must go through the legal framework again—be grown in accordance with a marketing consent given under EC Directive 90/220 issued by the French authorities in August 1998 following agreement by member states. The part C consent is valid throughout the European Union. Therefore, the company, if they are part C, can conduct these trials anywhere throughout the UK with no further approvals required. The National Assembly for Wales does not have the power to prevent this happening. However, we need to be sure that the UK Government does not have the power either. I also want to make it clear—and I know that you accept this, Mike—that today's motion has no bearing on part C consents but relates only to the exercise of my functions under part B of the Directive: that is GM approval for research and development, not for commercial relief.

I now turn to the motion that has been tabled for today's debate. It is important that we have this debate. Judging from the comments that we have already received from Members, I think that there has been a sea change in the way that we approach this issue and I welcome that.

The Assembly's powers in relation to the deliberate release into the environment of GMOs are constrained by international obligations and this was emphasised by Ron. Directive 90/220 and the Environmental Protection Act 1990 set the legal framework and identified the scientific issues that must be taken into account in deciding if a proposed release fulfils the conditions of that Directive. Consents for release are of two types: those under part B of the Directive permit deliberate release of GMOs into the environment for research and development and those under part C of the Directive for the marketing of products containing GMOs.

Mae'n gyfreithiol tyfu'r india-corn porthi Chardon LL—mae'n ddrwg gennyf Mike, ond rhaid inni fynd drwy'r fframwaith cyfreithiol unwaith eto—yn unol â chaniatâd marchnata a roddir dan Gyfarwyddeb CE 90/220 a gyflwynwyd gan yr awdurdodau yn Ffrainc ym mis Awst 1998 yn dilyn cytundeb gan yr aelod-wladwriaethau. Mae'r caniatâd rhan C yn ddilys drwy'r Undeb Ewropeaidd. Felly, gall y cwmni, os yw'n rhan C, gynnal y treialon hyn yn unrhyw le yn y DU heb orfod cael caniatâd pellach. Nid oes gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru y pŵer i rwystro hyn rhag digwydd. Fodd bynnag, rhaid inni fod yn siŵr nad oes gan Lywodraeth y DU y pŵer ychwaith. Yr wyf hefyd eisiau dweud yn glir—a gwn eich bod yn derbyn hyn, Mike—nad oes gan y cynnig heddiw unrhyw berthynas â chaniatadau rhan C, mae'n ymwneud yn unig â chyflawni fy swyddogaethau dan ran B y Gyfarwyddeb: sef caniatâu addasu genetig ar gyfer ymchwilio a datblygu, nid er cymorth masnachol.

Trof yn awr at y cynnig a gyflwynwyd ar gyfer y ddadl heddiw. Mae'n bwysig ein bod yn cael y ddadl hon. A barnu o'r sylwadau a gawsom eisoes oddi wrth yr Aelodau, credaf y bu gweddnewid yn y ffordd yr awn i'r afael â'r mater hwn a chrosawaf hynny.

Cyfyngir ar bwerau'r Cynulliad yng nghyswllt rhyddhau organebau a addaswyd yn enetig yn fwriadol i'r amgylchedd gan rwymedigaethau rhyngwladol a phwysleisiodd Ron hyn. Mae Cyfarwyddeb 90/220 a Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 yn pennu'r fframwaith cyfreithiol gan ddynodi'r materion gwyddonol y mae'n rhaid eu hystyried wrth benderfynu a yw unrhyw fwriad i ryddhau organebau o'r fath yn bodloni amodau'r Gyfarwyddeb honno. Ceir dau fath o ganiatâd rhyddhau: mae'r rheini dan ran B y Gyfarwyddeb yn caniatâu rhyddhau organebau a addaswyd yn enetig yn fwriadol i'r amgylchedd ar gyfer ymchwilio a datblygu a'r rheini dan ran C y Gyfarwyddeb ar gyfer marchnata cynnyrch sydd yn

Where products have been approved for release into the European-wide market under part C of the Directive, the Assembly—as Ron and I have said before—has no determining role in authorising, or not, a release in Wales.

Mick Bates: In view of your repetition of the European legislation, how do you explain that Austria and Tuscany, dealing with the same legislation, have banned Chardon LL?

Christine Gwyther: Austria has banned Chardon LL but does not yet have the legal consent from the European Commission. In other words, it has gone out on a limb to do so. It will be subject to European ruling at some stage.

Mick Bates: What about Tuscany?

Christine Gwyther: Tuscany is in exactly the same position. Part C consents given under the 1990 Directive are valid throughout the European Union. We might know in a few years about Austria's fate on this, but we do not know yet. No motion passed today can alter that position. As a result, it is not possible to impose a general moratorium on GM crops in Wales no matter how much we all want that. As Ron said, it is important to restate our position.

I now turn to part B consents, which is what this motion is all about. No new approvals for research and development under part B can take place in Wales without my approval on behalf of the Assembly. If and when I determine any such application, I will take account of safety issues raised by experts in other Government departments, the Advisory Committee on Releases to the Environment, the statutory nature conservation agencies and the general public. However, I must take my decision—and this was clear on the T25 application—on the evidence before me and within the relevant legislative framework, no matter how much we might dislike it. I can

cynnwys organebau a addaswyd yn enetig.

Os cymeradwywyd cynhyrchion i gael eu rhyddhau i'r farchnad Ewropeaidd-gyfan dan ran C y Gyfarwyddeb, nid oes gan y Cynulliad—fel y dywedodd Ron a minnau eisoes— unrhyw rôl benodol i roi caniatâd nac i rwystro caniatâd ar gyfer rhyddhau cynhyrchion yng Nghymru.

Mick Bates: Gan eich bod wedi ailadrodd y ddeddfwriaeth Ewropeaidd, sut yr esboniwyd fod Awstria a Thwsgani, sydd yn delio â'r un ddeddfwriaeth, wedi gwahardd Chardon LL?

Christine Gwyther: Mae Awstria wedi gwahardd Chardon LL ond nid yw eto wedi cael caniatâd cyfreithiol gan y Comisiwn Ewropeaidd. Mewn geiriau eraill, mae wedi gwneud hyn ar ei phen ei hun. Bydd yn ddarostyngedig i ddyfarniad Ewropeaidd ryw bryd.

Mick Bates: Beth am Dwsgani?

Christine Gwyther: Mae Twsgani yn yr un sefyllfa yn union. Mae caniatadau rhan C a roddir dan Gyfarwyddeb 1990 yn ddilys ledled yr Undeb Ewropeaidd. Efallai y cawn wybod beth fydd tynged Awstria o safbwynt hyn mewn ychydig flynyddoedd, ond ni wyddwn eto. Ni all unrhyw gynnydd a dderbynnir heddiw newid y sefyllfa hon. O ganlyniad, nid yw'n bosibl gosod moratoriwm cyffredinol ar gnydau a addaswyd yn enetig yng Nghymru ni waeth faint yr ydym oll eisiau hynny. Fel y dywedodd Ron, mae'n bwysig ailddatgan ein safiad.

Trof yn awr at ganiatadau rhan B, sef yr hyn y mae'r cynnydd hwn yn ymdrin ag ef. Ni ellir rhoi unrhyw ganiatadau newydd i wneud gwaith ymchwil a datblygu dan ran B yng Nghymru heb fy nghaniatâd i ar ran y Cynulliad. Os a phan fyddaf yn penderfynu ar gais o'r fath, byddaf yn cloriannu'r ystyriaethau diogelwch a godir gan arbenigwyr yn adrannau eraill y Llywodraeth, y Pwyllgor Ymgynghorol ar Ryddhau i'r Amgylchedd, yr asiantaethau cadwraeth natur statudol a'r cyhoedd. Fodd bynnag, rhaid imi wneud fy mhenderfyniad—ac yr oedd hyn yn glir ar y cais T25—ar sail y dystiolaeth sydd ger fy mron ac o fewn y fframwaith

only reject a proposal for a part B release if it does not comply with the Directive.

The no-named-day motion seeks to set the legal and policy framework within which I should exercise my responsibilities under part B of the Directive. This motion only looks at part B. I am grateful to the authors of the motion for bringing it to the Assembly's attention in such an open way. I am also grateful that they have drawn to the Assembly's attention the fact that the legal framework within which these decisions must be taken is wider than the Environmental Protection Act 1990. The words 'not capable of causing damage' are contained in that Act and reflected in the motion. I completely agree with that.

The wording of amendment 1, 'safe for human health and the environment', is the wording used in the Directive. The words also form part of a petition on this issue containing 10,000 signatures that was handed in to the Assembly by Friends of the Earth yesterday. Therefore, amendment 1 is not a wrecking amendment, as we were following the lead of Friends of the Earth.

It is important that we highlight the words in the amendment to help reflect the wider legal parameters within which we are working. However, I want to make it clear that I am happy, from the debate that I have heard so far, to further discuss and explore the legal position with the signatories of the no-named day motion, their legal advisers and other interested parties. I send that invitation out in the true spirit of inclusivity, which should be promoted in the Assembly. The floor of the Assembly is not the place to conduct detailed legal arguments, although I had to set out that framework today. However, my current legal advice from the Office of the Counsel General is that the motion seeks to impose a higher test of certainty than that contained in the Directive. It could be unlawful, as it could constrain the Assembly in a manner that is not compatible with the enabling legislation.

deddfwriaethol perthnasol, ni waeth faint mor wrthun ydyw inni. Yr unig sail sydd gennyf dros wrthod cynnig am ryddhau dan ran B yw nad yw'n cydymffurfio â'r Gyfarwyddeb.

Bwriad y cynnig heb ddyddiad trafod yw pennu'r fframwaith cyfreithiol a'r fframwaith polisi y dylwn eu dilyn wrth gyflawni fy nghyfrifoldebau dan ran B y Gyfarwyddeb. Ar ran B yn unig yr edrycha'r cynnig hwn. Yr wyf yn ddiolchgar i awduron y cynnig am dynnu sylw'r Cynulliad ato mewn modd mor agored. Yr wyf hefyd yn ddiolchgar eu bod wedi dwyn sylw'r Cynulliad at y ffaith fod y fframwaith cyfreithiol y mae'n rhaid ei ddilyn wrth wneud y penderfyniadau hyn yn ehangach na Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990. Cynhwysir y geiriau 'na fydd yn gwneud drwg' yn y Ddeddf hon ac fe'u hadlewyrchir yn y cynnig hwn. Cytunaf yn llwyr â hynny.

Geiriad gwelliant 1, 'yn ddiogel i iechyd pobl a'r amgylchedd', yw'r geiriad a ddefnyddir yn y Gyfarwyddeb. Mae'r geiriau hefyd yn ffurfio rhan o ddeiseb ar y mater hwn, sydd â 10,000 o lofnodion arni, a gyflwynwyd gan Gyfeillion y Ddaear i'r Cynulliad ddoe. Felly, nid yw gwelliant 1 yn welliant dinistriol, gan ein bod yn dilyn arweiniad Cyfeillion y Ddaear.

Mae'n bwysig ein bod yn amlygu'r geiriau yn y gwelliant er mwyn helpu i adlewyrchu'r ffiniau cyfreithiol ehangach y gweithiwn oddi mewn iddynt. Fodd bynnag, yr wyf eisiau dweud yn glir fy mod yn hapus, o'r ddadl a glywais cyn belled, i drafod ymhellach ac archwilio'r sefyllfa gyfreithiol gyda llofnodwyr y cynnig heb ddyddiad trafod, eu cynghorwyr cyfreithiol ac eraill sydd â diddordeb. Estynnaf y gwahoddiad hwn yng ngwir naws cynwysoldeb, rhywbeth y dylid ei hybu yn y Cynulliad. Nid llawr y Cynulliad yw'r lle i gynnal dadleuon cyfreithiol manwl, er fod yn rhaid imi esbonio'r fframwaith hwnnw heddiw. Fodd bynnag, fy nghyngor cyfreithiol cyfredol gan Swyddfa'r Cwnsler Cyffredinol yw fod y cynnig yn ceisio gosod gwell prawf sierwydd na'r hyn a gynhwysir yn y Gyfarwyddeb. Gallai fod yn anghyfreithiol, gan y gallai gyfyngu ar y Cynulliad mewn modd nad yw'n cyd-fynd â'r ddeddfwriaeth alluogi.

However, I stress again that I understand and support the Assembly's aspiration for a GM-free Wales, although this motion does not seek to achieve that goal.

Peter Black: You say that that is the legal advice that you received from the Counsel General. Do you accept that it contradicts the legal advice from the Presiding Officer's own legal adviser? Can I have clarification whether or not you would be prepared, if the Assembly accepts this motion, to bring in the necessary secondary legislation to give effect to it?

Christine Gwyther: I repeat that I am throwing out an invitation to those who tabled the no-named day motion and their legal advisers to come together with me and my legal advisers to discuss this. Without two lawyers to thrash it out, we are not going to get anywhere this afternoon. I repeat that plea in the spirit of inclusivity. We must fully explore this.

I am happy to withdraw amendment 1 in the spirit of today's debate so far. I do not agree that it would have detracted from the motion. Ron was right to say that the Labour group will be using a free vote. I would like to think that the other groups will do likewise, but I am not aware of their whipping arrangements. I will support the motion.

Rhodri Glyn Thomas: Mae'r cynnig hwn yn eithriadol o bwysig. Mae'n gyfle gwirioneddol i'r Cynulliad, fel y dywedodd Jocelyn Davies a Ron Davies eisoes. Mae'n bwysig ein bod, fel corff gwleidyddol, yn sylweddoli ein cyfrifoldeb i gymryd penderfyniadau gwleidyddol. Un o'r rhesymau posibl pam y mae'r corff hwn yn ei chael yn anodd magu parch ac edmygedd y cyhoedd yw nad ydym, dros y 12 mis diwethaf, wedi cymryd y penderfyniadau gwleidyddol hynny. Er bod yn rhaid inni wrando'n ofalus ac yn ystyrlon ar bob cyngor a gynigir inni, boed gan y gwasanaeth sifil, neu gan wyddonwyr a chyfreithwyr yn yr achos hwn, ni ddylem gael ein rheoli gan y cyngor hwnnw. Nid gwaith unrhyw sefydliad gwleidyddol yw gweinyddu'r cyngor a

Pwysleisiaf eto, fodd bynnag, y deallaf ac y cefnogaf ddyheadau'r Cynulliad i gael Cymru sydd yn rhydd o addasu genetig, er nad yw'r cynnig hwn yn ceisio cyrraedd y nod hwnnw.

Peter Black: Dywedwch mai hwn yw'r cyngor cyfreithiol a gawsoch gan y Cwnsler Cyffredinol. A ydych yn derbyn ei fod yn gwrth-ddweud y cyngor cyfreithiol a gafwyd gan ymgynghorydd cyfreithiol y Llywydd? A wnewch egluro a ydych yn barod ai peidio, os bydd y Cynulliad yn derbyn y cynnig hwn, i ddefnyddio'r ddeddfwriaeth eilaidd angenrheidiol i'w weithredu?

Christine Gwyther: Ailadroddaf fy mod yn estyn gwahoddiad i'r rheini a osododd y cynnig heb ddyddiad trafod a'u hymgynghorwyr cyfreithiol i ddod ynghyd gyda mi a'm hymgynghorwyr cyfreithiol i drafod hyn. Heb ddau gyfreithiwr i'w ddatrys, ni chyrhaeddwn unman y prynhawn yma. Ailadroddaf y ple hwn yn naws cynwysoldeb. Rhaid inni archwilio hyn yn drylwyr.

Yr wyf yn fodlon tynnu gwelliant 1 yn ei ôl yn naws y ddadl heddiw cyn belled. Ni chytunaf y byddai wedi tynnu oddi wrth y cynnig. Yr oedd Ron yn gywir wrth ddweud y bydd y grŵp Llafur yn defnyddio pleidlais rydd. Hoffwn feddwl y bydd y grwpiau eraill yn gwneud yr un fath, ond nid wyf yn ymwybodol o'u trefniadau chwipio. Cefnogaf y cynnig.

Rhodri Glyn Thomas: This motion is exceptionally important. It is a real opportunity for the Assembly, as Jocelyn Davies and Ron Davies have already stated. It is important that we, as a political body, realise our responsibility to take political decisions. One of the possible reasons why this body finds it difficult to gain the respect and admiration of the public is that we have not, over the last 12 months, taken those political decisions. Although we must listen carefully and considerately to all the advice that we are offered, be it from the civil service or from scientists and lawyers in this case, we should not be ruled by that advice. It is not any political institution's work to administer the advice that is given. The work of a political institution is to take political

roddir. Gwaith sefydliad gwleidyddol yw cymryd penderfyniadau gwleidyddol. Fel y dywedodd Ron Davies—ac yr ydym yn ddiolchgar iddo am ei brofiad yn y mater hwn; yr oedd ei gyfraniad y prynhawn yma yn un pwysig—mae cyfle yma inni wneud datganiad clir o fwriad y Cynulliad ac o fwriad pobl Cymru.

4:41 p.m.

Mae'r drafodaeth hon yn mynd â mi yn ôl i'r 1970au a'r 1980au. Bydd nifer o Aelodau'r Cynulliad o bob plaid—ac eithrio un efallai—yn ymwybodol o'r ymgyrchu dros Gymru ddi-niwclear yn y 1970au a'r 1980au. Bryd hynny, yr oeddem yn ddibynol ar yr awdurdodau lleol i wneud y datganiad dros bobl Cymru fod Cymru yn ddi-niwclear. Dyna oedd y datganiad o fwriad. Yr oedd gorsaf ynni niwclear yn Nhrawsfynydd ac yn yr Wylfa, yr oedd arfau niwclear o'n cwmpas, ac yn y realiti honno nid oedd Cymru yn ddi-niwclear. Eto, yr oedd y datganiad hwnnw o fwriad Cymru gan yr awdurdodau lleol yn eithriadol o bwysig.

Dyna'r hyn y chwiliwn amdano y prynhawn yma. Mae'n bwysig nad ydym yn creu'r syniad bod modd i Gymru fod yn 'ddi-GM'. Mae cynydau a addaswyd yn enetig yn ffaith, ond gall Cymru wneud datganiad o fwriad. Yr oedd rhai ohonom yn y 1970au a'r 1980au yn dyheu am sefyllfa lle y byddai gennym senedd—nid oes senedd gennym, ond mae gennym Gynulliad. Yr oeddem yn dyheu, ac yn meddwl y byddai wedi bod yn fendigedig bod gennym sefydliad cenedlaethol yng Nghymru a fyddai wedi gallu gwneud y datganiad hwnnw inni yn y 1970au a'r 1980au. Mae'r sefydliad hwnnw gennym i wneud y datganiad hwnnw ar gynydau a addaswyd yn enetig ar ddechrau 2000.

Gadewch inni fod yn glir hefyd ynglŷn â gwyddoniaeth cynydau a addaswyd yn enetig. Nid ydym eisiau atal yr wyddoniaeth. Mae'n bwysig bod yr holl ymchwil gwyddonol yn digwydd. Mae arnom eisiau gwybodaeth. Mae'r cynnig hwn yn gofyn am fwy o wybodaeth. Y mae'n datgan nad oes gennym ddigon o wybodaeth ar hyn o bryd i ganiatáu arbrofion ar gynydau a addaswyd yn enetig yng Nghymru. Yr ydym yn chwilio am yr wybodaeth honno. Gadewch inni fod yn gwbl

decisions. As Ron Davies said—and we are grateful to him for his experience in this matter; his contribution this afternoon was important—there is an opportunity here for us to make a clear statement of the Assembly's intent and of the people of Wales's intent.

This debate takes me back to the 1970s and 1980s. Several Assembly Members from all parties—apart from one perhaps—will be aware of the campaign for a nuclear-free Wales in the 1970s and 1980s. We relied then on local authorities to make the statement on behalf of the people of Wales that Wales was nuclear-free. That was the statement of intent. There was a nuclear power station in Trawsfynydd and in Wylfa, and there were nuclear arms around us, so in that reality Wales was not nuclear-free. However, that statement of Wales's intent by the local authorities was exceptionally important.

That is what we are looking for this afternoon. It is important that we do not create the idea that it is possible for Wales to be GM-free. Genetically modified crops are a fact, but Wales can make a statement of intent. Some of us in the 1970s and 1980s were longing for a situation where we had a parliament—we do not have a parliament, but we have an Assembly. We were longing, and thought that it would have been wonderful had we had a national institution in Wales that would have been able to make that statement on our behalf in the 1970s and 1980s. We have that institution to make that statement on GMs at the beginning of 2000.

Let us also be clear about the science of GM crops. We do not want to stop the science. It is important that all the scientific research goes on. We want information. This motion asks for more information. It states that we do not have enough information at present to allow GM trials in Wales. We are looking for that information. Let us be quite clear also—the agenda is not driven by science. At present it is driven by large, international companies—Monsanto, DuPont and others—

glir hefyd—nid yw'r agenda yn cael ei gyrru gan wyddoniaeth. Ar hyn o bryd caiff ei gyrru gan gwmnïau mawr rhyngwladol—Monsanto, DuPont ac eraill—ac nid ydym yn fodlon iddi gael ei gyrru gan ofynion masnachol y cwmnïau hynny. Yr ydym am weld yr wyddoniaeth yn parhau, fodd bynnag.

Gadewch inni fod yn glir hefyd ynglŷn â'r hyn y mae'r Cynulliad yn ceisio ei wneud gyda'r economi wledig ac amaethyddiaeth. Dywedwn wrth amaethwyr a'r rhai sydd yn byw yng nghefn gwlad fod y sefyllfa yn newid a bod sialens newydd o'u blaen, y byddwn yn rhoi cyfleoedd iddynt ac yn eu cefnogi. Yr ydym yn eu herio i dderbyn na ellir cynnal y ffordd draddodiadol o amaethu yng nghefn gwlad a bod yn rhaid iddynt addasu a newid. Mae'n rhaid inni werthu Cymru, nid ar sail pris, ond ar y sail ei bod yn cynhyrchu cynnyrch o'r ansawdd uchaf, ei bod yn lân a'i bod yn wyrdd. Os ydym am gynnig yr her honno i'r rhai sydd yn byw yn ein cymunedau gwledig, ni allwn ar yr un pryd danseilio hynny drwy ganiatáu treialon ar gnydau a addaswyd yn enetig nac ychwaith dyfu cnydau masnachol a addaswyd yn enetig. Mae'n rhaid inni fod yn gyson a chreu'r cyd-destun lle y gall y bobl hynny yn ein cymunedau gwledig ymateb i'r sialens sydd yn eu hwynebu.

We now have an opportunity as a political institution to make a statement of intent on behalf of the people of Wales. Ron's point is important. This institution is not only dependent on its powers—it is the legitimate voice of the people of Wales. On this issue, we have an opportunity to make a statement of intent. I welcome the fact that we have cross-party support for this statement of intent. We learnt from the 1970s and 1980s that when you are trying to bring together and move forward a broad-based, cross-party alliance, it is not a time to try and score cheap political points. That is a time to look for consensus, for people to move ahead together. I appreciate that the Government of Wales has withdrawn the amendment and I hope that everybody will be able to vote for this motion. I also hope that the statement can be made and that we can investigate what powers and functions this Assembly has to restrict GMs in Wales, to ensure that the

and we are not willing for it to be driven by the commercial interests of these companies. We want to see the science continuing, however.

Let us also be clear about what the Assembly is trying to do with the rural economy and agriculture. We tell farmers and those living in rural areas that the situation is changing and that there is a new challenge ahead of them, that we will give them opportunities, and support them. We challenge them to accept that the traditional way of farming in rural areas cannot be supported and that they must adapt and change. We must sell Wales, not on the basis of price, but on the basis that it produces the highest quality produce, that it is clean and that it is green. If we are to offer that challenge to those living in our rural communities, we cannot at the same time undermine that either by allowing GM trials or by growing commercial GM crops. We must be consistent and we must create the context where those people in our rural communities can respond to the challenge facing them.

Mae gennym gyfle yn awr fel sefydliad gwleidyddol i wneud datganiad o fwriad ar ran pobl Cymru. Mae pwynt Ron yn bwysig. Mae'r sefydliad hwn nid yn unig yn ddibynnol ar ei bwerau—hwn yw llais cyfreithlon pobl Cymru. Ar y mater hwn, mae gennym gyfle i wneud datganiad o fwriad. Croesawaf y ffaith fod gennym gefnogaeth drawsbleidiol i'r datganiad o fwriad hwn. Dysgasom o'r 1970au a'r 1980au, pan geiswch ddwyn ynghyd gynghrair drawsbleidiol â sylfaen eang a'i symud ymlaen, nad dyma'r amser i geisio sgorio pwyntiau gwleidyddol rhad. Mae'n amser edrych am gonsensws, ac i bobl symud ymlaen gyda'i gilydd. Gwerthfawrogaf fod Llywodraeth Cymru wedi tynnu'r gwelliant yn ôl a gobeithiaf y gall bawb bleidleisio o blaid y cynnig hwn. Gobeithiaf hefyd y gellir gwneud y datganiad ac y gallwn ymchwilio i ba bwerau a swyddogaethau sydd gan y Cynulliad hwn i gyfyngu ar addasu genetig

science continues but to ensure also that we do not risk the environment or the health of the people of Wales just for capital gain for large multinational companies.

Carwyn Jones: I intend to support this motion. The wording of the motion, even to me as a lawyer, is gobbledegook. This is not meant as a criticism of those who move the motion because I know that it is taken from the Environmental Protection Act 1990. All it does is emphasise a principle. There are so many caveats expressed in it that it could mean almost anything. Therefore the debate this afternoon has to be about the principle of GM crops. We must leave aside the legal framework because the motion—again I emphasise that this is not a criticism of the way that it is worded—does not mean much.

The debate is crystallised between, on the one hand, free flat-earthers versus the progress of science, and on the other hand, latter-day Frankenstein's versus those who defend the integrity of the countryside. The Assembly must take a more rational view. There are many points that have been touched on this afternoon that I would like to emphasise. They are not to do with the legal framework of GMs but the consequences of unbridled growth of GM crops around the world. Why are GM crops required? One of the reasons is to test them to see if they are resistant to pesticides, which are, on many occasions, grown by the people who provide the crops. Farmers grow the crops and immediately become reliant on the pesticide of the same company in order to ensure the growth of those crops. What message is that for people in the third world? The other argument is that people in the third world have to be fed. If that is the case, why are these crops not being tested in the third world? I do not argue for that because, to me as an internationalist, that smacks of not-in-my-back-yard, you go and ground it somewhere else away from where we live. The argument still stands that if you are talking about growing crops to feed people in the third world, why test them in the UK? You may think that does not make any logical sense.

yng Nghymru, er mwyn sicrhau bod yr wyddoniaeth yn parhau ond sicrhau hefyd na pheryglwn yr amgylchedd nac iechyd pobl Cymru dim ond er mwyn enillion cyfalaf i gwmmniau rhyngwladol mawr.

Carwyn Jones: Bwriadaf gefnogi'r cynnig hwn. Mae geiriad y cynnig, hyd yn oed imi fel cyfreithiwr, yn rwdl-mi-ri. Nid beirniadaeth mo hyn ar y rheini sydd wedi cyflwyno'r cynnig oherwydd gwn y daw o Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990. Yr oll a wna yw pwysleisio egwyddor. Mynegir cymaint o gafeatau ynddo fel y gallai olygu unrhyw beth. Felly, rhaid i'r ddadl y prynhawn yma ymwneud â'r egwyddor o gnydau a addaswyd yn enetig. Rhaid inni roi'r fframwaith cyfreithiol o'r neilltu oherwydd nid yw'r cynnig—pwysleisiaf eto nad beirniadaeth mo hyn ar y geiriad—yn golygu llawer.

Crisielir y ddadl rhwng, ar un llaw, bleidwyr yr hen fyd gwastad yn erbyn y rheini sydd yn gwrthwynebu cynnydd gwyddonol ac, ar y llaw arall, Frankenstein's yr oes hon yn erbyn y rheini sydd yn amddiffyn cefn gwlad fel y mae. Rhaid i'r Cynulliad gymryd safbwynt mwy rhesymegol. Hoffwn bwysleisio llawer o bwyntiau y cyffyrddwyd â hwy y prynhawn yma. Nid ydynt yn ymwneud â fframwaith cyfreithiol addasu genetig ond â chanlyniadau twf cnydau a addaswyd yn enetig heb ei ffrwyno ledled y byd. Pam bod angen cnydau a addaswyd yn enetig? Un o'r rhesymau yw er mwyn eu profi i weld a ydynt yn gwrthsefyll plaladdwyr, sydd, mewn sawl achos, yn cael eu tyfu gan bobl sydd yn darparu'r cnydau. Mae ffermwyr yn tyfu'r cnydau ac yn mynd yn ddibynnol ar blaladdwyr yr un cwmni ar unwaith er mwyn sicrhau twf y cnydau hyn. Pa fath o neges yw hon i bobl yn y trydydd byd? Y ddadl arall yw bod yn rhaid bwydo pobl y trydydd byd. Os yw hynny'n wir, pam na phrofir y cnydau hyn yn y trydydd byd? Nid wyf yn dadlau dros hynny oherwydd, imi fel person rhyngwladol, mae blas nid-yn-fy-ngardd-gefn-i ar hynny, ewch â'u plannu yn rhywle arall ymhell o le yr ydym ni'n byw. Saif y ddadl o hyd os ydych yn siarad am dyfu cnydau i fwydo pobl yn y trydydd byd, pam eu profi yn y DU? Efallai i chi feddwl na wna unrhyw synnwyr rhesymol.

What is the effect on small farmers in Wales? One of the other arguments put forward in favour of GM crops is that quite often these crops will improve yield per acre. We already produce far more food than we can eat. Already in the UK there are more than a million acres in set-aside, where people are paid not to grow anything because of the grain mountains that we originally had in the European Union. What effect does that have on the small farmers of Wales? If you begin to create crops that increase yield, the first thing you do is increase the price of land. Once you have increased the price of land, you make it far more difficult for the small farmers to buy more land, and more importantly, you make it almost impossible for new entrants to come into farming. The only beneficiaries, in the end, are those who are already large farmers who will benefit from more and more land purchase and production. That is the emotional argument for GM crops.

We are bound by the legal framework. In any Western democracy there are few legislatures that are not bound by the law. The UK Parliament is the only one that can do as it pleases. We exist within a framework of legal regulation where we know that any decision that we take can potentially be judicially reviewed. We cannot have complete disregard for the legal framework, although we are the decision-makers.

Much has been said about the different legal advice that has been provided on this topic. I have read much of it. The spirit of inclusivity has not reached the legal profession. It is very rare to get lawyers to agree on anything. If you thought politics was bad, believe me law is far more difficult. Different legal advice can provide the answer to a particular point of view depending on how you interpret it. It is important that we have the legal advice from our own lawyers who then put forward a point of view of which we primarily have to take account. I do not know what questions were asked of the different lawyers when they provided legal advice. Different

Beth yw'r effaith ar ffermwyr bychain yng Nghymru? Un o'r dadleuon eraill a gyflwynwyd o blaid cynydau a addaswyd yn enetig yw y bydd y cynydau hyn yn aml iawn yn sicrhau mwy o gynhaeaf ar bob erw. Yr ydym eisoes yn cynhyrchu llawer mwy o fwyd nag y gallwn ei fwyta. Eisoes yn y DU, ceir mwy na miliwn erw o dir wedi ei neilltuo, gyda phobl yn cael eu talu i beidio â thyfu unrhyw beth oherwydd y mynyddoedd grawn a oedd gennym yn wreiddiol yn yr Undeb Ewropeaidd. Pa effaith a gaiff hynny ar ffermwyr bychain Cymru? Os dechreuwch greu cynydau sydd yn cynyddu'r cynhaeaf, y peth cyntaf a wnewch yw codi pris y tir. Unwaith y codwch bris y tir, fe'i gwnewch yn llawer anos i ffermwyr bychain brynu rhagor o dir, ac yn bwysicach fyth, fe'i gwnewch bron yn amhosibl i bobl newydd gychwyn ym myd amaethyddiaeth. Yr unig rai sydd ar eu hennill, yn y pen draw, yw'r rheini sydd eisoes yn ffermwyr mawr ac a fydd yn elwa o gynhyrchu mwy a mwy a phrynu mwy a mwy o dir. Dyma'r ddadl emosiynol o blaid cynydau a addaswyd yn enetig.

Yr ydym wedi ein rhwymo gan y fframwaith cyfreithiol. Mewn unrhyw ddemocratiaeth yn y gorllewin ychydig iawn o ddeddfwyr a geir nad ydynt wedi eu rhwymo gan y gyfraith. Senedd y DU yw'r unig un a gaiff wneud fel y myn. Yr ydym ni yn bodoli o fewn fframwaith o reoliadau cyfreithiol a gwyddwn y gall unrhyw benderfyniad a wnawn gael ei adolygu yn farnwrol. Ni allwn ddiystyru'r fframwaith cyfreithiol yn llwyr, er mai nyni sydd yn gwneud y penderfyniadau.

Dywedwyd llawer am y gwahanol gyngor cyfreithiol a gafwyd ar y testun hwn. Yr wyf wedi darllen llawer ohono. Nid yw naws cynhwysol wedi cyrraedd proffesiwn y gyfraith. Peth prin iawn yw cael cyfreithwyr i gytuno ar unrhyw beth. Os credech fod gwleidyddiaeth yn wael, credwch fi mae'r gyfraith yn llawer anos. Gall wahanol gyngor cyfreithiol roi ateb i safbwynt penodol yn ddibynnol ar sut y'i dehonglwyd. Mae'n bwysig bod cyngor cyfreithiol ein cyfreithwyr ein hunain gennym, byddant hwy wedyn yn cyflwyno safbwynt a bydd yn rhaid inni roi ystyriaeth i hwnnw yn bennaf. Ni wn pa gwestiynau a ofynnwyd i'r gwahanol

questions may have led to different sets of advice. Politicians look for legal justification to support their points of view. When we examine the different legal advice provided on genetically modified crops, there is no point looking at each set of advice and trying to manipulate them to support our points of view.

4:51 p.m.

Helen Mary Jones: As a lawyer, do you agree that the usual method for resolving conflicting legal advice is to allow matters to go to court? We may not want that. However, a time may come when the National Assembly must push its powers to the limit and take risks in the face of competing legal advice. It may have to go to the wire and, on an issue of principle, discover the limits of its powers. Otherwise, we will flounder in conflicting legal advice forever.

Carwyn Jones: We have the Counsel General's advice and I do not suggest that the Assembly takes any matter to court, because of the costs and time that that involves. I would not advise anybody, professionally or politically, to go to court. I can say that because I am a poacher turned gamekeeper. When looking for legal advice to support our points of view on genetically modified crops, we must not consider different sets of legal advice to genetically modify the required answer.

Nick Bourne: I am sure that Carwyn will get much rip for that negligent mis-statement from people he urged to take matters to court before he gave up his previous profession.

Conflicting legal advice does not mean that we should second-guess that the advice given to us is right. Presumably, the other party will also consider whether this is worth fighting. My main problem is the administration's attitude so far. There is not a definite legal right that we must enforce but, during her speech, Christine Gwyther referred to Austria and Tuscany going out on a limb. Why

gyfreithwyr pan roddasant gyngor cyfreithiol. Gallai cwestiynau gwahanol fod wedi arwain at wahanol setiau o gyngor. Edrycha gwleidyddion am gyfiawnhad cyfreithiol i gefnogi eu safbwyntiau. Wrth inni archwilio'r gwahanol gyngor cyfreithiol a geir ar gnydau a addaswyd yn enetig, nid oes unrhyw bwynt mewn edrych ar bob set o gyngor a cheisio ei hystwytho i gefnogi ein safbwyntiau.

Helen Mary Jones: Fel cyfreithiwr, a ydych yn cytuno mai'r dull arferol o ddatrys cyngor cyfreithiol croes yw caniatáu i faterion fynd i'r llys? Efallai nad ydym eisiau hynny. Fodd bynnag, efallai y daw amser pan fydd yn rhaid i'r Cynulliad Cenedlaethol wthio ei bwerau i'r eithaf a mentro yn wyneb cyngor cyfreithiol croes. Efallai y bydd yn rhaid iddo fynd i'r pen draw un ac, ar fater o egwyddor, ddarganfod cyfyngiadau ei bwerau. Fel arall, byddwn yn colli ein trywydd mewn cyngor cyfreithiol croes am byth.

Carwyn Jones: Mae cyngor y Cwnsler Cyffredinol gennym ac ni awgrymaf fod y Cynulliad yn mynd ag unrhyw fater i'r llys, oherwydd y costau a'r amser y byddai hynny yn ei olygu. Ni fuaswn yn cynghori unrhyw un, yn broffesiynol nac yn wleidyddol, i fynd i'r llys. Gallaf ddweud hynny gan fy mod yn botsiwr a droes yn giper. Wrth chwilio am gyngor cyfreithiol i gefnogi ein safbwyntiau ar gnydau a addaswyd yn enetig, rhaid inni beidio ag ystyried gwahanol setiau o gyngor cyfreithiol er mwyn addasu yn enetig yr ateb angenrheidiol.

Nick Bourne: Yr wyf yn sicr y bydd llawer o bobl, y bu i Carwyn eu hannog i fynd â materion i'r llys cyn iddo roi'r gorau i'w broffesiwn blaenorol, yn dweud y drefn wrtho am y cam-ddatganiad esgeulus hwnnw.

Nid yw cyngor cyfreithiol croes yn golygu y dylem ddyfalu fod y cyngor a roddwyd inni yn iawn. Gellid tybio y bydd y parti arall hefyd yn pwyso a mesur a yw'n werth ymladd dros hyn. Fy mhrif broblem yw agwedd yr weinyddiaeth hyd yma. Nid oes unrhyw hawl gyfreithiol bendant y mae'n rhaid inni ei gorfodi ond, yn ystod ei haraith, cyfeiriodd Christine Gwyther at Awstria a

cannot we test that? If other countries do so, who is to say that they are wrong? We should at least push it forward in Europe. We should speak to people there, and to the Environment Commissioner and his officials to discover their attitude. From what I gather, they might consider this issue much more sympathetically than we have been led to believe.

There is no great merit in being historical but, since other people have been, I am obliged to say that we have established a new institution. The former Secretary of State for Wales was the architect of the Government of Wales Act 1998, which enabled that. Peter Rogers rightly said that we were first in the field on this issue. Others supported us, as you did, and we welcomed that. However, we have a consistent uniform record of backing a GM-free Wales. I proposed the motion. There is a distinct marketing advantage for Wales. I strongly suspect that there is also a health and environmental advantage. That is why we want to push this issue and ensure that, if we can do something differently, we do so. That is the point of having this institution. We are not arguing for additional powers. If Glyn Davies said that we should consider that in the context of the Burns Inquiry, I am sure that all he argued for, as a loyal Welsh Conservative, was a view on a Westminster issue, which Section 33 of the Act allows. Ron, as the Act's architect, is familiar with its numbering.

To return to the main issue, we do not need a free vote, although I am happy to give one to my party. We have uniformity of view. I welcome the fact that some Labour Party Members appear to be joining us as latter day converts on this issue. I welcome the fact—

Rhodri Glyn Thomas *rose*—

Nick Bourne: I will give way to Rhodri Glyn in a second.

Thwsgani yn mynd ar eu pennau eu hunain. Pam na allwn ni brofi hynny? Os yw gwledydd eraill yn gwneud hynny, pwy sydd i ddweud eu bod hwy yn anghywir? Dylem o leiaf wthio hyn ymlaen yn Ewrop. Dylem siarad gyda phobl yno, a chyda Chomisiynydd yr Amgylchedd a'i swyddogion i ddarganfod eu hagwedd. O'r hyn yr wyf yn ei gasglu, gallent ystyried y mater hwn gyda llawer mwy o gydymdeimlad nag y'n harweiniwyd i gredu.

Nid oes unrhyw rinwedd mawr mewn bod yn hanesyddol ond, gan fod pobl eraill wedi bod, fe'm gorfodir i ddweud ein bod wedi ffurfio sefydliad newydd. Y cyn Ysgrifennydd Gwladol oedd pensaer Deddf Llywodraeth Cymru 1998, a alluogodd hynny. Dywedodd Peter Rogers yn iawn mai nyni oedd y cyntaf yn y maes ar y mater hwn. Fe'm cefnogwyd gan eraill, fel y gwnaethoch chi, a chroesawasom hynny. Fodd bynnag, mae gennym record unffurf gyson o gefnogi Cymru sydd yn rhydd o addasu genetig. Myfi a gynigiodd y cynnig. Ceir mantais bendant o safbwynt marchnata i Gymru. Amheuf yn gryf y ceir hefyd fantais i iechyd a'r amgylchedd. Dyna paham yr ydym eisiau gwthio'r mater hwn a sicrhau, os gallwn wneud rhywbeth yn wahanol, ein bod yn gwneud hynny. Dyna yw'r pwynt dros gael y sefydliad hwn. Nid ydym yn dadlau am bwerau ychwanegol. Os dywedodd Glyn Davies y dylem ystyried hynny yng nghydestun Ymchwiliad Burns, yr wyf yn sicr mai'r oll y dadleuodd amdano, fel Ceidwadwr Cymreig ffyddlon, oedd cael rhoi ei farn ar fater sydd yn perthyn i San Steffan, rhywbeth y mae Adran 33 y Ddeddf yn ei ganiatáu. Bydd Ron, fel pensaer y Ddeddf, yn gyfarwydd â'i rhifau.

Dychwelaf at y prif fater, nid oes arnom angen pleidlais rydd, er fy mod yn fodlon rhoi un i'm plaid. Mae gennym unffurfiaeth barn. Croesawaf y ffaith yr ymddengys bod rhai Aelodau o'r Blaid Lafur yn ymuno â ni fel dychweledigion y dyddiau diwethaf ar y mater hwn. Croesawaf y ffaith—

Rhodri Glyn Thomas *a gododd*—

Nick Bourne: Ildiaf i Rhodri Glyn Thomas mewn munud.

The Presiding Officer: Order. This debate must finish at 5 p.m. to allow time for short debate. I ask Members not to take further interventions so that Mike German can sum up briefly.

Nick Bourne: I urge Members to support this motion. If we can act separately and distinctively in Wales, it is important that we do so. I also hope that, in not only the spirit but in the legal effect of Standing Orders, this Assembly policy is carried forward by the administration. I welcome Christine Gwyther's comments about discussion but, as I understand it, this will become Assembly policy when the resolution is passed. If this Assembly means anything, it will also become the administration's policy.

Michael German: I welcome the contributions that we have heard today. It is important to recognise, as Ron Davies said, that this debate is wider than what is contained in the motion. The problem with GM is that once the toothpaste is out of the tube it is hard to put it back in again. There is a view, which has been expressed and underpins parts of the motion, that this is a motion that will not make a difference. It will make a difference. It will put the onus of proof back onto the applicant. The motion is a clear statement that we as an Assembly wish to take our powers to the limit and that we are seeking a GM-free environment. When I proposed this motion I warned you that we would hear part Bs and part Cs. Blaming the European Commission will not work, and neither will it work as regards the European Directives. The European Commissioner herself has stated her anger that this Assembly, or rather this administration, has hidden behind their Directives, when they are clearly not stopping us from what they want to do. The European Commission office in Wales has said that if the Assembly's Executive is unclear about the legal position, it is prepared to put it in writing.

Carwyn Jones's views on lawyers tells me that when you have conflicting legal advice, it is the politicians and the Assembly that

Y Llywydd: Trefn. Rhaid i'r ddadl hon ddod i ben am 5 p.m. i ganiatáu amser am ddadl fer. Gofynnaf i'r Aelodau beidio â chymryd rhagor o ymyriadau fel y gall Michael German grynhoi yn fyr.

Nick Bourne: Anogaf yr Aelodau i gefnogi'r cynnig hwn. Os gallwn weithredu yn wahanol ac ar wahân yng Nghymru, y mae'n bwysig y gwnawn hynny. Gobeithiaf hefyd y bydd polisi'r Cynulliad hwn yn cael ei fwrw ymlaen gan y weinyddiaeth, nid yn unig mewn ysbryd ond yn effaith gyfreithiol y Rheolau Sefydlog. Croesawaf sylwadau Christine Gwyther am drafodaeth ond, hyd y deallaf, daw hyn yn bolisi i'r Cynulliad ar ôl derbyn y cynnig. Os yw'r Cynulliad hwn yn golygu unrhyw beth, daw hefyd yn bolisi i'r weinyddiaeth.

Michael German: Croesawaf y cyfraniadau a glywsom heddiw. Mae'n bwysig cydnabod, ys dywed Ron Davies, fod y ddadl hon yn ehangach na'r hyn a gynhwysir yn y cynnig. Y broblem gydag addasu genetig yw unwaith y mae'r pâst dannedd allan o'r tiwb y mae'n anodd ei roi yn ôl drachefn. Ceir safbwynt, a fynegwyd ac sydd wrth wraidd rhannau o'r cynnig, mai cynnig yw hwn na fydd yn gwneud gwahaniaeth. Bydd yn gwneud gwahaniaeth. Bydd yn rhoi'r cyfrifoldeb am brawf yn ôl ar yr ymgeisydd. Mae'r cynnig yn ddatganiad clir ein bod ni fel Cynulliad eisiau mynd â'n pwerau i'r eithaf a'n bod yn dymuno cael amgylchedd sydd yn rhydd o addasu genetig. Pan gyflwynais y cynnig hwn fe'ch rhybuddiais y byddem yn clywed rhan B a rhan C. Ni fydd beio'r Comisiwn Ewropeaidd yn gweithio, ac ni fydd ychwaith yn gweithio yng nghyswllt Cyfarwyddebau Ewropeaidd. Mae'r Comisiynydd Ewropeaidd ei hun wedi mynegi ei dichter fod y Cynulliad hwn, neu yn hytrach ei weinyddiaeth, wedi cuddio y tu ôl i'w Gyfarwyddebau, pan ei bod yn amlwg nad ydynt yn ein rhwystro rhag yr hyn y maent eisiau ei wneud. Dywedodd swyddfa'r Comisiwn Ewropeaidd yng Nghymru, os yw Gweithrediaeth y Cynulliad yn ansicr am y sefyllfa gyfreithiol, y mae'n fodlon ei roi ar bapur.

Dywed barn Carwyn Jones am gyfreithwyr wrthyf, pan fydd gennyh gyngor cyfreithiol croes, mai'r gwleidyddion a'r Cynulliad fydd

must make their views known. The political will of the Assembly has been made clear this afternoon. We have said what we want to achieve and that we want the Executive to further consider the Assembly's views. In other words, we would like to take the power that we have to its limits but also see how far it can be tested by going further. I am sorry that Christine does not want to go out on a limb. However, three Italian regions—Marche, Tuscany and Lazio—have done so by deciding to ban GM crops. Along with Austria and the fact that Sweden has required for the oilseed rape to be dug up, the European mood suggests that we can take control of this issue. I would hope that the Executive will take control of the issue.

yn gorfod gwneud eu safbwyntiau'n hysbys. Gwnaethpwyd ewylllys wleidyddol y Cynulliad yn glir y prynhawn yma. Dywedasom beth yr ydym am ei gyflawni a'n bod am i'r Weithrediaeth ystyried safbwyntiau'r Cynulliad ymhellach. Mewn geiriau eraill, hoffem fynd â'r pŵer sydd gennym i'r eithaf ond hefyd gweld i ba raddau y gellir ei brofi drwy fynd ymhellach. Mae'n flin gennyf nad yw Christine am inni fynd ar ein pennau ein hunain. Fodd bynnag, mae tair ardal yn yr Eidal—Marche, Twsgani a Lazio—wedi gwneud hynny drwy benderfynu gwahardd cnydau a addaswyd yn enetig. Gydag Awstria a'r ffaith fod Sweden wedi gorchymyn i'r rēp had olew gael eu codi, awgryma'r holl naws Ewropeaidd y gallwn gymryd rheolaeth dros y mater hwn. Buaswn yn gobeithio y bydd y Weithrediaeth yn cymryd rheolaeth dros y mater.

Three things have arisen from today's debate. Apart from the big differences that this will make, we have had an unequivocal statement on the tests to which we will subject applicants for trials, the will of the Assembly on trials has been clearly expressed and it shows the Assembly's willpower to take control of the issue to push forward as far as possible. That has been stated. It is now up to the Executive to take that willpower forward and put it to the test. Let us go out on a limb and test what we believe. This will be a real test of the Assembly's powers, which has been expressed this afternoon.

Codwyd tri pheth yn sgîl dadl heddiw. Ar wahân i'r gwahaniaethau mawr a wna hyn, cawsom ddatganiad digamsyniol ar y profion y bydd yn rhaid i ymgeiswyr am dreialon eu hwynebu, mynegwyd ewylllys y Cynulliad am dreialon yn glir a gwelwyd ewylllys y Cynulliad i gymryd rheolaeth dros y mater i'w wthio ymlaen cyn belled â phosibl. Dywedwyd hynny. Mater i'r Weithrediaeth yn awr yw bwrw'r ewylllys hon yn ei blaen a'i rhoi ar brawf. Gadewch inni fynd ar ein pennau ein hunain a phrofi'r hyn a gredwn. Bydd hwn yn brawf gwirioneddol ar bwerau'r Cynulliad, a fynegwyd y prynhawn yma.

Amendment 1 withdrawn.

Tynnwyd gwelliant 1 yn ôl.

*Cynnig: O blaid 55, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Motion: For 55, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Black, Peter
Bourne, Nick
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Dafis, Cynog
Davies, Andrew
Davies, David
Davies, Geraint

Davies, Glyn
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Davies, Ron
Edwards, Richard
Essex, Sue
Evans, Delyth
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Halford, Alison
Hancock, Brian
Hart, Edwina
Humphreys, Christine
Hutt, Jane
Jarman, Pauline
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Gareth
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Law, Peter
Lewis, Huw
Lloyd, David
Marek, John
Melding, David
Middlehurst, Tom
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Richards, Rod
Rogers, Peter
Ryder, Janet
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Owen John
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Kirsty
Williams, Phil

Motion adopted.

Derbyniwyd y cynnig.

Pwynt o Drefn Point of Order

5:01 p.m.

Nick Bourne: Point of order. Could you confirm under Standing Order No. 6.12, which relates to motions, that this is now official administration policy as well as official Assembly policy, and that we can look forward to it being executed by the administration, particularly as the vote was unanimous?

Nick Bourne: Pwynt o drefn. A allech gadarnhau dan Reol Sefydlog Rhif 6.12, sydd yn ymwneud â chynigion, fod hyn bellach yn bolisi swyddogol yr weinyddiaeth yn ogystal ag yn bolisi swyddogol y Cynulliad, ac y gallwn edrych ymlaen at weld y weinyddiaeth yn ei roi ar waith, yn enwedig gan fod y bleidlais yn unfrydol?

The Presiding Officer: On my urgent **Y Llywydd:** Pan ddarllenais Rheol Sefydlog

perusal of Standing Order No. 6.12, I found no reference to anything called the 'official policy' or the 'official adopted motion' of the administration. However, I am exploring with interest the matter of motions which have been passed by the Assembly, and we will soon publish a checklist of such motions. Their implementation, or lack of implementation, will then be apparent. It is not for me to be in charge of the action taken by the Executive, but we have heard the clearly-expressed view of Members today on an important resolution, and we have also heard the Executive's statement and the open invitation by the Secretary for Agriculture and Rural Development for participation in the implementation.

Rhif 6.12 ar frys, ni welais gyfeiriad at unrhyw beth o'r enw y 'polisi swyddogol' na'r 'cynnig swyddogol a dderbyniwyd' gan y weinyddiaeth. Fodd bynnag, yr wyf yn archwilio mater cynigion a dderbyniwyd gan y Cynulliad gyda chryn ddiddordeb, ac yn fuan byddwn yn cyhoeddi rhestr wirio o gynigion o'r fath. Bydd yn amlwg wedi hynny a gânt eu rhoi ar waith ai peidio. Nid fy lle i yw bod yn gyfrifol am gamau a gymerwyd gan y Weithrediaeth, ond yr ydym wedi clywed barn glir Aelodau heddiw ar benderfyniad pwysig, ac yr ydym hefyd wedi clywed datganiad y Weithrediaeth a gwahoddiad agored yr Ysgrifennydd Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig i gymryd rhan yn y broses o'u rhoi ar waith.

Dadl Fer Short Debate

Is-swyydfeydd Post Sub-post Offices

Brian Hancock: Save our post offices. I welcome a number of postmasters and postmistresses who have come to the Assembly to hear this debate and lend their support. I will not accept interventions, but people have indicated that they would like to speak, and I will allow time for Carwyn Jones and Jenny Randerson to contribute.

Brian Hancock: Achubwch ein swyydfeydd post. Croesawaf nifer o bostfeistri a phostfeistresi sydd wedi dod i'r Cynulliad i glywed y ddadl hon a'i chefnogi. Ni dderbyniaf ymyriadau, ond mae pobl wedi nodi yr hoffent siarad a byddaf yn rhoi amser i Carwyn Jones a Jenny Randerson gyfrannu.

My main aims in choosing this topic for today's short debate are to put the weight of this Assembly behind the campaign to keep a post office in every community in Wales and to get backing for the moves to extend the range of services that post offices can provide to their communities.

Fy amcanion wrth ddewis y testun hwn ar gyfer y ddadl fer heddiw yw rhoi pwysau'r Cynulliad hwn y tu ôl i'r ymgyrch i gadw swyddfa bost ym mhob cymuned yng Nghymru ac i ennyn cefnogaeth i'r ymdrechion i ymestyn yr amrywiaeth o wasanaethau y gall swyydfeydd post eu darparu i'w cymunedau.

Some of you will be aware that 3.2 million signatures were presented to the UK Parliament in April. My own contribution to that stage was collecting about 8,000 signatures, not just from Islwyn but from the whole of Wales, and I call upon other Members also to deposit any petitions they may have collected.

Bydd rhai ohonoch yn gwybod y cyflwynwyd 3.2 miliwn o lofnodion i Senedd y DU yn Ebrill. Fy nghyfraniad i i'r cam hwnnw oedd casglu tua 8,000 o lofnodion, nid o Islwyn yn unig ond o Fôn i Fynwy, a galwaf ar Aelodau eraill i gyflwyno unrhyw ddeisebau y maent wedi'u casglu.

The demands of the petition are that local post offices be allowed to continue providing services to the local community and that the

Mae'r ddeiseb yn mynnu bod pob swyddfa bost yn cael parhau i ddarparu gwasanaethau i'r gymuned leol a bod Llywodraeth y DU yn

UK Government allows people to choose to receive their pensions, family allowances and weekly benefits in cash at their local post office.

These are reasonable demands, and they are in the interests of all the communities in Wales: rural, urban and semi-urban. I call on the First Secretary—although he has left the Chamber—and on all Assembly Members, especially those with dual mandates, to actively support those demands.

The Post Office is a strong local service. The partnership between the Post Office and the UK Government is probably one of the longest and it seems that the UK Government does not want to support it. Eighteen years of free-market economic policies under Conservative governments did little for local services. Shops, surgeries, buses, pubs, dentists and banks have gone from the valleys, from rural Wales and from less privileged districts.

Unfortunately, these policies have not changed since 1997 as far as our small communities are concerned. The Postal Services Bill and the proposal to move benefits to automated credit transfer look likely to kill off our last strong local service, the sub-post office. The UK Government says that payments by cash at the local post office will be available after 2003. At the same time, however, the Benefits Agency is doing things differently. When claimants come to the end of their 'book' they receive a letter and a bank form, and if they do not reply to that letter, they receive their payments monthly. If they fill out the form they have ACT at the bank and we all know what is happening to the banks. The UK Government says that ACT is important in preventing fraud. I have a solution to that. Post offices and sub-post offices can contact the fraud office by phone. Post offices are open until 5.30 p.m. but the fraud office closes at 5 p.m. Post offices are open on Saturday mornings, but the fraud office is not. That is one way that the Government can help.

gadael i bobl ddewis cael eu pensiwn, eu lwfans teulu a'u budd-daliadau wythnosol mewn arian parod yn eu swyddfa bost leol.

Mae'r rhain yn ofynion rhesymol, ac maent er budd pob cymuned yng Nghymru: gwledig, trefol a lled-drefol. Galwaf ar y Prif Ysgrifennydd—er ei fod wedi gadael y Siambr—ac ar holl Aelodau'r Cynulliad, yn enwedig y rheini sydd â mandadau deuol, i gefnogi'r galwadau hynny'n frwd.

Mae Swyddfa'r Post yn wasanaeth lleol cryf. Mae'n debyg mai'r berthynas rhwng Swyddfa'r Post a Llywodraeth y DU yw un o'r rhai sydd wedi parhau hwyaf ac ymddengys nad yw Llywodraeth y DU eisiau ei gefnogi. Ychydig wnaeth deunaw mlynedd o bolisiau economaidd y farchnad rydd dan lywodraethau Ceidwadol i wasanaethau lleol. Mae siopau, meddygfeydd, bysiau, tafarndai, deintyddion a banciau wedi diflannu o'r cymoedd, o'r Gymru wledig ac o ardaloedd llai breintiedig.

Yn anffodus, nid yw'r polisiau hyn wedi newid ers 1997 wrth ystyried ein cymunedau bach. Mae'n debyg y bydd Mesur Gwasanaethau'r Post a'r cynnig i dalu budd-daliadau drwy drosglwyddiad credyd awtomataidd yn lladd ein gwasanaeth lleol cryf olaf, yr is-swyddfa bost. Dywed Llywodraeth y DU y bydd taliadau mewn arian parod ar gael mewn swyddfeydd post lleol ar ôl 2003. Ar yr un pryd, fodd bynnag, mae'r Asiantaeth Budd-daliadau'n gwneud pethau'n wahanol. Pan ddaw hawlwy'r at ddiwedd eu 'llyfr' maent yn derbyn llythyr a ffurflen fanc, ac os nad ydynt yn ateb y llythyr hwnnw, maent yn derbyn eu taliadau'n fisol. Os ydynt yn llenwi'r ffurflen mae ganddynt drosglwyddiad credyd awtomataidd yn y banc ac yr ydym i gyd yn gwybod beth sydd yn digwydd i'r banciau. Dywed Llywodraeth y DU bod trosglwyddiad credyd awtomataidd yn bwysig i atal twyll. Mae gennyf ateb i hynny. Gall swyddfeydd post ac is-swyddfeydd post gysylltu â'r swyddfa dwyll dros y ffôn. Mae swyddfeydd post ar agor tan 5.30 p.m. ond mae'r swyddfa dwyll yn cau am 5 p.m. Mae swyddfeydd post ar agor fore Sadwrn, ond nid yw'r swyddfa dwyll. Dyna un ffordd y gall y Llywodraeth helpu.

I am particularly concerned about the effect of introducing ACT. I will give some examples to underline why it is vital to retain a sub-post office in every community in Wales. These figures are based on the number of post offices where payments of allowances, benefits and pensions account for more than 40 per cent of the turnover.

In Ceredigion, 44 out of 73 post offices rely heavily on the payment of allowances, benefits and pensions and these are likely to close following a move to ACT. In my own constituency of Islwyn, there are 31 post offices. Islwyn is neither rural nor urban. It has the type of housing estates with which we are all familiar, with a few shops alongside the post office. In Islwyn, 28 of these post offices are likely to close because they also rely on payments of allowances for about 40 per cent of their turnover.

This is not a rural or an urban issue. According to the National Federation of Sub-Postmasters, Cardiff sub-post offices are also in danger. It is estimated that about 25 sub-post offices in Cardiff will close. In Cardiff North, the number will decrease from 22 to 11, in Cardiff South and Penarth from 21 to 15 and in Cardiff West from 20 to 12.

It is interesting that post offices contribute to the economy of the local community, where jobs may be scarce. For example, a typical sub-post office has a sub-postmaster or sub-postmistress, probably one full-time clerk and, perhaps, one part-time clerk. The immediate result of ACT will be that the part-time clerk will be lost and two or three months later the full-time clerk will go. Finally, the post office will close.

What happens to the people living in those communities who lose their local sub-post office? They must use some of their allowances, benefits or pensions to travel to larger towns to collect those allowances, perhaps spending their meagre benefits to do so.

Yr wyf yn poeni'n arbennig am effaith cyflwyno trosglwyddiad credyd awtomataidd. Rhoddaf ychydig o enghreifftiau i danlinellu pam ei bod mor bwysig cadw is-swyddfa bost ym mhob cymuned yng Nghymru. Seilir y ffigurau hyn ar nifer y swyddfeydd post lle mae taliadau lwfansau, budd-daliadau a phensiynau yn fwy na 40 y cant o'r trosiant.

Yng Ngheredigion mae 44 o'r 73 swyddfa bost yn dibynnu'n drwm ar dalu lwfansau, budd-daliadau a phensiynau ac mae'n debyg y bydd y rhain yn cau ar ôl newid i drosglwyddiad credyd awtomataidd. Yn fy etholaeth yn Islwyn, ceir 31 swyddfa bost. Nid yw Islwyn yn wledig nag yn drefol. Mae'n cynnwys y math o ystadau tai sydd yn gyfarwydd inni gyd, gydag ychydig o siopau gerllaw'r swyddfa bost. Yn Islwyn, mae'n debyg y bydd 28 o'r swyddfeydd post hyn yn cau oherwydd eu bod hwythau hefyd yn dibynnu ar dalu lwfansau ar gyfer tua 40 y cant o'u trosiant.

Nid mater gwledig na threfol mo hwn. Yn ôl Ffederasiwn Cenedlaethol yr Is-bostfeistri, mae is-swyddfeydd post Caerdydd mewn perygl hefyd. Tybir y bydd tua 25 y cant o is-swyddfeydd post Caerdydd yn cau. Yng Ngogledd Caerdydd, bydd y nifer yn disgyn o 22 i 11, yn Ne Caerdydd a Phenarth o 21 i 15 ac yng Ngorllewin Caerdydd o 20 i 12.

Mae'n ddiddorol bod swyddfeydd post yn cyfrannu at economi'r gymuned leol, lle y gallai swyddi fod yn brin. Er enghraifft, mae gan is-swyddfa bost gyffredin is-bostfeistr neu is-bostfeistres, un clerwr llawn amser, mwy na thebyg, ac un clerwr rhan-amser efallai. Canlyniad uniongyrchol trosglwyddiad credyd awtomataidd fydd colli'r clerwr rhan-amser, ymhennau neu dri mis wedi hynny collir y clerwr llawn amser. Yn y pen draw bydd y swyddfa bost yn cau.

Beth sydd yn digwydd i'r bobl sydd yn byw yn y cymunedau hynny sydd yn colli eu his-swyddfa bost leol? Rhaid iddynt ddefnyddio rhywfaint o'u lwfansau, eu budd-daliadau neu eu pensiynau i deithio i drefi mwy i gasglu'r lwfansau hynny, gan wario eu budd-daliadau tila i wneud hynny efallai.

In the rural situation, the car is mandatory and that increases the impact on the environment. For example, someone living on disability living allowance may receive about £300 a week. They would have to make three trips to get that money, because banks only allow payment of £100 at a time. Therefore, their benefits are further eroded.

Recently, there was discussion about winter fuel payments. The Benefits Agency is encouraging people who receive winter fuel payments to have them paid by ACT. The heart of the matter is that post offices serve our communities. These services are vital to the members of our communities that can least afford them. While I appreciate that monthly payments into the bank may be some people's choice, recipients of allowances, benefits and pensions should have the choice. The devolved action should be to maintain the status quo. In other words, the Benefits Agency should do nothing unless asked to do so by the recipient. Action is needed to maintain a local service.

In association with the Gwent branch of the National Federation of Sub-Postmasters and the post offices in Islwyn, we started a campaign to save our post offices. About 50,000 signatures have been collected. The petition and campaign extended across Wales, to greater Gwent, to Bronllys, Meirionnydd and Ceredigion, showing that the interest does not only lie with the National Federation of Sub-Postmasters, but includes everyone.

5:11 p.m.

The National Federation held a large rally on 12 April to lobby MPs and present 3.2 million signatures to Downing Street. I have 8,000 signatures and I thank Owen John Thomas for another 8,000 signatures, which will also be deposited. They are all gratefully received.

I would like to suggest some views for the future of the Post Office. The Post Office is developing a computerised system called

Yn y sefyllfa wledig, mae'r car yn hanfodol ac mae hynny'n cynyddu'r effaith ar yr amgylchedd. Er enghraifft, gall rhywun sydd yn byw ar lwfans byw i'r anabl dderbyn hyd at £300 yr wythnos. Byddai rhaid iddynt wneud tair taith i gael yr arian hwnnw, gan nad yw banciau'n caniatáu taliadau dros £100 y tro. Felly, mae eu budd-daliadau'n cael eu herydu ymhellach.

Yn ddiweddar, cafwyd trafodaeth ar daliadau tanwydd gaeaf. Mae'r Asiantaeth Budd-daliadau'n annog pobl sydd yn derbyn taliadau tanwydd gaeaf i'w derbyn drwy drosglwyddiad credyd awtomataidd. Craidd y mater yw bod swyddfeydd post yn gwasanaethu'n cymunedau. Mae'r gwasanaethau hyn yn hanfodol i aelodau ein cymunedau a fyddai'n gweld eu colli fwyaf. Tra fy mod yn gwerthfawrogi mai dewis rhai pobl fyddai derbyn taliadau misol i'r banc, dylai pobl sydd yn derbyn lwfansau, budd-daliadau a phensiynau gael dewis. Dylai'r cam datganoledig gynnal y drefn bresennol. Mewn geiriau eraill, ni ddylai'r Asiantaeth Budd-daliadau wneud unrhyw beth oni fydd yn derbynnydd yn gofyn iddynt wneud hynny. Mae angen gweithredu i gadw gwasanaeth lleol.

Ar y cyd â changen Gwent Ffederasiwn Cenedlaethol yr Is-Bostfeistri a swyddfeydd post Islwyn, dechreuasom ymgyrch i achub ein swyddfeydd post. Casglwyd tua 50,000 o lofnodion. Yr oedd y ddeiseb a'r ymgyrch yn ymestyn o un pen o Gymru i'r llall, i Went fwyaf, i Fronllys, Meirionnydd a Cheredigion, gan ddangos nad Ffederasiwn Cenedlaethol yr Is-Bostfeistri yn unig sydd â diddordeb yn y maes hwn, ond pawb.

Cynhaliodd y Ffederasiwn Cenedlaethol rali fawr ar 12 Ebrill i lobïo ASau a chyflwyno 3.2 miliwn o lofnodion i Stryd Downing. Mae gennyf 8,000 o lofnodion a diolchaf i Owen John Thomas am 8,000 arall a gyflwynir hefyd. Fe'u derbynir oll yn ddiolchgar.

Hoffwn awgrymu rhai sylwadau ar gyfer dyfodol Swyddfa'r Post. Mae Swyddfa'r Post yn datblygu system gyfrifiadurol o'r enw

Horizon, which will take another 12 or 15 months to install. The National Federation of Sub-Postmasters think it is an important step for the future. I welcome it and so do the postmasters and mistresses. If the Government was more keen, it would have invested more funds and installed it in less than one year rather than over a three-year period.

An opportunity to improve the image and extend the role of local post offices would be if they were to become the first-stop shop for many government services. They should go beyond selling postage stamps and dealing with savings stamps. They should deal with TV licences and utility bill payments, foreign currency and perhaps even phone cards. Not all sub-post offices can sell them because it depends on the area. Postmasters would like to develop that service, as some do. The DVLA controls which post offices can issue car tax. Why can all post offices not offer this service to the community?

A prospective rail franchise operator has suggested that the Post Office could issue train and bus tickets, especially when the Horizon system is in place. Post offices could install the new BT multiphones. These are the all-singing all-dancing e-mail, surf the internet, print out a street map phones. Many countries throughout the world, even underdeveloped ones have such post offices. Are we behind the times? Why should post offices not become cyber cafes, especially in rural areas? I called the post offices of Islwyn to ask them about these ideas. They were in favour of them because they see them as a way of safeguarding their service to local people. If we do not protect our local community post offices, we will lose them and our communities will suffer.

I have some suggestions and proposals about what the Assembly can do. I ask the Assembly to support the proposal that the Postal Services Bill makes provision for the Assembly to appoint a representative to the

Horizon a fydd wedi'i sefydlu ymhen 12 neu 15 mis arall. Cred Ffederasiwn Cenedlaethol yr Is-Bostfeistri fod hwn yn gam pwysig tua'r dyfodol. Mae'r postfeistri a'r postfeistresi a minnau'n ei groesawu. Pe byddai'r Llywodraeth yn fwy awyddus, byddai wedi buddsoddi mwy o gronfeydd a sefydlu'r system mewn llai na blwyddyn yn hytrach na dros gyfnod o dair blynedd.

Pe byddai swyddfeydd post yn cael bod yn fan galw cyntaf i lawer o wasanaethau'r llywodraeth, byddai'n gyfle i wella'r ddelwedd ac ymestyn eu swyddogaeth. Dylent wneud mwy na gwerthu stampiau postio a delio â stampiau cynilo. Dylent ddelio â thrwyddedau teledu a thalu biliau gwasanaethau, newid arian tramor a hyd yn oed gwerthu cardiau ffôn efallai. Ni all pob is-swyddfa bost eu gwerthu gan ei fod yn dibynnu ar yr ardal. Byddai postfeistri'n hoffi datblygu'r gwasanaeth hwnnw, fel y mae rhai eisoes yn ei wneud. Yr Asiantaeth Trwyddedu Gyrwyr a Cherbydau sydd yn pennu pa swyddfeydd post sydd yn cael cyflenwi treth car. Pam na all pob swyddfa bost gynnig y gwasanaeth hwn i'r gymuned?

Awgrymodd darpar weithredwr masnachfaint rheilffyrdd y gallai Swyddfa'r Post werthu tocynnau trê'n a bysiau yn enwedig ar ôl sefydlu'r system *Horizon*. Gallai swyddfeydd post osod ffoniau talu cyhoeddus amlgyfrwng BT. Y rhain yw'r ffoniau sydd yn gwneud bob dim fel anfon e-bost, syrffio'r rhyngwyd ac argraffu map stryd. Mae nifer o wledydd ar hyd a lled y byd, gan gynnwys gwledydd annatblygiedig hyd yn oed sydd â swyddfeydd post o'r fath. A ydym ni ar ei hôl hi? Pam na all swyddfeydd post ddod yn seibergaffis, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig? Cysylltais â swyddfeydd post yn Islwyn i ofyn iddynt am eu barn ar y syniadau hyn. Yr oeddent o'u plaid oherwydd gwelant hwy fel ffordd o ddiogelu eu gwasanaeth i bobl leol. Os nad ydym yn amddiffyn swyddfeydd post ein cymuned leol, byddwn yn eu colli a bydd ein cymunedau'n dioddef.

Mae gennyf rai awgrymiadau a chynigion ynghylch yr hyn y gall y Cynulliad ei wneud. Gofynnaf i'r Cynulliad gefnogi'r cynnig bod Mesur Gwasanaethau'r Post yn gwneud darpariaeth i'r Cynulliad benodi

Postal Services Commission. This will give a better balance on the body to oversee the changes. I ask you to support a call for the Postal Services Bill to make similar provisions for a so called regional committee of the Consumer Council for Postal Services to have devolved responsibilities within Wales and not just report to the UK Consumer Council or just be a committee of that Council. I call on the First Secretary to support my suggestions and to raise them with his colleagues at Westminster and with the Secretary of State for Wales. I call on all Assembly Members, particularly those involved with economic development and planning to secure the role of our local sub-post offices so that they can continue to contribute to the local community and be taken into account in all plans for the new Wales.

Achubwch ein swyddfeydd post.

Carwyn Jones: I thank Brian for allowing me the time to speak on this topic this afternoon. He has identified an important issue. We need to identify what we can do to increase the custom of our post offices in Wales. The number of sub-post offices has been declining for some time. Regardless of what has happened in the past and the policies implemented by past Governments, there is no doubt that, especially in rural areas, there has been a slow crisis in the provision of sub-post offices for some time.

The challenge for Welsh society is to provide post offices with a means by which they can survive. Brian has identified a few of those means. It makes no sense that some post offices can provide services that others cannot. Sub-post offices make much of their money when people visiting the post office buy goods from its shop. Sub-post offices rely on that passing custom to provide the shop with its turnover and profit. There are successful examples of this, such as the post office on the A470 at Doldowlod, which is also a garage and a shop. That is a shining example of what can be done when a post office is more than just a post office.

cynrychiolydd i Gomisiwn Gwasanaethau'r Post. Bydd hyn yn rhoi gwell cydbwysedd ar y corff i oruchwylio'r newidiadau. Gofynnaf ichi gefnogi galwad i Fesur Gwasanaethau'r Post wneud darpariaethau tebyg ar gyfer pwyllgor rhanbarthol fel y'i gelwir o Gyngor Defnyddwyr Gwasanaethau'r Post i ysgwyddo cyfrifoldebau datganoledig yng Nghymru a pheidio â bod yn atebol i Gyngor Defnyddwyr y DU neu fod yn ddim mwy na phwyllgor o'r Cyngor hwnnw. Galwaf ar y Prif Ysgrifennydd i gefnogi fy awgrymiadau a'u codi gyda'i gydweithwyr yn San Steffan a chydag Ysgrifennydd Gwladol Cymru. Galwaf ar holl Aelodau'r Cynulliad, yn enwedig y rheini sydd yn ymwneud â datblygu economaidd a chynllunio i ddiogelu swyddogaeth ein his-swyddfeydd post lleol fel y gallant gyfrannu at y gymuned leol a chael eu hystyried yn yr holl gynlluniau ar gyfer y Gymru newydd.

Save our post offices.

Carwyn Jones: Diolchaf i Brian am adael imi gael amser i siarad ar y pwnc hwn y prynhawn yma. Tynnodd sylw at fater pwysig. Mae angen inni nodi'r hyn y gallwn ei wneud i gynyddu'r nifer sydd yn defnyddio ein swyddfeydd post yng Nghymru. Mae nifer yr is-swyddfeydd post wedi bod yn disgyn ers peth amser bellach. Er gwaethaf yr hyn sydd wedi digwydd yn y gorffennol a'r polisiau a roddodd Llywodraethau'r gorffennol ar waith, nid oes amheuaeth bod argyfwng araf wedi bod yn narpariaeth is-swyddfeydd post ers peth amser, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig.

Yr her i gymdeithas Cymru yw galluogi swyddfeydd post i aros ar agor. Nododd Brian ychydig o'r ffyrdd o wneud hynny. Mae'n groes i bob synnwyr bod rhai swyddfeydd post yn gallu darparu gwasanaethau na all eraill eu cynnig. Gwna is-swyddfeydd post lawer o'u harian pan fo pobl sydd yn ymweld â'r swyddfa bost yn prynu nwyddau o'i siop. Mae is-swyddfeydd post yn dibynnu ar gwsmeriaid sydd yn mynd heibio i roi trosiant ac elw i'r siop. Mae enghreifftiau llwyddiannus o hyn, megis y swyddfa bost ar yr A470 yn Noldowlod, sydd hefyd yn garej ac yn siop. Mae honno'n enghraifft wych o'r hyn y gellir ei wneud pan fo swyddfa bost yn fwy na dim ond swyddfa

bost.

What can we do as a society—I say ‘society’ rather than ‘Assembly’ because our powers are limited in this matter—to ensure that people use rural post offices? Computerisation will take effect over the next year. Brian said that it should take effect sooner. No doubt if the time limit was six months, he would say that it should be three, and so on. However, it will happen and with the advent of computerisation sub-post offices should be able to provide a wider range of services. There is no reason why people should not be able to get their car tax in every post office, nor why Driver and Vehicle Licensing Agency forms should not be available in sub-post offices. Such services attract people. Also, there is no reason why sub-post offices could not provide vouchers, as the larger post offices do. All these issues can rightly be examined to assess what can be done to bring more people into post offices. I sympathise with the view that this needs to be considered now to provide sub-post offices with a viable commercial future.

However, you can go further than that. In Europe, there are countries where the pub or bar, the post office and the shop are in the same building. That provides profitability. However, our archaic licensing laws probably mean that that could not be done in England and Wales. We need to consider—and again this is outwith our powers—what can be done to alter those laws, so that we have a more mature attitude to grouping together different businesses under one roof. Licensing laws are being considered in Westminster at the moment. It would surely be more viable for a post office and a shop and perhaps a pub—or perhaps another business venture—to come together. Shops that are also post offices, garages and so on have a more stable future. The way of the future must surely be to encourage diversification—to use a term often used in agriculture—in post offices.

What can the Assembly do? Brian made

Beth allwn ni fel cymdeithas ei wneud—dywedaf ‘gymdeithas’ yn hytrach na ‘Chynulliad’ gan fod ein pwerau’n brin yn y mater hwn—i sicrhau bod pobl yn defnyddio swyddfeydd post gwledig? Daw cyfrifiaduro i rym dros y flwyddyn nesaf. Dywedodd Brian y gallai fod yn gynt na hynny. Yn ddiaw, pe byddai’n barod mewn chwe mis, byddai’n dweud y dylai fod yn barod ymhen tri ac yn y blaen. Fodd bynnag, bydd hyn yn digwydd a chyda dyfodiad cyfrifiaduro dylai is-swyddfeydd post allu darparu ystod ehangach o wasanaethau. Nid oes rheswm pam na allai pobl godi eu treth car ymhob swyddfa bost, na pham na ddylai ffurflenni’r Asiantaeth Trwyddedu Gyrwyr a Cherbydau fod ar gael mewn is-swyddfeydd post. Mae gwasanaethau o’r fath yn denu pobl. Hefyd, nid oes rheswm pam na allai is-swyddfeydd post ddarparu talebau, fel y mae’r swyddfeydd post mwyaf yn ei wneud. Byddai’n briodol archwilio’r holl faterion hyn i asesu’r hyn y gellir ei wneud i ddod â mwy o bobl i swyddfeydd post. Yr wyf yn cydymdeimlo â’r farn bod angen ystyried hyn yn awr i roi dyfodol masnachol ymarferol i is-swyddfeydd post.

Fodd bynnag, gallwch fynd ymhellach na hynny. Yn Ewrop, ceir gwledydd lle mae’r dafarn neu’r bar, y swyddfa bost a’r siop yn yr un adeilad. Mae hynny’n golygu bod modd gwneud elw. Fodd bynnag, mae’n debyg bod ein cyfreithiau trwyddedu hynafaidd yn golygu na fyddai modd gwneud hynny yng Nghymru a Lloegr. Rhaid inni ystyried—ac eto mae hyn y tu allan i’n pwerau—yr hyn y gellir ei wneud i newid y cyfreithiau hynny, fel bod gennym agwedd aeddfetach tuag at grwpio busnesau gwahanol dan un to. Mae San Steffan yn ystyried cyfreithiau trwyddedu ar hyn o bryd. Oni fyddai’n llawer mwy ymarferol i swyddfa bost a siop ac efallai tafarn—neu fenter busnes arall efallai—ddod at ei gilydd. Mae gan siopau sydd hefyd yn swyddfeydd post, garejis ac yn y blaen ddyfodol llawer mwy sefydlog. Heb os nac oni bai, yn y dyfodol rhaid annog arallgyfeirio—i ddefnyddio term a ddefnyddir yn aml ym myd amaethyddiaeth—mewn swyddfeydd post.

Beth all y Cynulliad ei wneud? Gwnaeth

several suggestions that probably merit more than a short debate. The Business Secretary is not here at the moment, so I can say without fear of a nasty look from him that it might be worth debating this in the future. Our programme of Assembly business is already very full, but what Brian raised cannot be covered properly in a short debate. So while Brian made points about benefits payments—

The Presiding Officer: Order. Will you wind up, please?

Carwyn Jones: Certainly. Benefits payments will be made by automated credit transfer. However, there is plenty of scope to more than compensate post offices for the losses that they may experience as a result. We can consider the diversification points that I made and we are also considering enabling people to access cash from the post office rather than their own banks. That must be the future. I do not accept that post offices are in any way doomed.

5:21 p.m.

Jenny Randerson: I thank Brian for raising this important topic. As someone involved in the federation's campaign in the Cardiff area, I am delighted that this topic has been raised. I do not have a petition to show you, as ours has already been sent off. However, we have vast numbers of signatures to add to the view being expressed. I have a suspicious mind and it seems to me that the Government, through its actions, is paving the way for the creation of 'Post Offices plc'. Where air traffic control goes this year, the post offices will follow—if not next year, then if we have a second term of Labour Government.

When we get a privatised Post Office, the post offices that we know will change in terms of the community benefit that they can provide. Will privatised post office sub-postmasters or sub-postmistresses pop around to check that the elderly Mrs Jones who has

Brian lawer o awgrymiadau sydd yn haeddu llwyfan gwell na dadl fer yn ôl pob tebyg. Nid yw'r Trefnydd yma ar hyn o bryd, felly gallaf ddweud hyn heb ofni y bydd ef yn edrych yn gas arnaf, y byddai'n werth cynnal dadl ar hyn yn y dyfodol. Mae ein rhaglen busnes yn y Cynulliad yn llawn iawn, ond ni ellir trafod yr hyn a gododd Brian mewn dadl fer. Felly pan oedd Brian yn gwneud pwyntiau ynghylch talu budd-daliadau—

Y Llywydd: Trefn. A wnewch chi gloi os gwelwch yn dda?

Carwyn Jones: Ar bob cyfrif. Caiff budd-daliadau eu talu drwy drosglwyddiad credyd awtomataidd. Fodd bynnag, mae digon o gyfle i wneud mwy na digolledi swyddfeydd post am y colledion a allai ddod i'w rhan o ganlyniad i hynny. Gallwn ystyried y pwyntiau am arallgyfeirio a godais ac yr ydym hefyd yn ystyried gadael i bobl gael gafael ar arian parod o'r swyddfa bost yn hytrach nag o'u banciau eu hunain. Rhaid cael hynny yn y dyfodol. Nid wyf yn derbyn bod dyfodol swyddfeydd post yn edrych yn ddu o gwbl.

Jenny Randerson: Diolchaf i Brian am godi'r pwnc pwysig hwn. Fel un sydd wedi bod yn gysylltiedig ag ymgyrch y ffederasiwn yn ardal Caerdydd, yr wyf wrth fy modd bod y pwnc hwn wedi'i godi. Nid oes gennyf ddeiseb i ddangos ichi, gan fod ein deiseb ni eisoes wedi'i hanfon i ffwrdd. Fodd bynnag, mae gennym nifer fawr o lofnodion i'w hychwanegu at y farn a leisir. Mae gennyf feddwl drwgdybus ac mae'n ymddangos imi fod y Llywodraeth drwy ei gweithredoedd yn braenaru'r tir ar gyfer creu 'Swyddfeydd Post ecc'. Pan fydd rheoli traffig yr awyr yn mynd eleni, bydd y swyddfeydd post yn dilyn—os nad y flwyddyn nesaf, yna yn ystod ail dymor Llywodraeth Lafur os mai dyna fydd yr achos.

Pan gawn Swyddfa Bost wedi'i phreifateiddio, bydd y swyddfeydd post sydd yn gyfarwydd inni yn newid o ran y budd y gallant ei ddarparu i'r gymuned. A fydd postfeistr neu bostfeistres swyddfa'r post sydd wedi'i phreifateiddio yn galw draw i

not turned up to collect her pension is all right? Of course they will not. Will the privatised Post Office help out with the good will and flexibility with which the Post Office helped out last year when the Government got itself in a terrible mess over the passport fiasco? Of course it will not. Will it help with cold weather payments with the alacrity that it has always done in the past? Of course it will not, as it will all be a case of commercial judgment.

The key to all this is that up to half the sub-post offices will cease to exist. In Cardiff, many of the sub-post offices in my constituency pay out more than the crucial 40 per cent of their turnover in benefits, and are therefore under threat of closure. In the last month in my constituency, we have had notification of the closure of three banks. People living in Llanedeyrn, Pentwyn and Lakeside will have over two miles to travel to a bank. It is not realistic to pay into a bank. If things are that bad in Cardiff Central, in the centre of our capital city, what on earth is the situation like in small towns and rural areas? What is the future for the post office in, for example, Builth Road in Powys?

The Secretary for Local Government and Housing (Peter Law): I thank Brian for raising this important subject. It is beneficial that we at least have the opportunity to debate it in a short debate. It is appropriate that Brian should raise this, as he was designated in the *South Wales Argus* as the Postman Pat of Assembly Members. I was not left out and was called Del Boy. These designations for us and other Assembly Members, who I will not mention, came from the Pa Dingle of the Tory benches, Glyn Davies. Glyn is not here today, but I make that analogy.

David Melding: We will forward that message to Glyn. I will be a postman.

Peter Law: David Melding can convey the analogy to Glyn Davies. Glyn's title will be Pa Dingle from now on.

This is an important and serious issue. Like many Assembly Members, I am concerned about the future of the post office network in

weld a yw Mrs Jones oedrannus yn iawn gan nad oedd hi wedi casglu ei phensiwn? Na fydd wrth gwrs. A fydd Swyddfa'r Post sydd wedi'i phreifateiddio'n helpu gyda'r ewyllys da a'r hyblygrwydd a ddangosodd Swyddfa'r Post y llynedd pan yr oedd y Llywodraeth mewn trafferthion mawr gyda'r miri pasbortau? Na fydd wrth gwrs. A fydd yn helpu gyda thaliadau tywydd oer gyda'r parodrwydd a ddangosodd bob tro yn y gorffennol? Na fydd wrth gwrs, oherwydd mater o farn fasnachol fydd hyn i gyd.

Allwedd hyn oll yw y bydd hanner yr is-swyddfeydd post yn diflannu. Yng Nghaerdydd, mae nifer o'r is-swyddfeydd post yn fy etholaeth i yn talu mwy na'r 40 y cant hanfodol o'u trosiant mewn budd-daliadau, ac felly maent dan fygythiad o gau. Yn y mis diwethaf yn fy etholaeth, cawsom wybod bod tri banc yn cau. Bydd rhaid i bobl Llanedeyrn, Pen-twyn a Glan y Llyn deithio dros ddwy filltir i gyrraedd banc. Nid yw'n realistig talu i fanc. Os yw pethau mor wael â hynny yng Nghanol Caerdydd, yng nghanol ein prif ddinas, beth ar wyneb y ddaear yw'r sefyllfa mewn trefi bach ac ardaloedd gwledig? Beth yw dyfodol swyddfa'r post yng Nghwm-bach Llechryd ym Mhowys er enghraifft?

Yr Ysgrifennydd Llywodraeth Leol a Thai (Peter Law): Diolchaf i Brian am godi'r pwnc pwysig hwn. Mae'n fuddiol ein bod o leiaf yn cael y cyfle i ddadlau arno mewn dadl fer. Mae'n briodol bod Brian yn codi hyn, gan i'r *South Wales Argus* bennu mai ef yw Postman Pat Aelodau'r Cynulliad. Nid anghofwyd amdanaf fi a chefais fy ngalw yn Del Boy. Glyn Davies, Pa Dingle y meinciau Ceidwadol a oedd yn gyfrifol am roi'r enwau hyn arnom ni ac Aelodau eraill y Cynulliad, nad wyf am eu crybwyll. Nid yw Glyn yma heddiw, ond gwnaf y gymhariaeth honno.

David Melding: Anfonaf y neges honno ymlaen at Glyn. Byddaf fi'n bostman.

Peter Law: Gall David Melding gyfleu'r gymhariaeth at Glyn Davies. Teitl Glyn fydd Pa Dingle o hyn ymlaen.

Mae hwn yn fater pwysig a difrifol. Fel nifer o Aelodau'r Cynulliad, yr wyf yn poeni am ddyfodol rhwydwaith y swyddfeydd post yng

Wales. In rural and deprived urban communities, sub-post offices provide a wide range of much needed services and are frequently cornerstones of the local economy and community life. I pay tribute to the thousands of sub-postmasters and sub-postmistresses throughout Wales who work so hard for their communities. We thank them sincerely.

Policy for post offices is not a devolved function, and therefore the Assembly has no power to prevent closures. However, it is only right that we should make our views on this issue known, as it affects people across Wales. I will explain a little of what the UK Government is doing with respect to the post office network. Much of the concern about the possible closures of sub-post offices has arisen from the Benefits Agency's plans to begin paying benefits directly into bank accounts. The UK Government is proceeding with automated credit transfer because it is a more modern, efficient and increasingly popular means of payment. It is also expected to result in savings of £500 million in administrative costs and £140 million in reduced fraud and theft.

Understandably, many people who do not have bank accounts or are housebound are concerned that this means that the payment will prevent them from accessing their benefit payments. In response to those concerns, the UK Government has given assurances that all those who wish to continue to access their benefits in cash at post offices beyond 2003 will be able to do so. In addition, most banks and building societies already have arrangements in place for customers currently paid by automated credit transfer who have difficulty travelling. These include power of attorney, third party mandate with the bank or building society and signed letters of authority for a third party to receive funds. Arrangements to ensure that all customers can access their benefits through an agent or appointee will continue after automated credit transfer becomes the norm for benefit payments.

Nghymru. Mewn cymunedau gwledig a chymunedau trefol difreintiedig, mae is-swyddfeydd post yn darparu ystod eang o wasanaethau angenrheidiol ac yn aml maent yn gonglfeini'r economi lleol a bywyd cymunedol. Talaf deyrnged i'r miloedd o is-bostfeistri ac is-bostfeistresi ledled Cymru sydd yn gweithio mor galed ar ran eu cymunedau. Diolchwn iddynt o waelod calon.

Nid yw polisi ar gyfer swyddfeydd post yn ddyletswydd datganoledig, ac felly nid oes gan y Cynulliad bŵer i'w hatal rhag cau. Fodd bynnag, mae'n iawn y dylem ni leisio ein sylwadau ar y mater, gan ei fod yn effeithio ar bobl ledled Cymru. Egluraf ychydig am yr hyn y mae Llywodraeth y DU yn ei wneud gyda golwg ar rwydwaith y swyddfeydd post. Mae llawer o'r pryder ynghylch y posibilrwydd y bydd is-swyddfeydd post yn cau wedi codi o gynlluniau'r Asiantaeth Budd-daliadau i ddechrau talu budd-daliadau'n syth i gyfrifon banc. Mae Llywodraeth y DU yn bwrw ymlaen gyda'r trosglwyddo credyd otomatig gan ei fod yn ffordd fwy modern, effeithlon a phoblogaidd o dderbyn taliadau. Disgwylir hefyd y bydd hyn yn arwain at arbed £500 miliwn mewn costau gweinyddol a £140 miliwn drwy leihau twyll a dwyn.

Yn naturiol, mae nifer o bobl sydd heb gyfrifon banc, neu sydd yn gaeth i'w cartref yn poeni y bydd y taliadau hyn yn eu hatal rhag cael gafael ar eu budd-daliadau. I ymateb i'r pryderon hynny, mae Llywodraeth y DU wedi sicrhau y bydd pawb sydd yn dymuno parhau i dderbyn eu budd-daliadau mewn arian parod mewn swyddfeydd post ar ôl 2003 yn cael gwneud hynny. Yn ychwanegol at hynny, mae gan y rhan fwyaf o fanciau a chymdeithasau adeiladu eisoes drefniadau i gwsmeriaid sydd yn cael eu talu drwy drosglwyddo credyd yn otomatig sydd yn cael anawsterau teithio. Mae'r rhain yn cynnwys pŵer atwrnai, mandad trydydd person gyda'r banc neu'r gymdeithas adeiladu a llythyrau awdurdodi wedi'u llofnodi i drydydd parti dderbyn cronfeydd. Bydd trefniadau i sicrhau bod pob cwsmer yn gallu cael gafael ar eu budd-daliadau drwy asiant neu berson penodedig yn parhau ar ôl i drosglwyddo credyd otomatig ddod yn ffordd gyffredin o dderbyn taliadau budd-daliadau.

The recent round of branch bank closures coincided with fears about the future of post offices. I appreciate Jenny Randerson's point on this, as all Assembly Members have been concerned about how the closures have affected Wales. Many people, particularly in rural areas, are concerned that they will not have access to financial and other services as a result. Although branch bank closures are commercial decisions for banks, the UK Government has been working with the post office to develop solutions that may help sub-post offices remain in business and mitigate the effects of bank closures.

Post Office Counters Limited recently announced plans to install 3000 cash machines in its UK network by December 2002. Those cash machines will be predominantly located in rural towns and villages that lack branch banks. The first 400 are to be installed by this summer. Some post offices already provide banking services on behalf of Alliance & Leicester/Girobank, the Co-operative Bank and Lloyds TSB. Most recently, Barclays was added to the list.

Alan Johnson, the Department of Trade and Industry's Parliamentary Under-Secretary of State for Competitiveness with responsibility for the post office, stated in his speech to the National Federation of Sub-postmasters on 16 May that the Government is considering the possibility of creating a universal bank. That could be run from post offices for the benefit of those without bank accounts.

As Carwyn Jones pointed out, the UK Government has given assurances that it is committed to maintaining a nation-wide post office network. Nobody denies that the post office network faces considerable pressures. For some time, changing economic and social trends have been making the profitable operation of a sub-post office more difficult. However, we must look back over the years of the Tory Government to see the lack of investment and modernisation of the network that led to the closure of thousands of post offices.

Yr oedd y gyfres ddiwethaf o gau canghennau banc yn cyd-daro ag ofnau ynghylch dyfodol swyddfeydd post. Yr wyf yn gwerthfawrogi pwynt Jenny Randerson yn hyn o beth, ac mae holl Aelodau'r Cynulliad wedi bod yn poeni ynghylch sut y mae'r cau wedi effeithio ar Gymru. Mae nifer o bobl, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig, yn poeni na fyddant yn gallu cael gafael ar wasanaethau ariannol a gwasanaethau eraill o ganlyniad i hyn. Er bod cau canghennau banc yn benderfyniadau masnachol i fanciau, mae Llywodraeth y DU wedi bod yn gweithio gyda swyddfa'r post i ddatblygu atebion a allai helpu is-swyddfeydd post aros ar agor a lliniaru effeithiau cau'r banciau.

Cyhoeddodd Cownteri Swyddfa'r Post Cyfyngedig gynlluniau'n ddiweddar i roi 3000 o beiriannau twll yn y wal yn ei rwydwaith DU erbyn Rhagfyr 2002. Bydd y peirannau tyllau yn wal yn bennaf oll mewn trefi a phentrefi gwledig heb ganghennau banc. Bydd y 400 cyntaf wedi'u gosod erbyn yr haf hwn. Mae rhai swyddfeydd post eisoes yn darparu gwasanaethau bancio ar ran Alliance & Leicester/Girobank, Banc y Co-operative a Lloyds TSB. Barclays, yw'r enw diweddaraf i ymuno â'r rhestr.

Nododd Alan Johnson, Is-Ysgrifennydd Gwladol Seneddol yr Adran Fasnach a Diwydiant er Ysbryd Cystadleuol sydd yn gyfrifol am swyddfa'r post, yn ei araith i Ffederasiwn Cenedlaethol yr Is-bostfeistri ar 16 Mai fod y Llywodraeth yn ystyried y posibilrwydd o greu banc cyffredinol. Gellid cynnal hwnnw o swyddfeydd post er budd y rheini sydd heb gyfrifon banc.

Fel y nododd Carwyn Jones, mae Llywodraeth y DU wedi sicrhau ei fod â'i fryd ar gynnal rhwydwaith cenedlaethol y swyddfeydd post. Nid oes unrhyw un yn gwadu bod rhwydwaith y swyddfeydd post yn wynebu pwysau sylweddol. Er peth amser, mae newidiadau mewn tueddiadau economaidd a chymdeithasol wedi golygu bod rhedeg is-swyddfa bost broffidiol yn anos. Fodd bynnag, rhaid inni edrych yn ôl dros flynyddoedd y Llywodraeth Geidwadol i weld y diffyg buddsoddi yn y rhwydwaith a'r diffyg moderneiddio a arweiniodd at gau miloedd o swyddfeydd post.

This Government's view is that post offices must modernise if they are to remain viable businesses in the new millennium. Offering banking services through the post office network is only part of the solution. The work of the Cabinet Office's performance and innovation unit will also be relevant. The unit has been conducting a nation-wide study of the post office. The study is nearing completion and the unit's report is due to be presented to the Prime Minister. That study will seek to identify how post offices contribute to the vitality of local communities, evaluate how the post office network can best serve the Government's future needs and develop strategies to ensure that post offices remain commercially viable in the future.

National Assembly officials will look closely at the study's conclusions and at the implications of Government proposals on the future of the post office network. Those proposals might include, for example, post offices serving as sites for e-commerce and acting as a delivery mechanism for other Government services. The Government may consider subsidising financially unsustainable sub-post offices. In his speech to the National Federation of Sub-postmasters on 16 May, Alan Johnson stated that,

'we have already taken powers to pay a subsidy to sustain post offices should it prove necessary.'

That is a matter for the UK Government.

Finally, I should mention the Postal Services Bill, which is being debated in the House of Commons. The Bill's reforms will enable the post office to succeed in an increasingly globalised, high-tech and competitive future marketplace. The Bill also contains provisions to benefit consumers, particularly those living in rural and deprived areas. It will create a new regulator, who will monitor access levels and advise the Government on emerging problems to ensure that everyone in the UK has access to postal services. There will also be a right to appeal against closures.

Cred y Llywodraeth hon fod yn rhaid i swyddfeydd post foderneiddio os ydynt am barhau yn fusnesau ymarferol yn y mileniwm newydd. Dim ond rhan o'r ateb yw cynnig gwasanaethau bancio drwy rwydwaith y swyddfeydd post. Bydd gwaith uned perfformiad ac arloesi Swyddfa'r Cabinet yn berthnasol hefyd. Mae'r uned wedi bod yn cynnal astudiaeth genedlaethol ar swyddfa'r post. Mae'r astudiaeth ar fin dod i ben a chyflwynir adroddiad yr uned i'r Prif Weinidog. Bydd yr astudiaeth honno'n ceisio nodi sut y mae swyddfeydd post yn cyfrannu at fywiogrwydd cymunedau lleol, arfarnu'r ffordd orau i rwydwaith y swyddfeydd post wasanaethu anghenion y Llywodraeth yn y dyfodol a datblygu strategaethau i sicrhau bod swyddfeydd post yn parhau yn fasnachol hyfyw yn y dyfodol.

Bydd swyddogion y Cynulliad Cenedlaethol yn edrych yn ofalus ar ganlyniadau'r astudiaeth ac ar oblygiadau cynigion y Llywodraeth ar ddyfodol rhwydwaith y swyddfeydd post. Gallai'r cynigion hynny gynnwys, er enghraifft, swyddfeydd post yn gweithredu fel safleoedd ar gyfer e-fasnach a gweithredu fel mecanwaith cyflwyno gwasanaethau eraill y Llywodraeth. Gall y Llywodraeth ystyried rhoi cymhorthdal i is-swyddfeydd post na ellir mo'u cynnal yn ariannol. Yn ei araith i Ffederasiwn Cenedlaethol yr Is-bostfeistri ar 16 Mai, nododd Alan Johnson,

'yr ydym eisoes wedi cymryd pwerau i dalu cymhorthdal i gynnal swyddfeydd post os yw hynny'n angenrheidiol.'

Mae hynny'n fater i Lywodraeth y DU.

Yn olaf, dylwn sôn am Fesur Gwasanaethau'r Post, sydd yn cael ei drafod yn Nhŷ'r Cyffredin. Bydd diwygiadau'r Mesur yn galluogi swyddfa'r post i lwyddo mewn marchnad fyd-eang, dechnolegol a chystadleuol yn y dyfodol. Mae'r Mesur hefyd yn cynnwys darpariaethau er budd defnyddwyr, yn enwedig y rheini sydd yn byw mewn ardaloedd gwledig a difreintiedig. Bydd yn creu rheoleiddiwr newydd, a fydd yn monitro lefelau faint sydd yn eu defnyddio ac yn cynghori'r Llywodraeth ar broblemau a fydd yn dod i'r wyneb i sicrhau bod pawb yn

That is important.

y DU yn gallu cael gafael ar wasanaethau post. Bydd hawl hefyd i apelio yn erbyn cau. Mae hynny'n bwysig.

The National Assembly is right to be concerned about the future of the post office network, because it is important to so many of our people and communities in Wales. Although post office policy has not been transferred to the Assembly, debates of this kind are important because they raise Members' awareness of the issue and ensure that the Government is aware of our concerns. They also serve to record our appreciation of a precious community asset.

Mae'n iawn i'r Cynulliad Cenedlaethol boeni am ddyfodol rhwydwaith y swyddfeydd post, oherwydd ei fod yn bwysig i gymaint o'n pobl a'n cymunedau yng Nghymru. Er nad yw polisi swyddfa'r post wedi'i drosglwyddo i'r Cynulliad, mae dadleuon o'r math hwn yn bwysig gan eu bod yn codi ymwybyddiaeth yr Aelodau o'r mater a sicrhau bod y Llywodraeth yn ymwybodol o'n pryderon. Maent hefyd yn bwysig i gofnodi ein gwerthfawrogiad o ased cymunedol gwerthfawr.

The Presiding Officer: Before the close of business, I ask the clerk to confirm that Kirsty Williams was present during the GMO debate and voted on it.

Y Llywydd: Cyn imi gau pen y mwdwl, gofynnaf i'r clerc gadarnhau bod Kirsty Williams yn bresennol yn ystod y ddadl organebau a addaswyd yn enetig a'i bod wedi pleidleisio arni.

Kirsty Williams: I voted in favour of the motion.

Kirsty Williams: Pleidleisiais o blaid y cynnig.

Y Llywydd: Diolch yn fawr ichi am eich cydweithrediad. Mwynhewch y toriad byr. Dyna ddiwedd cyfarfod heddiw.

The Presiding Officer: Thank you for your co-operation. Enjoy the short recess. That is the end of today's session.

*Daeth y cyfarfod i ben am 5.31 p.m.
The session ended at 5.31 p.m.*